
Családegysítés

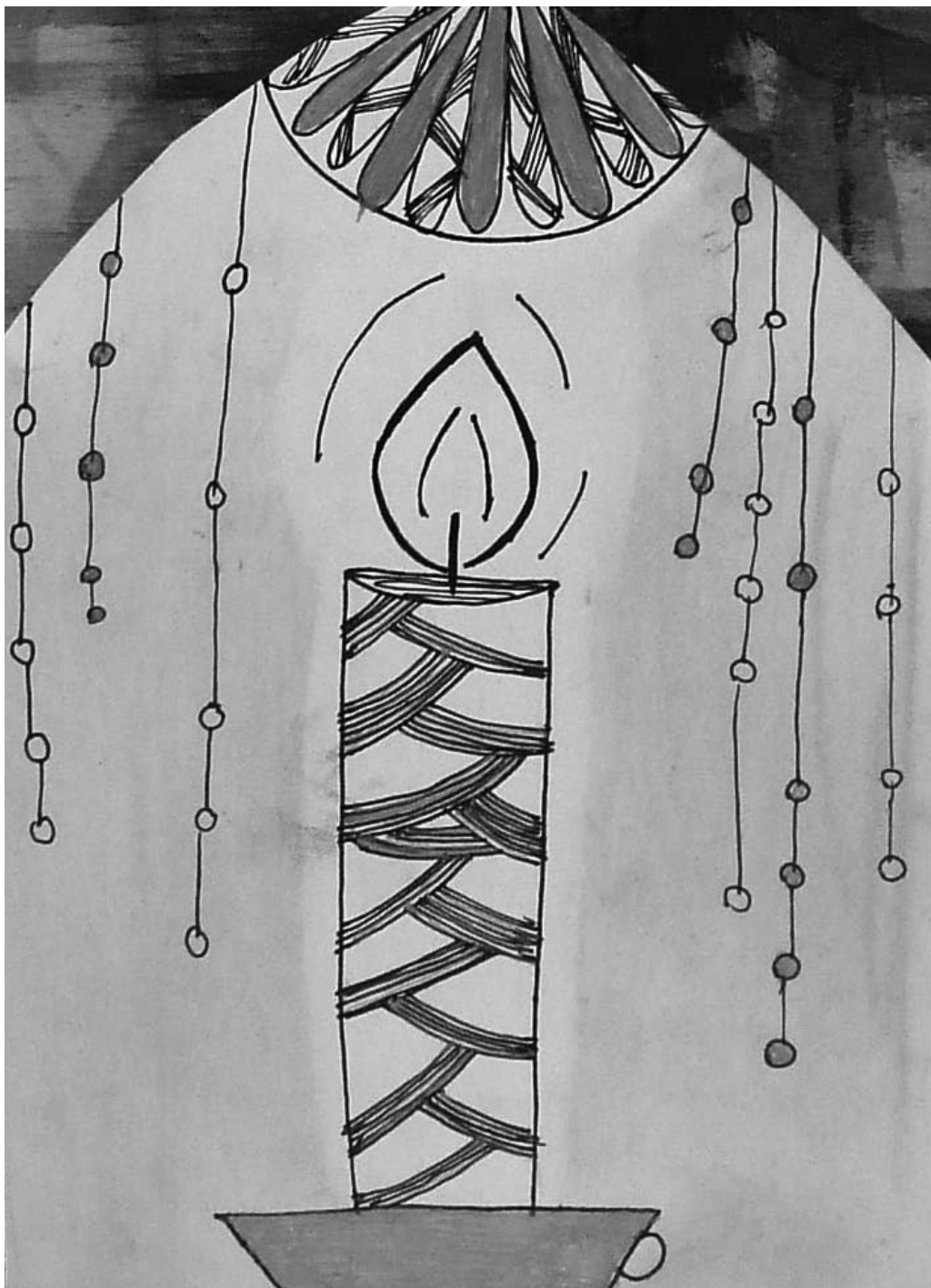
Céltalanul bolyongott a parkban. Már az embereket figyelni sem volt kedve. Csupa különös élet: lakáskulcs, tévéújság, személyi jövedelemadó. Nézte inkább az üzleteket. Azokon rács van. Rács. És hogy ne lefelé nézzon; nem gyenge. De ne is másokra, nehogy elforduljanak. Az arcokba se, nehogy megverjék. Mintha tagja volna a társadalomnak. Társadalom. A virágboltok tovább voltak nyitva. Koszorúk, virágok, mécsesek. A buszmegállókba ideiglenes menetrendek. Krizantémszag a villamoson. Temető.

Kimegy ő is a temetőbe. Ritmusa lett a napnak. Gyűjt délelőtt; Tesco, pénz, mécses. Nézz le rám, ó, Istenem. Gyönyörű ilyenkor a temető. Kimegy az énekeshez. Fantasztikus a sírhely. Sokan szerették. Egy mécsesre összejön. Egy.

Céllal bolyongott a parkban. A kukákból és a padok alól alumíniumdobozokat piszkált ki. A szállón ebédelt, aludt egyet. Délután megfürdött, megborotválkozott. Dudorászott. Megijedt, hogy nem illik. Fekete pulóvert szerzett a ruhaosztáson. A kabát barna. Vacsorára vissza kell érn.

A parcellánál emberek álldogáltak. Mécseszt gyűjtöttek, elmentek. Rengeteg volt a fény, már az útról látni lehetett, hová kell menni. Fény. Meggyújtotta a mécsesét, leguggolt a márvány mellett. Magában dúdolt. Ezer apró, elszórt mécses a kövön. A gyertyák remegő képét nézte. Fázott. Két mécses közelebb húzott a magához. Közelebb. A fény remegő képét nézte. A többi mécses kicsit távolabb tolta. Apa, ez van. Anya, sajnálom. Ne aggódjatok, megvagyok. Vacsorára visszaért.

Pálfi Anna

Tartalom

Pálfi Anna: <i>Családegyesítés</i>	1
Csillagszem	
Tejút	
Kemény Zsigmond: <i>Özvegy és leánya</i> (regényrészlet)	4
Csillagvizsgáló	
Mézes Gergely: <i>Három tenger mosta</i> (tárcanovella)	12
Brenzovics Marianna: <i>Madárra hó tanít</i> (regényrészlet)	17
Sós Dóra: <i>Natascha – Bibiana</i> (vers)	20
Csillagfényben	
Papp Máté: <i>A havazás mögött</i>	33
Győrfy Ákos: <i>Haza</i> (részlet)	36
Csillagkép	
Tizenhárom év „Igazgyöngye” – Kerecsényi Zoltán interjúja L. Ritók Nórával, az Igazgyöngy Alapítvány és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény igazgatójával	37
Csillagpor	
Fenyvesi Kristóf: <i>A jóslat</i>	42
Csillagtér	
Harminchárom megtestesülés, avagy a pokolba vezető út is jó szándékkal... – Artner Szilvia Sisso a <i>Tollfosztás</i> című előadásról	47
Múzeumok nőnemben – Menyhárt Dóra a hazai és tengeren túli múzeumokról	52
Hajléktalan siker(?)történet – dr. Simek Ágnes Ph.D. beszámolója	57
Gyógyító állatok – Czifrik Katalin interjúja Fábiánné Mile Alízzal, a Csodakutya Alapítvány vezetőjével	62
Hajléktalaninterjú	
Ezeregy éjszaka három tudatszinten	65
Lékó Sándor: <i>Egy másik világban</i>	71
Kicsi Csillag	
Mese	
Kiss Ottó: <i>Ati a tükör mögött</i>	73
Veres Ágost: <i>Vadmacska</i>	77
Könyvajánló	
Szabó Imola Julianna: <i>Még mielőtt meg sem születnénk...</i>	80
Thierry Lenain–Olivier Tallec: <i>Mi lenne, ha...</i> (részlet)	83
Szerzőink	84

KEMÉNY ZSIGMOND

Özveg és leánya (részlet)

Igaza volt Kassai erdőmestere vendégének, midőn állítá, hogy ahol a Rákóczi fejedelem által elejtett bocsra először lőttek, ott kellett az anyjának is lennie, csakhogy a keresztúton magzatjától elszakíttatván, nem követheté azt.

Öreg medvének gyakorlott szemei hamar észrevették, mennyire veszélyes menhelyet nyújtana azon irtásocska, melybe vonulhat. Jobbnak tartá tehát egyszerre megküzdzeni sorsával, s hátrálások helyett bátran előrehaladni.

A „zöld tengerszemhez” vezető útra csapott tehát.

Itt Kornis Zsigmond golyója köszönté, figyelmeztetve, de nem sértve.

Öregünk fejét csóválva, azonban körülményei közt meglepőn vidor arccal ért a hoptester elébe, ki nem akará a szegény állat jókedvét elrontani, s a puska sárkányát föl sem vonta.

Szentpáli, ki átellenben foglalt volt helyet, szégyenlé a hoptester példáját követni, s golyója érinté is a mackó fölborzasztott nyakszőrét; mire ez összezsattogató fogát, de minden más demonstráció nélkül tovább, s a „nemes társaság” tagjainak lövonalába nyargalt.

Itt reá az ebek harmincada várt volna, s bőrét ki sem viszi, ha oly szerencse nem találja, milyenre a medvék élettörténeteiben ritkán akadunk.

Midőn tudniillik a veszélyes lövonalba lépett, hogy a „tengerszemhez” csaphasson le, ugyanakkor egy más medve, kit senki e sétára nem kényszeríte, ballagott a „tengerszemről” fölfelé, s éppen akkor ért a „nemes társaság” rövid sorának alsó végéhez, mikor a felsőn a bocsvesztett anya megjelent.

Egyszerre nyílt meg tehát fönn és alant a lödőzés.

A vonal pedig, melyről szólok, alig lévén háromszáz öles, a közbenső vadászok nem tudták már, melyik oldalról várják előbb a bejelentett vendéget.

Nyugtalanul tekintettek majd ide, majd oda.

S csakhamar zaj támadt, s kiáltozás hangzott a fegyvertűz közé.

Az alsó medve tudniillik legelső megsebzőjére bosszú dühvel rohanván, puskáját kezéből kitörte, s derékon ragadá, és e durva ölelésre a szegény nemesifjúnak oldalcsontjai ropogtak, lélegzete elállott, s orrán, száján bugyogni kezdett a vér. Társa teli torokkal rivalgott segítségért, s a hangra a medve eldobva karjai közül előbbi martalékját, a lármázó ellen fordult, hosszan feltárva száját, hogy hatalmas ordítással csendet parancsoljon, s véres, lángoló szemeiből leírhatatlan düh és prédavágy szikráit szórva. A fenyegetett ifjú lábai a földbe gyökereztek, s karjai oly gyöngékké lettek, hogy puskáját, melyet felemelten tartott volt, alásüllyedni érzé. A medve ágaskodva tett egypár lépést feléje, de valami fantasztikus eszme vagy félelem által

környezve hirtelen félreugrott, s négy lábon kezdett a sűrűbe osonni. De a lármára állásaikból már többen léptek volt ki. Egyik meglátta az eszmélet nélkül heverő ifjat; a másik a sóbálvánnyá változottra veté szemét; a harmadik időt lelt a távozó szörnyre sütni fegyverét. – A sűrűnek tart! – kiáltá egynémelyik. – Álljátok útját! – E nőgatás gyakorlati fontossággal nem bírt, miután elébe kerülni és feltartóztatni őt a tömött haraszt és indák közt inkább csak történetből, mint számításból lehetett volna; de növelé a közzavart, s mindenki figyelmét annyira összpontosítá, hogy egyébre gondolni, másfelé nézni vagy éppen hideg nyugalomban maradni teljes lehetetlen volt.

Míg az alsó medve véletlen közbejött általános fölbontással fenyegette a vadászati rendet, addig a veszélyben forgó anyamackó, ki éppen a „nemes társaság” lövonalába ért volt, a rája nézve kedvező körülményekre kezdé figyelmét fordítani.

Előlről, amerre rohanni akart, gyorsan pattogván a puska, háta mögül pedig, hová visszahúzódni szintén kedve lett volna, a golyósivítás alig elhalt nesze még fülébe csengvén, ugyan mit tegyen, hogy bundáját jobban őrizhesse?

Leült az út közepére, csendesen, komolyan, mintha gondolkozásba merült volna, s az élet külső jelenei többé nem érdekelnék. Aki így látná őt, vagy a medvefajról lenne magasabb véleményel, vagy a sztoikusokról, kiknek közönyét bámulta, csekélyebbel. Csak fejét nőgatá a lövésekre, majd jobbra, majd balra, hűn kísérve a hangokat, s a visszhangot is, melyet a hegyek tisztán és élesen küldöztek hozzá, hogy komor bókjaival üdvözölhesse.

Percek teltek el e hideg közönye alatt.

De midőn később kiabálni, mozgani és előszaladni látta a vadászokat, kik egyébiránt rája nem ügyeltek, lassan kezdett az út oldalához kullogni, s ha kődarabra talált, mely mellé húzódhassék, vagy agyag-öbélyekre, melyeknek sáros, nedves ürege testét félig-meddig elrejtethé, legkevésbé sem aggódva szép, vörösbarna prémjének bemocskolásán, megpihent. Mihelyt pedig a zaj szűnt vagy távozott, óvatosan továbbment. S már közel volt azon ponthoz, hol egy vadász, ki közönyből vagy félelemből nem hagyta el állását, puskáját kezében tartva nézegeté az alsó medve elleni tódulást. E tény merész, de pontosan végrehajtott rögtönzésre csábítá a mi mackónkat. Észrevevén tudniillik, hogy a vadásztól alig tízölnyire az út martja nemigen meredek; oda sompolygott tehát, és szép lassan fölmászván, a vadász háta mögött a haraszt alá rejtőzött, s vizsgálá annak minden mozdulatát. Egy szoba hosszánál távolabb alig lehetett a két fél egymástól. Az ember hihetőleg arra gondolt, hogy a szarvasnak és őznek jó pecsenyéje van; de a medvekocsonyáról ő legalább keveset tart. Mi az állatot illeti, annak sem lehettek vérengző eszméi, sőt előrehajlott, s az áglevelek közül félig kilátszó arca komolysággal párosult békehajlamot tanúsíta. Az ember füttyülni kezdett, vagy unatkozásból, vagy hogy elméjéből kivesse a medveölést, mely az imént egyik barátjának oldalcsontokba került; a harasztnál kuporgó szomszédja pedig, fájának a dallamok iránti rokonszenvét egészen osztá ugyan, s a kellemes füttytől elbájolva lehetett; de lelkesedését annyira mégis tudta mérsékelni, hogy a szép nótát semmi mormolással ne kísérje. Az ember megkopogtatá ujjjaival a vállán lógó ku-

lacsot, s kedvetlenül hallgatá üres kongását; az állat pedig, noha szájpadrólását a szomj égeté, nem tudta elhatározni magát néhány puha vadkörtenek, mely közel tőle a fűvön hevert, fölfalására. Így töltötték jó darabig idejüket.

De egyszerre gyorsan megtérő lépések hangzottak.

Úgy látszik, állásába jött vissza néhány vadász.

A döbbsent medve most nem minden nesz nélkül hátrált a harasztból.

Szomszédja, az üres kulacsú ember, egy kevésbé figyelmessé lett ugyan a zajra. Azonban éppen akkor a „nemes társaság” alkapitánya, ki a szerencsétlenségről, mely a vadászaton történt, értesült, parancsul adá, hogy fonjanak zöld ágakat össze, s vigyék a vadásztanyára azt a szerencsétlen ifjút, kinek élete a medveölés miatt majdnem kiszakadt rongált testéből.

E parancs az üres kulacsos szívét sokkal inkább meghatotta, mintsem arra többé csak gondolni is tudjon, hogy vajon miért zörgött körüle a haraszt és bokor.

Anyamedvének tehát üldöztetés nélkül vonult a sűrű fenyvesbe.

A magány és csend – melyet a vaddarázatok zibongásán és a harkálpittegésen kívül csupán igen távolról jövő hangok s a malomzúgásra emlékeztető moraj és egy-egy vadász lassú vonításai háborítanak – majdnem egészen visszahozták az öreg állat természeti ösztöneit.

Az éhség gabonamagokra, különböző bogyókra s mellékesen a fiatal tulkokra is emlékezteté, melyeket a székely gyermekek a rengeteg fenyvesein őriznek; de az anyai szeretet még többször juttatá a kedves bocsot eszébe, melyet tőle az átalúton elszakítottak.

Medve létére nem adhatott volna szándékairól számot, mert nem bírta, mint mi, sem értelemmel, sem szabad akarattal; azonban, Isten tudná, hogy s mint, arra intézte ballágását, amerre magzatát vélte legkönnyebben föltalálhatni, egyszersmind ügyelvén: ne-hogy valamiként oly pontokra vetődjék, melyekről a golyó feléje füttyült vala.

Ily ösztönök és benyomások szerint a vadállat éppen azon helyre érkezett, ahová a józan értelem vezérfonala mellett is, jóserő nélkül, alig lehetett volna.

A kedves bocs hullájától tudniillik alig húsz öl távolságra csúszott le az agyagos és kövecses martról a szoros útra.

Kassai erdőmestere meglátá a fejedelem állásához közel lezökkenő vadállatot, s figyelmeztetésül puskát sütött el. Az erdőmester vendége is, szemfüles férfiú lévén, hasonlótt tett, s a két golyó majdnem egyszerre süvöltött a cél felé. Melyik ólom volt a szerencsés, melyik nem? E kérdést a mai napig nem világosíthatták föl a történetbúvárok, de annyi bizonyos, hogy a medve vékonya táján egy igen terhes sebet kapott, mely embergyűlöletét és bosszúvágyát a testéből omló vérrel vetekvő mennyiségre emelé.

Ekkor futott Csulai mellől a szakadás párkányához Rákóczi, hogy a vélt törvénytelen lövés helyét a szigorú nyomozás végett megjegyezhesse.

Fegyver nem volt kezében.

A medve pedig bösz dühében őt, s nem a távol lévő s láthatlan lövőket jelölte boszszútárgyul.

Tajtétkozott szája, s iszonyút ordítván, vérbe borultak szemei.

– A fegyveremet, Csulai! – kiáltotta Rákóczi, míg maga a cserfához rohant, melynek derekához volt egyik puskája támasztva.

A káplán, mintha forgószelet kergetné, mozgott s kapott ide s tova; de a nagy iparkodás miatt saját karabélyán kívül más lőszert nem botlott szemébe. Lehajlott tehát e kétséges hasznú s eléggé rozsdás csőhöz is, de midőn emelni akarná, a medve már fölugrott a martra, s oly közel hozzá, hogy a szegény káplánnak torkába akadt a „Seregek ura!” fölkiáltásból jó harmadrész, s ő maga is ledöntött cölöpként borult a földre.

Még az emberi szenvedélyek filozófiáját sem meríthettük ki, pedig az első bűn és az első nagylelkűség óta annyi évezred alatt vala tanulmányozásaink tárgya. Hogyan adhatnánk tehát számot a medveszenvedélyek törvényeiről, melyeket, mentől inkább polgáriasodunk, annál kevésbé van szükségünk vizsgálni; mert a kiirtott rengetegekkel együtt vesz el érdekességök?

A földön heverő Csulainak hátat fordított a fenevad, s korlátlan dühvel rohant a fejedelemre, úgy, hogy ennek alig volt ideje puskáját elsütni. A golyó a koponyának volt irányozva, de erősebb rándítása miatt csak a szügybe fúródott be, s a mellcsontban állott meg. A sebzett állat hátratántorgott, mély, szaggatott, sípoló lélegzetet vett, s aztán egy ugrással a cserfa előtt termett. Forró lehet orcáján érezte Rákóczi, s körmei, melyek a kergét szakíták le, hozzá oly közel szorultak össze, hogy köntösét és arcát a széthányt mohák és fecskendő vércseppek érinték.

A fejedelem a cser széles derekát kezdé kerülni, időt keresvén puskája megtöltésére, de a medve mindig nyomában volt, omló vérével áztatva a földből kiálló és csögös fagyókereket, melyek a pázsittal együtt folyvást nedvesebbé és sikamlósabbá váltak. Egy botlás, s Rákóczi nem él többé.

– A fegyvert, a fegyvert! – kiáltá ez, látván, hogy puskájában a golyót leszorítani sincs többé ideje.

Természetesen a nógatás Csulai uramhoz volt intézve.

De a tisztelt férfiú tudta, hogy a medve a földön heverőt, ha lélekzetét visszatartja, hullának képzelvén, nem tépi szét; legfőlebb hengergeti, szagolgatja, rázza, és fülét szájjához, orrához tartván, igyekszik kimúlása felől alapos meggyőződést szerezni.

Csulai gyermekkora óta száz meg száz adomát hallott a székely pásztorokról, kik ily ámításokkal rászedik az őszinte mackóbátyát.

Eltökélé tehát hasonló cselhez nyúlni.

Hasra feküdt, arcát a fűbe dugta, s tagjait kimereszté.

Eleinte hangos szívverése s idegrángásai akadályozák szerepének – a halálának – élethű eljátszásában, de már a fejedelem kiabálásakor kezdett még a lehelet elfojtásában is haladni.

Ki kívánhatta tehát tőle, hogy tanulmányozását félbehagyja, holott minden percben próbatételre szoríthatják, s jaj neki, ha megvizsgáltatván, könnyűnek találtatnék!

– A puskát ide! – hangzék ismét.

– Avagy Dániel próféta vagyok-e én, kit nem szabad a fenevadaknak bántani? – gondoló Csulai, és szorongásoktól megkörnyékeztetve reszketett, mi szerepének tetemes kárával történt.

Vér áztatá a cser egész körét.

A medvében a bosszúvággal növekvék a ravaszság is.

Elő- és visszafordult, hogy a fejedelmet körmébe keríthesse, kinek élete mindig késhegyen állott.

A sikamlós gyepek és gyökér is inkább akadályozta őt, mint üldözőjét.

Már eldobta fegyverét, melyet úgysem használhatott, hogy az övéből kivont rövid késsel oltalmazhassa végszükség esetében magát, s azzal néha hátra is csapkodott, bár jól érzé, hogy amely közelségben nagyobb sebet ejthetne a medvé, az elég leendő arra, hogy ez is őt tüstént hátban vagy nyakszirton ragadhassa.

– Csulai, fegyveremet!

A káplánnak nem kellett többé a tetszhalottat színlelni, mert a tettetés már valósággá változott, s a lélegzet visszatartóztatása – bár most öntudatos működés nélkül – a legnagyobb tökélyre volt fokozva.

S hogyne?

Hisz Csulai éppen akkor emelte föl fejét legelőször a zajra, midőn a medve a fejedelem kiáltásának célját mintegy sejtve, a fűben heverő felé szögözve véres, dühös arcát, s rövid, de mély mormogással jelentette ki, hogy csak moccanjon meg a pap, majd embe-rére fog benne találni.

Rákóczi eltökélve végre fegyveréhez rohanni, noha valószínű volt, hogy mielőtt azt a bokorról lekaphatná, már utol fog éretni.

A medve egy ugrással a szaladó elébe is vágott, s már egyenlő volt a veszély a továbbhaladás- vagy visszatérésben.

Sűrűn omlott a veríték a fejedelem arcára.

De ekkor idegen golyótól találva, összeomlott a vadállat, s kinyújtott torka hörögve okádta a vért a vadászését ellene szegő Rákóczi lábai elébe.

A szakadás átellenében pedig megfordult egy alak, hogy csöndesen vonuljon vissza az erdőbe.

Azonban a fejedelem szemei már észrevették.

Utána kiáltott.

Az egyén folytatta visszavonulását.

Ekkor tűnt ki a fák közül Kassai István erdőmesterének arca.

– Tüstént előmbe hozták ezt a férfiút – szólt parancsoló hangon Rákóczi, kezével azon irányba mutatva, hol a sűrű ágak már elfedték a távozót.

Az erdőmester szaladni kezdett, s utána Kapronczai is, ki éppen e pillanatban érkezett meg.

A megint magára hagyott Rákóczi, késő a medve szőrén kitisztítván, övébe dugta, s Csulaihoz lépett, ki a puskaropogásra fölébredve aléltságából, a legszélsőbb mogyoró-fabokorhoz vonta magát, és szerette volna, hogy azon köd, mely Mózes arcát eltakarja, most az övé elébe szállana le.

– Kegyelmed, Csulai páter, ha nem csalódom, gyáván viselte magát, s megérdemli, hogy halotti verseket készíttessenek önnek e medvéről, melyet a vadásztársaságnak az estéli tanyán elszavaljon.

– Engem nem illet a gyávasági vád, fenséges uram! – szólt összeszedett lélekkel Csulai. – Én bátran szembeszállottam a hitetlenség álnok kígyójával, a tévtanok páncélos, nílusi barmával, a babona hétfejű sárkányával és a vallásüldözés tűzokádó oroszlánával. Ezek – mint tudjuk – a legmérgeesebb vadállatok. S most is, ha kell, a vitás kivont szabályjával megtámadom magát az Antikrisztust is. De a medvékhez semmi közöm. Avagy melyik pap kötelessége a medveadászat? Hol van megírva a szentírásban? Ki ad érte képét, didactrumot? Melyik zsinat szenteli föl avégett, hogy bátran lőjön a puskacsinálók által készített fegyverekkel? A mi bátorságunk a szellemi harcban tűnik ki. Ott kell nekünk rohammal sáncokat bevenni, katapultákkal és ballistákkal várakat szétrombolni, s a sötétség fejedelmét az ékesszólás száguldó paripáján üldözni, míg ki nem fárad, elfogy lélegzete, és reszkette kér pardont. Ezek nagyobb dolgok, mint a medveölés, s az egyház férfiainak bátorsága több ama polgári bátorságnál, mellyel egy mordályt vagy karabélyt sütnék el a „nemes társaság” tagjai, kiket különben én rendkívül nagyra becsülök, mint-hogy erejük és ügyességök mértéke szerint az Isten földi képviselőjének, a fejedelemnek testét védik, míg reánk, udvari káplánokra, az ő lelkének védelme bízott.

Rákóczi nevetve veré meg a káplán vállát, midőn Kassai István erdőmestere és Kapronczai György azon egyént, ki a medvét elejtve szerényen visszavonult, magokkal hozták.

– Kegyelmed, mint gyanítom, nem tartozik a vadászathoz – szólt a fejedelem, szemével mérve az idegent, ki elébe lépett.

– Nem, fenséges uram!

– Én valék bátor állomásomba vezetni – mondá félénk alázatossággal az erdőmester.

– Az a kiadott szabályok sértése volt, s megdorgálást érdemel. De ő a halál torkából szabadított ki, s ez jutalmazást vár. Nemde, páter Csulai?

Csulai elsápadt; az idegen arcát pír borítá.

Rákóczi arannyal tömött erszénykét vett ki övéből.

Az idegen hátrább vonult.

– Fogadja kegyelmed elismerésünk jeléül.

– Határtalanul szerencsésé tesz fenséged, ha kegyes lesz az erszényt tartalma nélkül birtokomba bocsátani.

– Mit? Csak az erszényt? – kérdé Rákóczi az idegen durva kelméjű öltözkén tartva szemét. – Hát a pénz?

Ezzel tenyerébe öntve az erszényből egypár darabot, kedvteléssel mutatá:

– Teljes súlyú, meg nem nyírt, fényes aranyok!

– Mi hasznukat vehetném? – válaszolá szerényen az idegen.

– Országomban mindenki tudja az aranynak hasznát venni. Kicsoda kegyelmed? Honnan jött? Arany... s nem kell! Hol van Kassai István uram, hogy csodálkozzék? Körül nem nyírbált arany, a zsidó ujjá hegyével sem érinté, Nagybányáról hozattam, és a sárospataki kincstárba akartam indítani! S nem kell?... Mi a neve kegyelmednek?

– Engedje fenséged elhallgatnom.

– Mit? Még neve sincs? Országomban mindennek van neve. Országomban senki sem pirul nevéért. Vallon Péter, a cigányvajda sem, Rákóczi György, az erdélyi fejedelem sem.

– Én is oly kevésbé pirulok nevemért, mint azon helyzet miatt, melyben fenséged aranyait nem használhatom.

Annyi önérzet és alázatosság tükrözé magát vissza az idegen vonalain, hogy Rákóczi hosszasan tartá szemeit arcára függesztve.

Csulai pedig gyanús, majdnem kaján tekintettel nézett reá a földről, s róla a földre.

– Ha kegyelmednek – szólt Rákóczi – van büszkesége, nekünk is van. Egy fejedelem csak összes alattvalóinak lehet hálával adós. Az egyént jutalmazza szolgálataiért, vagy bünteti hűtlensége miatt. Kérem tehát és parancsolom, hogy kíváncson ön jeles tetteért díjt, mégpedig méltót helyzetéhez, melynek föl nem fedezésére szabadságot adok. Csak bátran mondja ki óhaját, s ha teljesíthető, mi nem tagadjuk meg... Egyébiránt a tiszta fiskalitásokról jogunk nincs rendelkezni, az az országgyűlés dolga – tévé hozzá a buzditások mellé fősvény óvakodással.

– Hálával fogadom fenséged kegyelmét, de azon esdekléssel, hogy midőn kívánnivalóm lesz, csak akkor borulhassak kérésemmel fejedelmi széke elébe.

Rákóczi hideg kedélyére sajátos igézettel bírt e szilárd és szerény hang. Különben is ő – a gyanakvó egyének közé tartozván – politikai hálával senki iránt sem viseltetett, de azon szolgálatokat, melyeket a nagyravágyás emelkedési lépcsőül nem tekinthetett, örömmel elismeré. Aztán talált az idegen modorán, külsőjén valamit, melyet Csulaiban szeretett volna föllelni, s viszont valamit, melyet testőreinél és kamarásainál óhajta. A búsongó s majdnem szent lehű ábrándnak a bátor és lovagias vonalakba vegyülése, az ellenkező kedélyelemeknek kimért s mégis szabad formákba összeolvadása s kibékülése: e tulajdonok, melyek az idegent felöltő egyéniséggé tették, inkább hatottak a fejedelemre, mint maga is hivé vagy óhajta.

Régi és drága emlékü, családi gyűrűt vont le ujjáról, s e szavakkal adá ismeretlen megmentőjének:

– Kegyelmed hitelezőm, s illő, hogy zálogot nyújtsak tartozásom teljesítésére. Gondolja meg, miként egy fejedelmet, ki minden viszonyait tisztába hozni igyekezett, nem kell hosszasan várakoztatni. Ha személyesen nem jöhetne kérését bemutatni, a gyűrű elküldése elég. Ha másra akarja szállítani kegyelmünket, élteben vagy végrendeletileg, nevezze meg szóval vagy üzenet által az egyént, kitől becses, családi emlékünket kiválthassuk. Gyermekeimnek is szívökre kötöm, hogy egy uradalmat se sajnáljanak tőle, legyen akár zászlósúr, akár koldus. Csak azt nem szeretném, ha kegyes alapítvány válnék gyűrűmből.

(1855)

Líztes Veronika (12 éves): Illusztráció a Kalevalához, vegyes technika

MÉZES GERGELY

Három tenger mosta

A felhő hajnalban érkezett Budapestre. Négy húszkor egy buszsofőr látta az érdi emelkedőn felfelé iparkodni. Nagy volt, tejfehér, és ha az emberfia nagyon akarta, beleképzelhette a Margitszigetet, esetleg egy ugró delfint. Vagy kettőt.

A felhő közeledett a Belváros felé. Közben hasonlított ehhez meg ahhoz, udvariasan hagyta besorolni maga elé a 153-as buszt, átengedte a gyalogosokat a zebrán, és nem pofátlankodott előre a reggeli dugóban, hanem szépen kivárta a sorát. Fél hét után ért a Kossuth térre, elhullajtott egy-két esőcseppet a Nagy Imre-szobornál, elidőzött a golyónyomoknál a tér túloldalán, majd felemelkedett a Parlament kupolájához. Akkor látszott igazán, mekkora felhő is ez. Az egykori vörös csillagok magasságában kiterelbésesedett, szétfolyt, elomlott.

Hétkor a takarítónők becsukták a Parlament ablakait, mert olyan sűrű köd gomolygott odakint, hogy átnedvesedtek a képviselőknek kikészített iratcsomók, az alaptörvény asztalára kitett füzetke felkunkorodott, a kockacukrok összeragadtak a tartóban. Odakint az emberek vakon kóvályogtak a félhomályban. És amikor a Mátyás-templom harangja megkondult fél kilenckor, a távolból egy hosszú bűgás felelt rá. Mi ez? – kérdezgették a budapestiek. A levegőben sirályok vijjogtak.

A pénzügyminiszter értekezlete tízkor kezdődött. Zord döntések előtt álltak, az államháztartás romokban, a hitelezők hetek óta üvöltözve fenyegetőznek, hogy eddig, és ne tovább, különben az utolsó lekapcsolja a villanyt. A mamelukok már mind ott ültek, elbocsátások és extra adók lapultak aranysegélyes bőrmappákban, de voltak ott egészen unortodox elképzelések is. Tollak doboltak a csillogó asztallapon, cipősarkak vertek monoton ritmust, jegygyűrűk csavarodtak le és fel az ujjakon, vártak. A miniszter késett. Az államtitkárok, főosztályvezetők meglazították nyakkendőjüket, és unalmukban a költségvetés tervezetére firkáltak. A tanárok fizetésének csökkentése mellé előbb kisegér került, majd egy nemzetközi ábra, amelyet a helyettes államtitkár gyorsan grafikonná alakított. Épp jókor, mert hirtelen berobbant az ajtón a miniszter. Arcán kisfiús mosoly. Uraim, meg vagyunk mentve! – közölte. Kis hajómaketteket pakolt ki a bőrtáskájából, és sorba rendezte őket az asztalon. A nyájasság elárasztotta a termet. A mosoly ragadósnak bizonyult, még a hoszteszek is elérékenyülve figyelték a kis hajókat. Amikor a miniszter végzett, megigazította a szemüvegét, és kedves barátainak szólította a jelenlevőket. Kedves barátaim, most nyissák ki az ablakokat! – mondta. Az október végi szürkéségből olaj, rothadó hal és sós szél szaga kúszott be, csatornabűz, izzadt női combhajlatok illata.

Budapest zúgott, dudált, harákkolt, mentőautók vittek szirénázva infarktusosokat, egy rozzant csavargó a Földművelésügyi Minisztérium sarkán a markát a füléhez szorítva istennel telefonált. Amikor egy-egy pillanatra minden elcsöndesedett, a szél hullámmorajt hozott. Jöhettek hörgő Ikaruszok, düböröghettek öreg villamosok, ratatatázhattak a légkalapács, a levegőben benne volt a tenger.

Talán csak egy sajdulásnyi. De az a kevés végigszaladt a Parlament folyosóin, le egészen a kupolateremig, ahol lágyan összekeveredett a büféből áradó kávéillattal. A koronaőrök lazítottak a feszes vigyázson, egyikük még oda is kacsintott a báméskodóknak. A honatyák abbahagyták a pusmogást a folyosói zezugokban, és az ülésterembe siettek.

Az alsóházi terem ajtaja nyitva maradt. A tengerszag szíven találta azt az újonnan megválasztott kormánypárti képviselőt, aki épp első beszédéhez készülődött. Nagy bajsa volt, mint egy hajóskapitánynak, most azt harapdálta idegesen. Tanár volt, szerette hallani a saját baritonját, és nem gondolta, hogy eddigi életművéhez méltatlan volna a frakcióvezető által írt beszédet felolvasni. Amikor felemelte a papírt, mégis összefolytak szeme előtt a sorok. Tisztelt miniszterelnök úr, kedves képviselőtársaim – kezdte volna, de egy szó sem jött ki a torkán, valami ismeretlen erő nem engedte. Párttársai aggódva figyelték, valaki cüccögött, az ellenzék nevetett. Aztán teleszívta a tüdejét, és sóhajtott. A papírt elrakta a zsebébe, hiába meresztette szemét helytelenítőleg a frakcióvezető.

A szavak úgy pattantak a nyelvéről, mint az idomított kiskutyák a kínai cirkuszban. Hosszan beszélt, a házelnök tombolt, kétszer is rácsöngetett, mire abbahagyta. Tudta, hogy most mindent elmondott, érezte magában a kibeszélt szavak súlyát, pontosabban a tompa nyomás hiányát. Nagy tapsot kapott. Eleinte csak az ellenzéktől, majd egyenként, lassan ébredve csatlakoztak a párttársai. Mi több, néhányan felállva éljenezték, volt, aki viccből még a cipőjét is levette, és azzal verte az asztalt. A házelnök kétségbeesetten tekingetett a miniszterelnök felé, hogy most mit tegyen, de hiába. A miniszterelnök is tapsolt, sőt kissé teátrálisan elmorzsolta egy könnyet puha kézfejjével, majd okéjelet mutatva a képviselőre kacsintott. Csak a parlamenti tudósítók tárták szét értetlenül a kezüket. Hiába, sokat látott fickók voltak.

Nem csak a Parlamentben történtek nagyszerű dolgok. A Triola dzsesszbárban a szaxofonos, egy kamaszképű szőke fickó, éppen kezdett eksztázisba kerülni. A közönséget ugyan még mindig az nyűgözte le, milyen játszi könnyedséggel, enyhén félrehajtott fejével seperget habverőivel Béci, a dobos, de az igazán vájt fülűek a szaxis felé fordultak. Ő türelmesen rótt a tiszteletköröket, de már látszott rajta, hogy elkapta, hogy megvan neki, hogy úgy áll a lassan elhaladó hangsor előtt, mint aki az óriáskeréknél várja a megfelelő gondolat. Aztán megérkezett, ő pedig kecsesen beszállt, és már repült is felfele, géppuskaropogású trattaták, triorák kíséretében. Később, amikor a zenekar kiállt dohányozni a művészbejáróként emlegetett konyha küszöbére, és megkérdezték, mégis mi lelte, hogy szétcsapta a lassú szvingeket, azt mondta, nem tudta, mi fog kijönni a szaxi végén, csak fújta, amit érzett. Azt csak később, a zenésztársainak mondta el, hogy hajnalban hallott egy bűgást, ami úgy hasított át a város felett, mint valami ítéletharsona, végig az visszhangzott a fejében. A dobverőit a hóna alá szorító Béci és a Pettyes Jimként emlegetett gitáros biccentettek. Maradhat. Mégiscsak így teljes a Sánta kutyák nevű dzsesszbanda.

Vagy ott volt Marika, a postás, akit – beleszippantva reggel a levegőbe – valami megmagyarázhatatlan sóvárgás fogott el. Először nem tudta, miféle, ezért a spájzban gyorsan szájába tömött két nugátos bonbont, de aztán megtalálta vágyai irányát, a két egyennadrág helyett egy szűk kis miniszoknyában. Pedig igazán csípős reggel volt, feneke majdnem odafagyott a biciklinyereghez. A szél belekapott a semmi kis anyagba, úgy

futkározott a combja belsején, mintha szemérmetlen férfiújj volna. Marika, kérem, mi van magával? – kérdezte egy idős úr az egyik kapualjban. Semmi, bácsi kérem, egyszerűen csak olyan szép ez mai nap! Kedvem lenne elbiciklizni a tengerig – felelte. Az öreg hümmögve figyelte, ahogy a miniszoknya fel-felcsúszik, amikor a lány a felső postaládához pipiskedik. Úgy érezte, ezekért a gömbölydedségekért akár ő is nyeregbe pattanna. Azonmód le is ballagott a pincébe, hogy előkeresse régi kerékpárját, amihez nem volt rest átpakolni az elmúlt évtizedek valamennyi lomját. Egész délelőtt a láncot olajozta, a küllőket állíttatta, azt tervezte, este már biciklivel megy az ultipartira.

Ugyanezen ház hetedik emeletén egy apa épp a fiával vitatkozott, semmirekellő libancsnek nevezve elsőszülöttjét. A fiú mereven nézte az apja vörös fejét, remegő száját, ahogy egyre jobban belelovalta magát a magyar önsajnálataiba. Ha nem az apja volna, azt mondaná rá, hogy náci. Szerencsére épp jókor egy sirály telepedett az ablak párkányára. Az apa szerint danka volt, a fiú úgy gondolta, dolmányos. Ezen aztán hosszan elvitatkoztak, még a madárhatározót is elővették, egészen elfeledkezve korábbi nézeteltéréseikről.

A Móricz Zsigmond körtéren egy fekete terepjárós férfi, maga sem tudta, miért, átengedett a zebrán egy gyalogost, és saját nagylelkűségétől egészen elérzékenyült. Megfogadta, naponta egyszer megteszi, ha ez ilyen jó érzést okoz. A Fehér Ház melletti füves területen egy vizslakölyök egészen összebarátkozott egy golden retriever szukával. A Klauzál téren egy szélsőjobbos fiatal belepirult, amikor egy mandulaszemű zsidó lány megkérdezte tőle, hol van a legközelebbi bicikliszerviz. A Tudósok sétányán ballagó idős matematikaprofesszor májában az egyik sejt, amelyik pár napja ostobán osztódni kezdett, hirtelen meggondolta magát, és bandájával együtt elpusztult.

A város akkor lendült csúcsformába, amikor délután két óra felé a szürke felhő alá beragyogott egy meredek szögben érkező napsugár. Az emberek a reflektorszerű fénytől elvakulva mosolyogtak egymásra, és senkit nem érdekelt, hogy a katasztrófavédelem expedíciót indított a tengerszag forrásához. A kocsmárosok hitelt adtak, az adósok fizettek, a betegek gyógyultak, a gyerekek nőttek, minden épp úgy volt jól, ahogy volt.

A hirtelen napsugártól a felhő emelkedni kezdett, hamarosan újra kontúrt kaptak a házfalak. Már látszott, hogy az Aranyszarvas étterem étlapját kicserélték, csak úgy hemzsegett rajta a sok tengeri finomság. Gellért püspök megint magasra emelte a keresztet, alatta gumimatracos turisták siettek a BAH-csomópont felé. A budapestiek egy része az Erzsébet presszó teraszán üldögélt pokrócba bugyolálva, és a napsugarakban mosdatta az arcát. Fél háromkor bezárt az V. kerületi okmányiroda, a biztonsági őr a maga gyerekes betűjével írta ki egy süteményes papírtálcára, hogy szieszta, fél négyig. A Bartók Béla úton, Ica mama hentesboltjában a véres húshegyek között megjelentek a tőkehal- és kardhalszeletek, a Tescóban pedig a pontyok mellé új akvárium került, amelyben homárok úszkáltak. A jégágyra már alig fért fel a sok finomság, ezért piros betűkkel kiírták: lazacakció. Mire a köd teljesen eloszlott, a város ráncai kisimultak, az öregek a ház előtt üldögéltek, a macskák belsőségtől elteltlen a Bazilika lépcsőin napoztak, mopedek búgtak, az emberek a nevükön szólították egymást, a pincérek táncleépésben hordták ki a ristrettókat.

Mire a szieszta véget ért, a felhő egészen eltávolodott, már a Gát utca környékén kódorgott. Nem sokáig időzött, gyorsan távolodott kelet felé. Akik hasonlítani akarták valamihez, mind macskát mondtak, szerintük az emelgeti így a lábát a nedves padlón. Mogyoródnál látták utoljára. Eloszlott, mint fű a szélben, közölte a buszsofőr, aki aznap az Eger–Budapest vonalon dolgozott. Az óceánjárók bűgását azonban még órákig hallani lehetett, igaz, egyre halkabban. Estére a hullámmorajlás is abbamaradt.

A pénzügyminiszter megborzongott a hideg levegőtől, azonnal becsukta az ablakokat. Zavarodottan nézett a kis hajókra, a lóhalálában felvázolt tervekre, majd egy szempillantás alatt lesöpörte őket a földre. De uraim, félre a tréfával – mondta, és még aznap döntés született tízezer tanár elbocsátásáról, az állami felügyelet alá vont problémás vállalatok felszámolásáról és a Nemzeti Együttműködési Kölcsön bevezetéséről. A díszőrség vezetője fél órán át üvöltözött a hadnaggal a hanyagságáért, a kormánypárti honatyák pedig fegyelmi eljárást indítottak a tisztelt képviselőtárs ellen, aki délután újra szót kért, és háromszor is beleszólt beszédébe az elmúlt nyolc évet.

Marika estére úgy megfázott, hogy két hétig nem tudott dolgozni menni, ezért kirúgták. A bácsi estére használható állapotba hozta a kerékpárt, el is indult vele az ultimotira, de aztán az évtizedek óta épülő metró mellett, egy véletlenül a bicikliút közepén felhúzott trafóház oldalán úgy összetörte magát, hogy soha többé nem jutott eszébe Marika. Igaz, más sem, teljesen lefoglalta az elméjét elöntő híg ragyogás.

A hetediken a vita újra kicsúcsosodott, miután a fiú nem tágitott attól, hogy dolmányos sirályt látott, az pedig tengeri madár, és ezen a tájon ritka vendég. Az apa ragaszkodott a dankához, és idegenszívűséggel vádolta meg a fiát, aki pedig végül lenácizta az apját.

A zenekar még aznap este összeveszett azon, hogy ki fizesse a cechet. Sokat ittak, de azt hitték, a zenészeknek jár az all inclusive. Ordibálva hagyták el a Triola dzsesszbárt, hetekig látni sem akarták egymást. A langaléta szaxofonos mindenestre új zenekar után nézett.

A terepjárós délután újra át akart engedni néhány gyalogost, de mire átértek volna, újak jöttek, majd újabbak, és a férfi a végén ököllel verte dühében a kormányt. Amikor egy babakocsis pár szokatlanul lassan ügyetlenkedett át az úttesten, kipattant a kocsiból, és szó nélkül beverte a kispapa orrát. De nemcsak a kispapa orra bánta aznap: a bizalmas szolgálatok után a vizslakölyök orrát olyan csúnyán megharapta a golden retriever szuka, hogy hét öltéssel kellett összevarrni. Igaz, a kutyalánynak sem volt jó napja, az esti séta során mérget evett, és megdöglött. A szélsőjobb fiatal egészen elpirult, amikor egy mandulaszemű zsidó lány megkérdezte tőle, hol van a legközelebb bicikliszerviz, de aztán mégis inkább a haverjának akart imponálni, és azt mondta, Heil Hitler. Egy idős matematikaprofesszor májában az egyik sejt pár nappal korábban osztódni kezdett, de aztán meggondolta magát, és bandájával együtt elpusztult. A professzor még aznap májelégtelenséggel kórházba került.

Amikor a pénzügyminiszter bejelentette a megszorításokat, Budapesten kitört a forradalom. Ezen a pénzügyminiszter lepődött meg leginkább, hiszen ez a nép már évek óta csak a tehetségkutató műsorokat nézte, családok szakadtak szét egy-egy kieső játékos vagy el nem küldött szavazat miatt. Döböntően hívta a miniszterelnököt,

de az csak annyit mondott, hadd tüntessenek, majd megunják és hazamennek. Meg arról is beszélt, hogy valami általános levertség kínozza, a csalódottságtól a telefont is alig bírja tartani.

Estére egész szép tömeg gyűlt össze a Parlamentnél. Nem volt ez rendes forradalom, csak néhány őrült hepciáskodott elől, a többség mélabúsan ácsorgott a téren. A felkelők szinte csak kötelességből gyűjtötták fel a parkoló autókat, már-már unottan ütköztek meg a rendőrökkel. A tér másik oldalán ócska pulóverekben vezérszónokok követelték, hogy olvassák be a követeléseiket, de mire megfogalmazták, mit is akarnak, a náluk még radikálisabb tüntetők már elfoglalták a televízió épületét. A büfét és a túrórudi-automatát kifosztották, és végül nem olvastak be semmit, mert senki sem tudta, hogyan kell bekapcsolni a kamerákat. Egy ideig még bókászott a tömeg a tévészékház labirintusában, kitörték az ablakokat, felborogatták a berendezést, majd az egészet megunták, fájni kezdtek, és hazamentek.

Másnap az üszkös romok között egy külföldi stáb sétálgatott. A fiatal riporternő ásítozva nézegette a szétszórt papírokat, magas sarkúja alatt recsegték az üvegszilánkok. Tegnap még úgy érezte, tudna itt élni, fel is hívta barátját, egy bizonyos Stephent, hogy elújságolja, milyen csodára bukkant. De ma már felidézni sem tudta azt az érzést. Elege lett a pincebűzös utcáscskákból, a városból, amelyben még a sugárutak is olyanok, mint a borvirágos arcon a megpattant erek. Felvettek pár interjút, újra és újra meghallgatták Magyarország történetét a kereszténység védőbástyájától Trianonig, ő pedig újra és újra intett a kameramannak, hogy álljanak le, mert már nem bírja hallgatni az elnyomottak szánni való, panaszos igazát.

Három órával később egy repülőgép apró ablakából nézett le a tájba ezüstszín tangaként bevágó Dunára. Hát ilyen egy város tenger nélkül – sóhajtotta, az operatőr pedig karikát formázott az ujjáival, úgy mutatta a kamera mögül, hogy ez most nagyon jó lett. A Három tenger mosta című riport – televíziós műfajok megújításáért – számos díjat, a riporternő pedig számos fenyegetést kapott.

A lap megrendelhető a szerkesztőség postacímén:

1410 Budapest, Pf. 200,

e-mailen a csillagszallo@gmail.com címen

vagy telefonon a 06-20-470-3434-es számon.

Honlap: www.oltalom.hu/csillagszallo

Negyedéves lap, éves előfizetési díja 1400 Ft.

Korábbi lapszámaink is megrendelhetők.

BRENZOVICS MARIANNA

Madárta hó tanít

Hajnal vonzódott Nagyné erős, őszinte személyiségéhez, férfias magányához, éles eszéhez, asszonyi bölcsességéhez, melegéhez, lányos lázadásához, bájtalan nevetéséhez, aktuális nótáihoz, amelyeket Hajnal szívesen hallgatott. Méltóságos golyákról szóltak, szalonnát csipegető, kedves cinkékről, komor történetromokat dúdolt anyai ági női ősookról. Ereszkedtek dallamai, a madarak tiszta magasságából a nők kusza, fénytelen, akadályoztatott földjéig. Ha találkoztak, Nagyné hátba verte Hajnalt, megszorongatta, megettette, kinevette, érezttette a szeretetét, amelyet Hajnal tétován fogadott.

Hajnal legyőzhetetlen akart lenni, mint Nagyné. Egyértelmű, normális, minden túlzást nélkülöző, mint például a madarak, illetve Nagyné macskáit, kutyáit. – Én már sohasem leszek egyértelmű, szép alkat – sejtette meg jövőjét Hajnal, akinek arca nem volt vidám, inkább komor, tekintete egy gyanakvó vadé. Mert elveszítette, gondolta, mert roncsolta, ami előre hiányzott.

Nagyné háza egy kis dombon volt, lenézhetett Újtelepre, ahonnan felláthattak rá az emberek. Hajnal a legtöbb vasárnapon Nagyné zöld foteljában ült, szemben egy összeégett szélű tévével. Így hozták át a határon; jó tévé, csak meg kellett tisztítania a koromtól, magyarázta Nagyné Hajnálnak. Amikor kikapcsolta a készüléket, vörös terítővel takarta le, amely mindig beszorult a fiókba. Hajnal nem szerette magát a színt, csak a beszorult terítőt, mint ahogy nem szerette az életet, de szerette érezni.

Születése óta sok minden történt Nagynéval. Emlékezett. Az őseit sorolta. A nem létező országról jutott eszébe. A zoknijáról, az apjáról, a rádióról, a nővéréről jutott eszébe. Beszélt, mint Homérosz. Feldarabolt, szétszórt történetet, elfelejtette, majd eszébe jutott.

– Mit iszol? – kérdezte Nagyné Hajnaltól. – Húgyot, lúgot, katonafingot – válaszolt magának. Hajnal teát ivott, Nagyné kávét, fehér zoknija összenéző térdéig ért. Csehországban vette az apja. Hajnal elnevezte Nagyné térdharisnyáját cseh zokninak.

Nagyné kilencéves korában tyúklevest főzött az apjának, aki egy faüzemben dolgozott. A rossz spórt alig tudta begyűjtani, füstölt, a vizes fát végigcsöpögtette a padlón. Közben rádiót akart hallgatni, de bárhogy tekergette, nem szólt. Amikor meglátta az ablakból a faüzemből hazatérő apját, annak barna, prémes kucsmája tűnt fel neki. Hideg volt, de Nagyné a béleletlen csizmáját vette fel, mert az csinos volt a lábán. Megfáztak a lábujjai, most is fájnak, mondta. Szeretett táncolni. A legszebb emléke, amikor egy Császár nevű férfival keringőzött. Körbelebegtek, forogták a termet. Kellemes volt, de lekérte Nyefrics, aki nem táncolt jól.

Hárman voltak nővérek. A legidősebbik pénzt keresett, a középső süttöt-főzött, ő nagyobb dolgokat tett: kitakarította az állatok ólját, lemosta a malacot, rózsát ültetett, fát vágott, de ha az anyja megkérte, hozzon be fát, nem hozott. Lány korában Nagyné sokat kötött, hímzett, énekelt a szénapadláson, ha hívták, keresték, nem felelt. A golyákat figyelte, volt, hogy csak egy jött, meghalt a párja, és nem talált újat. – A golyák

párosodhatnak az anyjukkal vagy apjukkal? – kérdezte Nagyné Hajnaltól, aki még a felvetéstől is elborzadt.

Nagyné anyja, Nagyné, sokáig nem esett teherbe, elgyalogolt Máriapócsra, a könynevező Máriához, gyermekáldásért könyörgött neki. Imádkozás közben egy férfi szemezni kezdett vele, Nagyné anyja ezen felháborodott, és Magyarországot lator országnak nevezte el. Nagyné hirtelen énekelni kezdett: „Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország, gyönyörű, mint a nagyvilág, ha zeng a... látom ragyogó szép arcát. Táltos paripán ideszállok, hazahív a vadvirág, hív a hegedű... egy gyönyörű szép ország. Most a rónán, nyár tűzébe’, ring a délibáb, tüzek gyúlnak, vakít a fény, lángol a világ...”

Nyáron már reggel elment otthonról, felkapaszkodott egy szekérre, este a kondával jött haza. A disznók között volt egy bika is, attól félt. A haláltól nem fél, mondta.

Nagyné anyja fiatalon halt meg, bal kezével a szívéhez nyúlt, a jobbal Nagyné állát simogatta. Haldoklik a szomszédja, folytatta Nagyné, akivel hasonlítanak egymásra, egy napon születtek, azért. A szomszédjának fáj a szája, feldagadt, a veséje, a lába, a mája, sorolta Nagyné. Úgy kezdődött, hogy kihúzták a fogát, de bennmaradt a gyökere. Mondta neki Nagyné, hogy vágassa ki, de a szomszédja nem akart más fogorvoshoz menni, mert szerinte az visszaküldi ahhoz a fogorvoshoz, aki benne hagyta a gyökeret. – Lehet, meg akar halni – mondta Hajnal. – Mindenki élni akar – jelentette ki felháborodva Nagyné. – Mint a moziban.

Nagyné kislány korában ismert egy férfit, aki Újtelepen filmet vetített. A hangszórójával hirdette az előadást, és még a neki tetsző lánynak is üzent: „Esztike, Esztike lány, estére boruljon alám, anyós is lesz, após is lesz, Esztikének nagy hasa lesz.” Vagy: „Sárga csikó, csengő rajta, menyasszonyért megyünk rajta, majd betérünk egy udvarba, Kálmán bácsi udvarába, van annak egy Emma lánya, Emma lánynak vetett ágya, vetett ágya, zöld paplana, Füzes Sándor fekszik rajta.” Csak este kilencig lehetett udvarolni, utána végigment a telepen a kisbíródobbal, és figyelmeztette a lakosságot: „Este van már, kilenc óra, térjen ki-kí nyugovóra, tűzre-vízre vigyázzatok, le ne égjen a házatok!”

A férje ottfelejtett cigarettájától egyszer belepte a házukat a korom. Nagyné egyedül meszelt, mosott, súrolt, a térdét, a kezét véresre dolgoztatta. A vér látványától a férje utálkozva a szájához kapott. Éjjel Nagyné megsebezte a mellét zsillettal, hogy emlékezen: a férje nem szereti őt. Felhúzta a ruháját, alatta fehér, csipkés melltartó volt, a bal melle közepében a mutatójja hegye:

– Látod? – kérdezte Nagyné Hajnaltól.

– Ez? – Hajnal meglátta a kicsi, elhalványodott, titkos heget.

Vele ne történjen semmi, mondta Hajnal Nagynénak. Idős korában sajnálkozzanak rajta, hogy leélte az életét, és nem történt vele semmi. – Inkább a valami, mint semmi – mondta Nagyné Hajnalnak, és újra énekelni kezdett: „Dombok ormain érik már a bor, érik a bor... valamennyi vén akácfa menyasszonycsokor. Zöldül a pázsit selyme, kék ezüst a tó, csendes éjjel halkan felsír a tárogató... drága vér... tüzek, lobogó szemek... szenvedni jó...”

Nagyné sok szöveget tudott emlékezetből, nemrég éppen Ady-verset tanult, amikor a tévéből megtudta, hogy a költő azon a napon halt meg. Utoljára a költő születésének századik évfordulóján tanult Ady-verset, ezt a tényt akkor is a tévéből tudta meg.

– Na – mondta –, ezt a verset nézem meg: Hazamegyek a falumba. 33. oldal. Nézd meg, 33. oldal, és nincs ott a vers! Hanem az Eltévedt lovas.

– A 34. oldalon van. Hibásan írták be a tartalomjegyzékbe.

– Elrontották. – Nagyné fejcsóválva bezárta a kötetet, és belefogott a Góg és Magóg szavalásába.

Hajnal egy ideig udvariasan hallgatta, aztán egyre fájdalmasabb arcot vágott. Nagyné megakadt a „rivall” szónál, ennek Hajnal megörült. Aztán a Párizsba beszökött az őszt kezdte el, a harmadik sornál abbahagyta, majd megkérdezte, hogy melyik versben vannak a „gatyás, bamba” jelzők, és hogy Ady-vers-e a Tedd a kezed homlokomra. József Attila, nem Ady, mondta Hajnal, és hátranézett az ablakra:

– Én is szeretnék az ablakom elé madarakat! – Hajnal szinte követelőzően fordult Nagyné felé. – Milyen helyesek, finomak, aprók, pontosak!

– Szépek, de akkor sem tökéletesek. Nem kell túlozni.

– Madárra hó tanít.

– Ezt Ady mondta?

– Dehogy! Emily Dickinson.

– Látom, nem kedveled Adyt.

– De, semmi bajom vele, csak... A cinkék jobban érdekelnek.

Alig egy kis hús, inak, figyelte meg Hajnal, folyton megriadnak. Esznek, repülnek, könnyed lebegésűek, és jól bírják a magányt, annak ellenére, hogy mindig csapatban repülnek, gondolta Hajnal.

Hajnal érzékelte a természeti jelenségeket, amelyek működtek, szerinte hibátlanul. Az ablakból a kerítés rácsain keresztül nézte a havazást, aztán jegyzetelni kezdett: „Rozsdafoltos, mintás hó. Szemben 33. a házszám. Fúj a szél, de a házszám nem mozdul. A látóhatárt egy magas diófaég zárja le. Ág... először eget írtam...”

Részlet a 2013-ban megjelenő Darabolás című kötetből

SÚS DÚRA

Natascha

Első nap

Minden olyan gyorsan történt.
a belsőm földagadt a néma ordítástól,
a hangok megtapadtak.
a szervek közé szorultam.

A takaróban még egész voltam.
lépcsőkön haladtunk lefelé,
aztán kicsomagolt, de én begöndörödtem:
a gubacs nyüszt, szegény gubacs.

tak, tak, tak

Először az idő hagyott el.
kicsúszott belőlem,
helyére nőttek a sötét szagok.
Kicsi, kopár szoba volt,
vécé, csap és a matrac,
tagolatlan öt négyzetméter.

tak, tak, tak

A valóság eltolódott.
a talajon megnyílt egy rés,
és a végtagjaim lehervadtak.
a falak közelebb nyomultak.

Négyéves lettem megint.
apró szertartásokkal etettem magam,
és a formátlan ruha beburkolta
azt a göböt, a csomós kis lényt.

Első hetek

Másfél köbméter áporodott levegő.

tak, tak, tak

az üres erdőben némán dől a fa.

a v-i-l-l-a-ny-f-é-ny szűr,

hermetikusan zár és zajos.

tak, tak, tak

az állatok is meghalnak,

a fény üvölt,

a göb betemeti a fülét a fény elől,

és a ventilátor surrogva szeli

a koponyalemezeket.

faltól falig –

egy-két-há-négy

egy-két-há, négy-öt-hat,

egy-két-há-négy

egy-két-há, négy-öt-hat

húsz lépés a világ.

Ki nevet a végén?

a tettes dob,

én lépek. ez a szabály.

fölem emelkedik,

a kezében narancsgerezd:

kinyitom a szám,

és beengedem őt.

*

Kaptam kerti asztalt, két székkal.

konyharuhát a terítéshez,

poharat és villát. megterítettem,

az asztalnál megettük az ételt,

gyümölcslevet ittunk, majd

összecsukott engem is,

mint a kerti széket.

Kályhát kaptam, és főzőplatnit.

Konzervborsót és citromot.

magamra ragasztottam a citrom héját,

és fájdalmat szimuláltam a fájdalom fölé.

letépte a héjat, pofon vert,
és aznap este lekapcsolta a villanyt.

.l.e.b.e.g.é.s.

és a teret kavará ventilátor.
az örvénylő gubacs veri a fejét a falba,
de a tér üres és zavaros.
vakon – a sötétben.
tak, tak, tak

Fél év

A nyúlós kását felszabdalta a vekker.
a szabályos tiktakolás kifújta
az áporodott levegőt,
naptárlapok klórozták
a végtelen éjszakát.
gombostűfej-napok, pöttyök
tűntek föl a falon,
és izzottak, sikoltoztak, és
boldoggá tettek.
rendezetté.

Naponta söpörtem és sikáltam a padlót.
elűztem a fekete penészt,
levegőt csináltam.

Walkmant és könyveket kaptam,
és minél több mindenem lett,
annál több lett a megvonás.

Az időkapcsoló órával kezdődött.
tizenhárom óra fény,
tizenegy sötét.
tizenhárom: élet,
tizenegy: sötét.
tizenhárom: ember,
tizenegy: sötét.

Második ellenőrző eszköz:
a kaputelefon.
belém hallgatott. belém beszélt.
utasításokat adott,
kérdésekkel zaklatott.

*Beosztottad az ételt?
 Megcsináltad a leckéd?
 Megmostad az arcod?
 a hangja betöltötte a teret.*

Az első pár hónap után megkértem valamire.
 félszeg mozdulattal emelte a kezeit,
 nem tudta, hogyan is kéne jól,
 én meg a szorítástól féltem –
 végül távolian, de megtartón,
 rövid ideig átölelt.

Egy év

Fél év elteltével szomorú lettem.
 levert és erőtlen.
 nem voltak kontúrjaim,
 csak némi sűrűség,
 imbolygó csomó.

Arra az érzésre vágytam,
 amit forró fürdő után éreztem régen.
 könnyörögtem, és megadatott.
 napokon át folytak az előkészületek.

Az egyik este kinyitotta a pinceodú ajtaját.
 felszólított, hogy kövessem.
 vonakodva indultam el a lyukból.
 keskeny, ferde folyosó,
 a végén drabális vasajtó
 fél méter vastag falba süllyesztve,
 kívülről vasrúd.

Onnan picike átjáró vezetett.
 68 centi magas, 48 centi széles.
 négykézláb másztam át benne.

Túloldalt kiszerelt pánccsaszekrény
 és komód, aztán a csúszós
 lépcsőfokok, három le, kilenc
 fölfelé. Csapóajtó, azután egy
 garázsba jutottunk. Ezt
 padlólécekkal takarta le.

A fulladás megerőszkolt:
mélyben vagyok, eltemetve,
a léptek most nem számítanak.

Aztán rám borult a tágulás:
levegő!
tág volt, és könnyű, széles és puha,
angyal ölelheti csak így át az embert.
...fegyelmező mozdulatot tett,
emlékeztetett a riasztókra, az áramot
kergető drótra, a robbanószerkezetre.
Leeresztett redőnyök közt
kellett haladnom, lesütött szemmel.

A fürdőbe vezetett.
megnyitotta a csapot,
forró vizet engedett,
habfürdőt tett belé.
Amikor elmerültem, ismét
ember voltam. Talán sírtam is.

De hamarosan sürgetni kezdett.
durva ruhával áttörölt,
és visszavonszolt az odúba,
a kártékony falak közé.
Ahogy leoltotta a villanyt,
ismét hámlani kezdtek a kontúrjaim.

☆

Ősszel újjászülehettem:
én választottam ki a fal új színét,
és a fűrészpóros, rózsaszín tapétát,
amilyen otthon volt a szobám.
Ágyat kaptam. Igazit, puhát.
a falra függesztette, létrát is
rögzített hozzá, azon másztam föl.
Összekucorodtam, a falhoz dőltem,
és a tapétához suttoghattam:
„hát itt vagy, Natascha! látod, bevált”.
mintha édesanyám suttogota volna vissza:
„jó éjszakát”.

Bibiana

Tizenkettő-tizennégy

Többet nem mondhattam ki a nevem,
újat követelt. Bibiana lettem.
nem engedte a múltam.
nem engedte az emlékezést.
nem engedte a ragaszkodást.

Tetőtéri építkezésbe kezdtünk.
feszítévassal törtem a betont,
márványlapot hordtam,
gipszvödröt tartottam.
az izom hosszúra nyúlik,
hogymegés rántsa össze.
és egy napon nekem vágta a cementzsákot.
elszédültem és magamba bújtam,
beton lettem, szótlán beton,
betonszemű zsák.
ott nem fért hozzám többé.

nem adott ruhát –
félmeztelenül vagy pucéran
sikáltam, főztem, mosogattam.
a láthatatlan póráz a valós.
a rosszban nincs normalitás,
kevés az emberi pillanat.

*

Valaki az egyik éjen hozzám szólt.
erős, biztos, nyugtató hang.
az odú közepén négykézláb,
verejtékesen kerestem őt.

Leszelte magát, és nőni kezdett:
a 18 éves Natascha.
felemelte a kis Bibianát,
és ígért, adott, ígért, adott:
életben tartott 18 éves koromig.

*

Verni kezdett.

húsig dörzsölt,
kést vágott a térdembe,
horpadt légsővel tartott a víz alá.

a test nem öröm,
a szégyen változatos.

Emlékszem:

a véraláfutásra,
a nyakcsigolyámra,
mikor ököllel, teljes erőből fejbevágtam.

Mind lehasadt, ami érzélem.
a tizenkét éves kislány feküdt
a padlón. néztem a rángásokat
a rúgások után – a távolból.
csak a pánik nem ellenőrizhető.

Két év múlva védekezni kezdtem.

a felém tartó ököl elől
saját öklömmel vágtam az arcomba,
amíg nem kérlelt, hogy fejezzem be.

De hisz nem az én öklöm!

a te öklöd ez, tettes!

Akarom, hogy lásd, így versz te is,

és ez a dühöd, ez a tükröm.

Újabb év, és visszavágtam:

puhán a gyomrába,
újra és újra; sutba fogta a torkom,
de mélyebbre nem hatolhatott.

*

A pubertás: éhezés.

naponta méretkezés,
tea, kivi és maradék.
akkor még naponta kaptam
ételt, de a görcs makacs.
az éhség fantázia,
ahol a képzelt bőség
képtelen hizlalni a testet.

Vörös, viszkető sebek tűntek elő,
 és duzzadt, égő csatnyomok.
 a gumiszalag sárga csíkjai,
 a műanyag irritációja
 ollót adott a kezembe,
 mert többé nem lesz plasztiksapka,
 ami elrejtse a hajszálat.
 arc nélkül a haj is felesleges.
 borotvált kopasz lettem,
 sérült, tar és sovány.

*

Négy év után először fönn töltöttem az éjszakát.
 a hátamon nyirkos lett a bőr,
 ahol a lehelete becsapódott,
 részletekben, horkantások között.
 nem mozdultam, hogy a kábel,
 amit a csuklónkra kötött,
 ne vágjon jobban a húsba,
 s ne ébressze fel őt.

Együtt reggeliztünk, a nagy asztalnál,
 szemközt, akár az urak, vagy hogy
 kitöltse a látóteret, a légteret –
 hadd legyen ő a tér,
 és a tér akkor is,
 ha már nincs jelen.

Azon a nyáron volt az első
 öngyilkossági kísérletem,
 de újra és újra elszakadtak
 a torkomra csomózott ruhák.

Tizenöt-tizenhét

A lépcső meredek volt, csúszós és keskeny.
 a lábfejem tapogatott,
 de a fokok mást akartak,
 és átrendeződtek, hogy
 újabb szakaszba lépjünk.
 Megcsúsztam és lezuhantam,
 a nehéz üvegtál szilánkosra tört.

Az odúmban tértem magamhoz,
a fejemen ügyetlen kötés.
lüktetett, szúrt, nyilallt,
és napokon át ágyhoz szegezett.
ha betört, akkor ez itt a vég,
előbb döglök meg,
de orvost nem hív.

Helyette festékesvödröt hozott,
és újramázolta a folyosót,
ahol sötét foltokat hagytam.

Magamból táplálkoztam,
mert büntetett. túlfeszítettem a húrt,
és két napon át hagyott a fekete vízben.
úgy képzeltem, ez a hajó borul,
a szint emelkedik, és megfagyok.

Varrótűvel próbálkoztam:
felsértettem a bőrömet,
és vájkáltam, téptem,
de csak a belső fájdalom enyhült,
a test védekezett.

„Ha biztos lehetnék, hogy nem szöksz meg,
sokkal jobban élhetnénk.”
felelős lettem a fogságomért,
ő szétszórt és bizalmatlan.
a verés után fölcipelt a hálóba,
és esténként magához kötözött:
a testmeleg enyhíti a szorongást.

Háziasszony, anyapótlék,
rabszolga és bokszsák,
a „közös élet” szerepei.
nevetnem kellett, és vágytam rá,
mert ez több fényt és levegőt hozhatott,
„jobb életet” a fogságban.

*

A több napos büntetőzárkát
 egy zacskó répa enyhítette.
 mikor a fényre rángatott,
 láttam a hasfalba épült béta-karotint,
 és a fénymegvonás kék-fekete foltjait.

Hullafoltok? 38 kilósan
 az éhség határtapasztalataiban
 nem harapunk az ételadó kézbe.

A sütőplátnira gondoltam –
 izzani kezdett, felhevült.
 Vécépapír-gurigákat halmoztam rá,
 és az összes papírt, amit találtam még.

Működött a dolog. Füstölgött,
 és én boldogan másztam föl az ágyba.
 „halkan távozom. megint búcsú nélkül.”
 de a köhögés visszarántott,
 és a víz kioltotta a tüzet,
 ez a dolga. mint az enyém az,
 hogy kitartsak még tovább.

*

Első kirándulás a külvilágba.
 egy erdőnél leparkolt, és
 én hitetlenkedve néztem a fákat:
 igaziak? a tűlevelekre térdeltem,
 a törzshöz támasztottam a homlokom.
 utána ezerszer jobban fájt a sötét,
 és ez volt a valós: az odú.

Illatszerüzletbe vitt, és végig sürgetett.
 a nyomomban volt, a keze a vállamon.
 gyorsan két dolgot választottam:
 szemfestéket és mentaolajat,
 hogy odalenn elrejtsem a penész szagát,
 és azt képzelhessem, nő vagyok.
 a pénztáros magázott, és mosolygott rám.
 szürreálisnak hatott, nem feleltem,
 de elraktároztam a pillanatot,
 és csak az odúmban mertem előhívni
 a régi Nataschát, azt a tudatot,
 hogy egyszer elhagyom a föld alatti sírt.

Tizenyolc

Különleges tortát kértem:

piskótatésztából készült 1-es és 8-as,
rózsaszín cukorbevonattal, és gyertyák.
a tükörből kinyúló kezet szorongattam,
hosszan néztem a nagy Nataschát,
aki mindeddig ígért és adott, ígért és adott.

Rövid, narancsszín ruhát vettem föl,
mikor a kertbe vitt. félve kérdeztem:
„felvehetek egy bugyit?”
dühös volt, rázta a fejét.

Pár hónapja felújítunk egy lakást

a Hollergassén. első emelet,
az ablakon túl kebabos bódék,
szerelőműhelyek. szörnyű állapotok.
két napon át szedtem a szőnyeget.
koszréteg a koszréteg alatt.
centinként kapartam föl,
erre jött a laminált padló.
réseket tömtünk, és beépítettünk
egy kis konyhát, fürdőszobát.
nem dörömböltem, nem sikoltottam.
este újrarájásztam a képeket fejből.
nagy Natascha csalódott volt. én féltem.

*

Nyár volt: a szerelőaknában dolgoztunk.

ecsettel kentem az alvázvédőt
a furgonra, amellyel elrabolt.

Hallottam a hangom:

„olyan helyzetbe hoztál,
amit csak egyikőnk élhet túl.
hálás vagyok, hogy nem öltél meg,
gondoskodsz rólam. sokszor
próbáltam már megölni magam,
de itt én vagyok az áldozat.

jobb lenne, ha öngyilkos lennél.
és ne aggódj! ha elszököm,
a vonat alá vetem magam.
sose sodornálak bajba téged.”

*

Délelőtt kimentünk a kertbe.
szamócát és sárgabarackot szedtem,
dél körül a fészerhez mentünk,
hogy kiporszívózzam a furgont.
Tíz perc múlva csörgött a telefon.
„hogyan? tessék?”, egy hirdetés
miatt hívták. elmélyedt a beszélgetésben,
pár méterre eltávolodott,
és hátat fordított. a mellkasom
összepréselődött. nagy Natascha
lökött meg. ledobtam a porszívót
a földre, és kirohantam a kertkapun.

„Hol vannak a vasúti sínek?”
haboztam. három férfihoz
odafutottam. úgy döntöttem,
élni fogok. értetlenkedtek,
nem hittek nekem. futottam
tovább a kertek között.
egy ablakban megláttam
egy asszonyt, mosogatott.
„kérem, hívja a rendőrséget,
rablás áldozata vagyok!”
„mit keres a kertemben? ki maga?”
„Natascha Kampusch vagyok.”
hét év után először mondtam ki a nevem.

Rendőrautó jött kék villogóval.
kiszállt két fiatal rendőr,
az egyik rám kiáltott:
„ne mozduljon! fel a kezekkel!”

magasra emelt karral álltam.
„születési dátum? bejelentett lakcím?”
az autóhoz vittek. takarót kértem,
és mélyen az ülésbe süppedtem.
a rendőr beindította a motort.
Nagy Natascha rám mosolygott,
és megszorította a kezem.

PAPP MÁTÉ

A havazás mögött

Győrffy Ákos: Haza

*Ittlétiünk értelme, hogy megpróbáljuk otthonossá tenni mindezt,
otthonossá a számkivetettséget.*

Az idézet Győrffy Ákos 2004-es versesfüzetéből, az *Akutagava noteszéből* című kötetből való, melyben a megidézett japán író nemcsak alteregóként vagy szócsőként van jelen; sziluettszerű alakja inkább a költő árnyékaként kíséri végig a töredékes próza-költeményeket. Rejtélyes halála (búcsúlevelében bizonytalan szorongó érzésre panaszkodott) sem mementóként hívja elő a szerző sorait; baljóslatú, de megnyugvást ígérő álmoként, az elmúlás angyalaként lebeg a gondolatok felett. A szorongásai elől öngyilkosságba menekülő Akutagava Rjúnoszuke mintegy előképe is lehetne a *Haza* című kötet „szellemi arculatának”.

„A másik idegenségének megtapasztalása, a megmerítkezés a másik idegenségében mégis az egyetlen út, amely elvezethet önmagunk labirintusának feltételezett kijáratáig” – írja Győrffy az első fejezetben felold(oz)ást keresve saját megnevezhetetlen félelmeire: gyermekkorától érzékelt idegenségérzetére, és arra az egzisztenciális otthontalanságra, amely egész életművét meghatározza... (Az esszék hazafogalma tehát ellentmond a szokásos irodalmi beszédmódnak, legalábbis a szóhoz tapadó nemzeti jellegű frázisoknak.) A szerző metafizikai szintre emeli azt a testi-lelki hajléktalanságot, amelyet a világban és a társadalomban észlelt. Az ebből fakadó fájdalom és szánalom azonban olykor feloldódni látszik egy tágabban értelmezett otthonosságban, amelyet a természet hajléka nyújthat az embernek. Ez viszont csak akkor valósulhat meg, ha képesek vagyunk „egyre beljebb” hatolni önmagunk labirintusában, ugyanakkor „egyre távolabb” kerülni külső útvesztőinktől. Bensőség és távolság – látszólag ellentétes fogalmak, mégsem elidegeníthetetlenek egymástól. A köztük húzódó mezsgye lehet az a tér, ahol egy-egy pillanatra talán otthon érezhetjük magunkat.

„És a folyón túl az elviselhetőbb halálfélelem, amit most minden pátoz nélkül hazának érzek.” Ez a kitétel már közelebb visz a határok közé szorított haza eszményéhez, hisz pont egy törvénytelen határátlépés felidézése kapcsán kerül előtérbe. Persze itt sem a köznapi értelemben vett hovatartozás identitáskérdéséről van szó, hanem a határtalan létbizonytalanság ontológiai megközelítésű kifejezéséről... Az elbeszélő „egyetlen bizonyossággként, birtokolható tudásként” a képet (a megőrző emlékezet egyedüli hordozóját) nevezi meg, amely a megismerés forrásaként hozza felszínre az elfeledett emlékek homályos, tudat alá merült képzeteit. Ez a mentális felol(dó)dás ezek szerint nem tudatos folyamat, sőt, önfeledt állapotot, kiüresített szemléletet, határait veszített, kiterjesztett énképet feltételez.

„Néhány finoman megrezdülő levél jelezne csak, hogy aki az előbb még itt volt, az nem eltűnt, hanem megérkezett.” Ezeket a szavakat fűzi Győrfy ahhoz az ismert zen történethez, amelyben a festő belép saját festményébe, majd eltűnik benne. A „tudat senkiföldjéről” mégsem egy képzelt világba, hanem a látszatokon túli valóságba érkezik meg. Nem véletlen, hogy egy művészi alkotás, jelen esetben egy tájkép „alkotó tájéka” az a közeg és helyszín, ahol ez az „időleges átlényegülés” végbemegy. A szerző nem utal rá, de az írás számára sem lehet más, mint az ilyen időtlen pillanatok rögzítésének eszköze, melynek segítségével dokumentálhatóvá válnak az egyébként formálhatatlan és rögzíthetetlen látványok... Szintén az *Akutagava noteszből* kötetben olvasható az az elbeszélés, amely egy „minden látványt érvénytelenítő”, jelenésszerű látomást, az „iszonyú angyal” vakítóan ragyogó arcát állítja a középpontba. Ezzel az egyszerre csodálatos és szörnyűsége tekintettel kell szembenéznünk az esszéik sodró „képaradatában” is; ugyanez a felfénylő arc világítja meg a kötetben láttatott létrontás démonainak „csörömpölő árnyait”, „a zaj és a por kavargását az arcok helyén”.

„Az ő tekintete kellene ide... Az ő tekintetével esetleg felmérhetném ezeket a léptékeket.” A sokáig tenger mellett élő dédapját megszólító szerző így próbálja felmérni első (trieszti) tengerélményének monumentális mozzanatait, mivel nem tölti el a várt fenséges érzés a „távlatlan derengés” láttán. Olyan „tisztán tartott tekintetet” keres, amellyel túl tud nézni önmagán, de amely világba vetített tükörként önmagával is szembesíti... Egy helyen azt írja, hogy a tenger nélküli ország boldogtalan, mert nincs kapcsolata a víz őselemével; a „tengeri tér” végtelenségével. Így nem is szembesül saját határtalanságával, nem képes túlnézni önmagán. Csak határokat lát, és magába záródik, akárcsak a természet életvizére szomjazó, világtalan lélek. Győrfy esszéinek ködös ösvényei ehhez az elvesztett elemhez vezetnek. Akkor is, ha néha úgy tűnik, hogy a céltalan csapásirányok a semmibe vesznek... („minél inkább eltévedek, annál közelebb kerül az otthon”). Egy „engesztelő biciklizés”, egy erdőbeli barangolás, egy ismeretlen falu bejárása, egy állattal való azonosulás vagy a Duna átúszása közelebb vihet azokhoz az őselményekhez, amelyek rég a közös emlékezet kútjába hulltak.

„A szöveg íve, a szöveg ritmikája, a szöveg mestergerendája valami olyasmi kell, hogy legyen, amiről nem tudok semmit, és mégis a legmélyebből irányítja minden mozdulatomat.” Ez a láthatatlan „mestergerenda” tartja tehát össze az esszéik hajlékát, hiszen oltalmat adhatnak a szavak is. A szövegektől való szerzői/olvasói elidegenedés azonban tovább fokozhatja az otthontalanság érzetét. Győrfy képes arra, hogy pillanatokra feloldja ezt a feszültséget, elbeszélője mégsem találhat „haza”. Mintha csak „költőien lakozna” ebben a világban...

A szerző lírai énje valóban beleolvad az esszéik világába, ami nem csoda, hiszen egész poétikáját ugyanaz a „metaforma” alakítja, ugyanaz a „mestergerenda” tartja össze. (Több korábbi költemény – *Védőbeszéd*, *Egy kagyló*, *Terepismertetés III.* – válik prózai szöveggé a kötetben.) Kiemelt helyen említeném meg a *Havazás Amiens-ben* című verseskötvetny címadó művét, amely a Szent Márton-legenda egyik epizódját írja újra: „Nem vagyok a magamé. / Az a koldus vagyok, senkié, a falakon kívül, kiteszítva, / mint te voltál közöttünk. Nem vagyok sehol, csak arcod / fényében. Nem mozdulok

el a fényből, Uram. Ruhádba / öltözöm, fényes palástodba öltözve kelek át a végtelen / havazáson, ami az evilág.” Az e világi számkivetettség és megsemmisülés *Haza*-beli motivikus áttételében, „a havazás mögött” Isten oltalmazó országának egészen másféle hajléka, az ismerős idegenség láthatatlan rejteke húzódik... „Az ablak téglalapjába zárt kép egy finom és végtelenül szelíd felszólítás arra, hogy az igazi otthont ne idebent, a máskülönben barátságos kis faház falain belül keressem, hanem odakint, vagy ha úgy tetszik, odaát. Odaát, a havazás mögött, ahol a semmi van.”

Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2012, 108 oldal (2290 Ft)

Ertsey Rebeka (19 éves): Versillusztráció, linómetszet

GYÖRFFY ÁKOS

Haza
(részlet)

(Éjszaka a kertben) Nyomott, fülledt nyári éjszaka. A csillagok alig látszanak, pedig nincsenek felhők az égen, csak lomha, lassan gomolygó páracskók. A közeli Duna illata ilyenkor a legerősebb, az ilyen nehéz, fojtó nyári éjszakákon, amikor nem lehet aludni, de ébren lenni sem. Az alvás és az ébrenlét közötti eldöntetlenségben, a tudat senkiföldjén szabadon kószálnak a gondolatok, szavak és képek merülnek fel és süllyednek el, pereg a vetítő, de nem sorjában, hanem egy rejtélyes rendszer szerint vetíti az életfilmet.

Ülök a kert végében, a fiatal almafák alatt, és látom azt a hajdani, elmúlt kertet. Olyan időre emlékszem, amelyben nem volt idő. Látom a sufnit méteres vályogfalaival, fölötté a szénapadlást az évtizedek óta fenn száradó, de még mindig illatozó szénával, amelybe szabályos labirintust fúrtak a macskák egymást követő generációi. Ott ellettek és aludtak, és olykor oda is rejtőztek meghalni. Múmiává száradt testüket csak évek múlva vetette ki magából a széna. A sufni mögött a tyúkudvar a rég nem használt disznóóllal, amelyet bátyámmal rejtekhelynek rendeztünk be. A tyúkudvar közepén az óriás eperfa, amelynek nem is a formájára, a látványára, inkább az illatára és az árnyékára emlékszem. Egyáltalán, a fák. A valaha volt diófák, meggyfák, fenyők az udvaron és a ház előtt. A fák élete és a fák halála. A növényi létezés a maga csöndjével, észrevétlen növekedésével és békéjével. A felnőttek életét, mint valami rákos burjánzás, át- meg átjárja az idő, parazitaként telepszik minden gondolatukba. Az idő megtapasztalása egyet jelent a gyerekkor végével. Aki emlékszik arra, milyen az időtlenség, örökre magányos marad ebben a világban.

A kert felismerhetetlenül megváltozott az elmúlt húsz évben. A kerttel együtt a ház is, az utca, a város. Sokáig nem találtam az utat ehhez a megváltozott kerthez, nem is figyeltem rá, nem érdekelt. A régi épületrészek és a régi fák hiányát nem volt képes elfedni az, ami utánuk következett. Semmi közöm nem volt ahhoz a térhez, amit hiányuk ürje töltött ki.

Talán azzal a vörösfenyő-csemetével kezdődött visszatalálásom a kerthez, amit néhány éve az Alpokból hoztam haza. Mindennap figyeltem a fát, aggódtam érte, beszéltem vele. Aztán jöttek a cserépbe ültetett tölgymakkok, amelyek a rákötetkező tavaszon kihajtottak. Közöm lett hozzájuk, közük lett hozzám. Az emberek és a növények között koránt sincs olyan élesen megvonható határ, mint gondolnánk.

A Duna erős illata hullámokban csap át a kerítés fölött. Az érfélben lévő almákon viaszos fénnel ragyog a holdfény, s a komposztdomb tövében egy sün kotorász. Egyben látok most mindent, ami volt, ami van, és ami lehet még. Van valami, amit semmi nem tud megrontani. Sokáig azt hittem, oda minden, nincs remény, előttünk végleg lezárultak a kivezető utak. Ide kellett ülnöm ahhoz, az almafák alá, éjjel, hogy ráébredjek: amit kerestem, az soha nem tűnt el, mindig itt volt, csak nem találtam, mert mindig valami nagyszabásút, ragyogót, lenyűgözőt kerestem.

Tizenhárom év „Igazgyöngye”

Van egy hely a keleti határszáron, Magyarország leghátrányosabb helyzetű kistérségei egyikében, ahol tizenhárom esztendeje nagy figyelmet szentelnek a tehetség-gondozásnak, a személyiségfejlesztésnek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű gyermekek nevelésére. Az Igazgyöngy Alapítvány és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény tevékenységéről beszélgettünk L. Ritók Nóra igazgatóval.

– Az interjúra készülve tájékozódtam, és mondhatom, igazán gazdag a pedagógiai munkássága a hátrányos helyzetű gyerekek művészeti kompetenciafejlesztése terén. Meséljen nekünk önmagáról, a pályájáról!

– Földrajz–rajz szakos pályakezdő tanárként egy olyan iskolában helyezkedtem el, ahol magas volt a roma tanulók aránya. Akkor még voltak szegregált „c” osztályok, tele túlkoros cigány gyerekekkel. Hamar szembesültem vele, hogy a főiskolán megtanult módszerek ott nem működnek. Akkor fogtam bele a kísérletezésbe: alkotói (grafikusművészi) tevékenységemet alapul véve körvonalazódni kezdett bennem egy gyerekközpontú, alkotásközpontú, az ismeret helyett a gyermeki személyiségre fókuszáló módszertan, amelynek a csiszolása még ma sem zárult le. Sokat segített a kezdetekben a Soros Alapítvány, amely kereste a hátrányos helyzetűekkel foglalkozó pedagógiai innovációkat, és támogatást adott azok kidolgozásához, fejlesztéséhez. Szép időszak volt, sok sikerrel, örömmel. Akkor még nem tudtam, mi az az integrált oktatás, sem a kooperatív tanulásszervezés, munkámban több volt az ösztönös megérzés, mint a tudatosság, mégis szépen alakult minden.

Aztán volt egy szerencsétlen igazgatóváltás, meg egy fenntartóváltás, és éreztem, az új környezetünk nem vevő erre a pedagógiára. Úgy döntöttem, belevágok a művészet-oktatásba, egy alapítványi iskola keretében. Nem tehettem egyebet, mert másképp akartam, jobban, hatékonyabban, és hittem abban, hogy az általam választott irány helyes. Alapítottam hát egy civil szervezetet, és egy évvel később, immár tizenhárom éve, megnyílt az Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola, amely idővel kistérségi intézménnyé vált. Közben én is sokat tanultam, és tanulom ma is a vezetői munkát, a pedagógiát, az alkotást, az alternatív módszereket, az esélyegyenlőséget, az angolt, és még sok mást, ami segít abban, hogy az Igazgyöngy diákjai és dolgozói örömteli légkörben dolgozhassanak, hatékonyan, kreatívan.

– Mégis, honnan jött az ötlet, hogy közel húszesztendőes nevelőmunka után a berettyóújfalui kistérségben felvállalják több száz – többségében hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő – gyermek művészeti nevelését egy külön alapított intézményben, s mindennek a „csodának” az Igazgyöngy nevet adják?

– Fontos felismerések játszottak közre. Például, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek integrációja sosem fog megoldódni az iskola falain belül. Nincs az a pedagógiai teljesítmény, amelynek az eredményeit le ne rombolná az otthoni nihil, a

motiválatlanság, a nyomor szülte törvények, a lakhatás-megélhetés problémái, a mélyszegénység és kirekesztés minden velejárója. Fontos volt megérteni, hogy a nyomorban még odáig sem jut egy gyerek, hogy a tehetségcsírák felfedezhetők legyenek, és belátni, hogy ebben a többségi társadalom hatása nem elégséges, noha csak partneri viszonyban lehet sikeres az integráció. Az évek tapasztalata négy évvel ezelőtt állt össze bennem rendszerré, stratégiává, amely mentén elindulhattunk, hogy kiutat mutassunk azoknak, akiknek sorsa a fogantatás pillanatában meghatározott.

Sokat gondolkoztam rajta, mi legyen az alapítvány és az iskola neve. Aztán rátaláltam. Igazgyöngy. Ez a mesei, a gyerekekhez közel álló szó egy önmagában is tökéletes, csillogó, tiszta és nemes valamit jelent, ami láncba (rendszerbe) is fűzhető... Felidézi a kincskeresést is, amely a mi pedagógiai módszerünk fontos ismérve: hiszem, hogy minden gyerek megismételhetetlen érték, egy csoda, amely értő kezek között nemesedhet tovább. Mint egy igazgyöngy.

– *Intézményükben a családgondozás, a stratégiaszerű intézményi együttműködés és az oktatás hármasság pillére a meghatározó. Egyik innovációjuknak, az úgynevezett modell-fejlesztésnek a terepe a kistérség egyik települése lett. Miért éppen Toldra esett a választás?*

– Bár jelenleg a kistérség huszonegy településéről járnak hozzáunk gyerekek, és tizenhárom településen segítjük a halmozottan hátrányos helyzetűeket, a teljes modell-fejlesztésben csak egy falura futja a kapacitásunkból. Olyan települést kerestünk, amely nagyon problémás, a nyomor és a szegregálás összes jegyével terhelt, mert azt gondoltuk, hogy ha ott működik a módszer, akkor máshol könnyen bevezethető. Told jó terep lett: kis zsáktelepülés, ahol szinte senkinek sincs munkája, ahol már bolt sincs, iskola sincs, csak szegénység van, annak minden velejárójával.

– *Az önöknél bevezetett kooperatív tanulásszervezés, a nevelési módszerek és az értékelési formák még a hazai művészetoktatási intézményekre sem jellemzőek. Mi az Igazgyöngy titka? Miért járnak csodájára az ország más részeiből és külföldről?*

– A hozzáunk érkező vendégek egy része a művészeti nevelési módszerekre kíváncsi. A feladatainkra, a technikákra, a szemléletre. Ez megtanulható, átvehető, sokan használják itthon, és nagy büszkeségünkre a határon túli magyarok között, sőt Európa több országában is vannak követői. A többi látogató azt szeretné tudni, hogy lehet ilyen eredményeket felmutatni a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekekkel, és egyre többen érdeklődnek a családokra, településre kiterjedő szociális innovációk iránt is. Annyi a látogatónk, hogy immár külön szervezést, szabályozást igényel, hogy a vizitek mellett dolgozni is tudjunk. Pedig nagy titok nincs. Gyermekközpontúság, partneri viszony, állandó problémakeresés és a megoldások kutatása, a kreativitás fenntartása a gyerekek és a kollégák között egyaránt. Csupa olyasmi, aminek minden gyerekekkel foglalkozó intézményben meg kellene lennie.

– *A gyermekeik sok művészeti pályázaton vehettek részt az elmúlt időben, és számos díjat elnyertek. De nemcsak a diákok, a tanáraik is rendszeres kiállítók.*

– A tanárok zöme fiatal kolléga, jó néhányan a tanítványaim voltak. Alkotó emberek mindannyian, mert a kreativitást gyakorolni is kell, hogy az ember megfelelően adhassa át. Remek pedagógiai asszisztensek is segítik a munkát, a pályázati programokban pedig olyan kollégák is közreműködnek, akik amúgy a szociális területen tevékenykednek. Nagyon örömdetes, hogy egyre több önkéntes segíti a munkánkat. Több hazai egyetemmel vagyunk kapcsolatban, sőt külföldről is fogadunk hallgatókat, most éppen egy holland lány van nálunk... Céges önkénteseink is vannak, még a Microsofttól is. Már külön szálláshelyeket is ki kellett alakítanunk a messziről jövő önkéntesek számára.

– *Honlapjukat böngészve megakadt a szemem a speciális művészeti projektjeiken. „A holokaust művészetpedagógiai megközelítése”, „MUS-E program”, „Alkossunk angolul” nyelvoktató projekt. Mit takarnak ezek? Különösen az érdekelne, hogy egy olyan nehéz téma, mint a holokaust, mennyire tudja megérinteni a gyermekeket.*

– Sok olyan projektünk van, amelyet pályázati támogatásokból finanszírozunk. Módszertani tapasztalataink megosztása miatt a honlapon is elérhetővé tesszük ezeket, és ha lehetőségünk van rá, beépítjük a napi oktatásba. Azt tapasztaljuk, hogy

számos téma jobban feldolgozható művészetpedagógiai eszközökkel, mert érzelmileg jobban megérinti a gyerekeket. A holokauszt a tizenhárom–huszonkét éves korosztály projektje, bár kisebbekkel is dolgoztunk már benne. Ha elfogadjuk azt a feltevést, hogy rajzolni csak arról tudunk, amiről ismereteink vannak, akkor igaznak tekintjük azt is, hogy az alkotás egyben tanulási folyamat is. A holokauszt témájának megértése, megközelítése azért fontos, hogy a gyerekek a történelem tükrében is megértsék: egymás, az ember tisztelete fontos dolog, a gyűlöletnek, kirekesztésnek nincs helye. Mivel sok roma gyereket tanítunk, és a párhuzamot sajnos a napi közélet adja, fontosnak érezzük, hogy erről beszéljünk velük. Természetes, hogy ezt életkoronként más-képp kell feldolgozni: a kisebbekkel a meséken át, a nagyobbakkal a dokumentumok alapján. Az így készült kiállítási anyagainkat sokfelé bemutathattuk már, holokauszt-megemlékezésekhez kapcsolódva.

– *Elindítottak egy örökbefogadási akciót, valamint nyitottak egy szociális webbol-tot, ahol gyermekeik, illetve az anyák alkotásait lehet megvásárolni. Miért volt ezekre szükség?*

– A korábban kapott állami támogatás lecsökkenése miatt vészhelyzetbe kerültünk. Azokat a szociális innovációkat, amelyeket megvalósítottunk, kivétel nélkül civil támogatók vagy cégek biztosítják, társadalmi szerepvállalás keretében. Ők segítettek abban is, hogy a kieső állami támogatás miatt fellépett vészhelyzetet elhárítsuk, és beindíthassuk szeptemberben a képzésünket. Azért is fontos volt ez az egész, mert felhívta a figyelmet a tanulók igen nehéz anyagi helyzetére, ráirányította a tompuló közfigyelmet intézményi teendőnk és ügyünk fontosságára. Az akció keretében a négyszázhetven hátrányos helyzetű tanulót lehetett jelképesen örökbe fogadni, vagyis anyagilag támogatni tanulásukat, képzésüket.

A webshop is új kezdeményezés. A gyerekektől a szülőkhöz ível az alkotás ebben a projektben: a gyerekek rajzokat készítenek, a mélyszegénységben élő szülőket pedig megtanítottuk varrni, hímezni. A rajzokat a szülők a maguk varrta táskákra, faliképekre, párnahuzatokra hímzik rá. Csodaszép termékeket készítenek, amelyeket megvételre kínálunk, a bevételt pedig szociális célokra fordítjuk. Az örökbefogadás és a shop iránt is nagy az érdeklődés; nagyon büszke vagyok, hogy ennyi támogatót, odaforduló embert tudhatunk magunk mellett.

– *Az Igazgyöngy a művészetoktatási tevékenységére eddig az állami normatíva mellé kiegészítő támogatást is kapott, amelyből fedezte a hátrányos helyzetű tanulók térítési díját. Újra kellett pályázniuk, de nem kaptak támogatást. Hogyan látják a jövőt?*

– Először nagyon borúsan láttuk. Aztán az örökbefogadók listája és a sajtó hatására a minisztérium mégis úgy döntött, támogatásra méltónak tartja a munkánkat. Jelenleg a szerződés előkészítése folyik, reménykedhetünk hát az állami támogatásban. A tanévet megkezdtuk, de hogy mi lesz januártól, azt még nem látjuk. Az államosítás, az átszervezések nagyon sok bizonytalanságot okoznak. Így egyelőre csak annyit mondhatok, ez az év, decemberig, zavartalan munkával telik az Igazgyöngyben.

Berke Virág (11 éves): Páva, linómetszet

FENYVESI KRISTÓF

A jóslat

Ti.

A próféta kinyitotta a hatalmas kétszárnyú ajtót, és belépett az ebédlőbe. Sokan álltak sorba a hosszú, keskeny pultoknál, ahol elképesztően ronda nők osztották azt a sokféle ennivalót, ami nap mint nap a rendelkezésükre állt. VÁLASSZ! – ez volt nagybetűkkel kiírva az ajtók, a pultok fölé. De, persze, nem hiányozhatott a felirat az ételosztó nők egyenruhájáról sem.

Kicsit fontolgatta, beálljon-e egyáltalán valamelyik sorba, de ez inkább csak játék volt a gondolattal. Túl korai még. Sokszor kibírhatalannak érezte ugyan a folyamatot, de kötelező enni, kötelező választani. Nem tehet mást, különben rájönnek, ki is ő. Senki másnak eszébe sem jutna megkérdőjelezni a Választás Szabadságát, mindennek az alapját. Választhatsz rosszul, választhatsz lassan, választhatsz hangosan gondolkodva, választhatsz átkozódva, csak egy dolgot nem választhatsz: a nem választást.

Gúnyos mosollyal beállt a „C menü: sárgaborsóleves, spenótfőzelék fasírttal, répatorta” felirat sorába, és csendesen nézett maga elé. Gyűlölte a sárgaborsólevest.

Egy nagyon magas férfi állt be mögém. Hosszú idő óta ő volt az első, aki a mi sorunkat választotta. Nem csoda, mert sokan utálják a spenótot. Magam is ritkán szoktam a szinte mindig főzeléket is tartalmazó és a talán legegészségesebb C menüt választani, de ma úgy döntöttem, szükségem van a változatosságra.

G, H, E; A, B, D; G, G, A; J, B, F; G, H, I – ez állt az ételregisztrációs lapomon. Már hat napja elkezdődött a periódus, és még egyszer sem ettem C-t. Nagyon zavaró, de nehéz azzal mit kezdeni, hogy mindig jobbnak érzem valamelyik másikat, és ráadásul, bevallom, valamiért kissé elfogult vagyok a G menüvel kapcsolatban.

Kicsit meglökött hátulról, ami nem nagy baj, de azért rászóltam. Rögtön megindultak felénk a teremőrök. Az egyenruhájukon csillogott a neonfény. Kiemelték a sorból, és egy ideig beszélgettek vele az ebédlőterem sarkában. Ennek örültem, mert nem gondolom helyesnek, hogy lökdösődnek. Zavar. Meg hát aggasztóan magas volt, amiről viszont nem tehet.

A próféta csendesen ült az ágyán. A reggeli kellemetlenség már nem nagyon zavarta. A szobaszáma járt a fejében. 333. Megjövendölték, hogy a Próféta ebben a szobában fog születni, lakni, és innen indul dicsőséges útjára. Ennek ellenére a 333. szoba a kolónia indulása óta lakott volt, mert a Szabadság Tanácsa úgy döntött (ebben az esetben nagyon bölcsen), hogy ha a jövődölés igaz, úgysem tudják megakadályozni a Próféta megszületését, ha pedig nem, akkor minek fáradjanak vele.

A szoba ugyanúgy nézett ki, mint bármelyik a kolónián: volt benne egy egyszemélyes ágy, meg egy faasztal, amely annyira alacsony és keskeny volt, hogy gyakorlatilag

csak éjjeliszekrénynek lehetett használni. A falak vastag tölgyfa deszkából készültek, de szürkésfehérre voltak festve, így valamelyest kő benyomását keltették. A próféta a szeszesitalkészletét, pont úgy, ahogy mindenki más, az egyetlen lehetséges rejtekhelyen tartotta: az ágyneműtartóban. Szerencsére még soha senki nem kereste.

Korábban egy fiatal műkincskereskedő élt itt, akit a próféta szülei kénytelenek voltak valahogy eltávolíttatni, ha itt akarták megszülni a gyermeket, ezért olyan választás elé állították, amelyben nem tudott határozni, vagyis a Választás Szabadságának értelmében el kellett távolítani a kolóniáról. Szomorú, de szükséges áldozat egy jobb jövőért – gondolta a próféta. Amikor így egymagában üldögélt, néha kicsit nevetgélt rajta, mennyire közhelyesen gondolkodik, de tudta, hogy olyan feladatra van kiválasztva, amelynél ez szinte elengedhetetlen feltétel. Szakmai ártalom.

Az ebéd jóval nyugodtabban telt, mint a reggeli. Szerencsére ezúttal senki nem lökdösődött, és nem volt semmiféle kétségem azzal kapcsolatban, hogy a G menüt kell választanom. Nyugodtan étkeztem, amikor a szomszéd asztal felől halk beszédet, szinte suttogást hallottam. Furcsa volt, mert evés közben sem igen szokott senki beszélgetni. Úgy döntöttem, hallgatózom kicsit, de alig értettem valamit. Az biztos, hogy a Prófétát emlegették, a legendát, aki egyszer itt fog járni köztünk, és felszabadít minket. Persze, az eszté szerint ez csupán vallásos humbug, én mégis nehezen tudom eldönteni, hogy higgyek-e benne, vagy ne. Természetesen tudom, hogy a Szabadság Tanácsában okosabbak nálam, ezért el kellene fogadnom a véleményüket, mégis gyakran úgy veszem észre, hogy ha elhiszem, hogy a Próféta létezni fog valaha, akkor jobban érzem magam. Nem tudom. Közben a szomszéd asztalnál befejezték az ebédet, és én úgy döntöttem, követem őket, hátha kiderül ez-az a Prófétáról. Egyébként sem voltam már éhes.

A próféta lassan haladt a zegzugos folyosókon, és a gondolataiba mélyedt. Sokan járkáltak körülötte, de senki nem figyelt rá. Még. Úgy érezte, hamarosan elkövetkezik az idő, hogy végre megnyilvánuljon. A Választás Szabadságának meg vannak számlálva a napjai. Kissé lámpalázias volt, mert még sosem szónokolt emberek előtt, és azt sem tudta, hogyan kezdjen hozzá, de tudta, hogy valami irányítani fogja, és semmi baj nem lesz.

Nem nagyon volt a kolónián nyilvános beszédre alkalmasabb hely az ebédlőteremnél, de azt szigorúan őrizték a teremőrök. Vagyis alaposan végig kellett gondolnia első megnyilvánulásának helyszínét is. Ha nem lép fel elég határozottan, ha nem tud maga mellé állítani elegendő embert, akkor semmi értelme nem lesz a munkájának, mert visszaviszik a szobájába, ahonnan ki sem mozdulhat haláláig. Talán. De, persze, egyáltalán nem lehet tudni, hogyan dönt a Szabadság Tanácsa, ha egyszer az ő megkérdőjelezésükre esik valakinek a szabad választása. Ez még sosem történt meg a kolónia történetében. És azt sem lehet tudni, szeretné-e egyáltalán valaki, hogy megtörténjen.

Jó ideje követtem őket, amikor az egyikük megfordult végre, és barátságosan intett, hogy nyugodtan csatlakozzam hozzájuk. Rögtön meg is kérdeztem őket a Prófétáról. Elsőre úgy tettek, mintha nem értenék, miről van szó, de aztán, mivel látták, hogy ár-

talmatlan vagyok, megenyhültek, és hosszasan ecsetelték nekem a jóslat mibenlétét. Nem értettem mindent, de azért a lényeg világos volt: születni fog valaki a kolónián, aki úgy dönt, hogy megkérdőjelezi a Választás Szabadságát, mindennek az alapját. Azt mondták, nem lehet pontosan tudni, hogy mi a célja vagy az oka annak, hogy ezt teszi, illetve nyilvánvalóan azt sem lehet tudni, hogy mi az, amit majd felajánl helyette. A fontos az, hogy pontosan, értelmesen felvázolja a tételeit, és nekünk abban a pillanatban elvileg lesz más választásunk, mint elfogadni azt, hogy minden helyzetben döntenünk kell. Nem a VÁLASSZ! lesz a jelszó, hanem valami teljesen más. Valami új. Nem volt különösebben világos gondolat, de pont ekkor jött szembe egy folyosóról, ezért elhallgattunk, és némán folytattuk utunkat a szobáink felé. Én hirtelen nagyon egyedül éreztem magam.

A próféta belépett a szobájába. Tudta, hogy nem az a feladata, hogy gondolkodjon, és most vélhetően egy kicsit túlzásba is vitte, mert eléggé elbizonytalanodott. Vagy csak elfáradt. Ahogy leült az ágyára, eszébe jutott a jóslat azon része, hogy lesz valaki, aki a „legfontosabb tanítványa, legnagyobb támasza és leghűségesebb társa” lesz a harcban, de egyelőre semmi jelét nem látta annak, hogy ez a valaki felbukkan. Tulajdonképpen a szülein kívül soha senkivel nem beszélgetett értelmes, a küldetését érintő dolgokról. Egyre kevésbé tudta, hogy hogyan kezdjen hozzá. Hátradőlt az ágyán, és a gondolataiba mélyedt.

Borzasztóan furcsát álmodtam délután, azt hiszem, az ebéd utáni beszélgetésnek köszönhetően. Egy végtelenül hosszú asztalnál ültünk mindannyian, akik a kolónián lakunk. Én ültem az asztalfőn. A jóslat hatalmas betűkkel, idegen írásmóddal volt felvésve a falra, de mégis értettem. Úgy tűnt, senki más nem figyel rá. Ettünk. Pontosabban én nem, de mindenki más, aki körülöttem ült. A távolabbiakat nem láttam tisztán. Ami igazán furcsa volt az egészben, az a szörnyű, megnevezhetetlen félelem, amely az álom kezdetétől uralkodott rajtam. Nem tudtam, mi az oka, de éreztem, hogy nem tudom leküzdeni. Teljesen elvette az eszemet. Aztán néhányan felálltak az asztaltól, és elindultak felém. A félelem őrzítővé vált, és hirtelen elvesztettem a látásom. Ez egy kissé megnyugtatót.

Ekkor felébredtem. Fogtam az üvegemet, és ittam egy jó nagy korty pálinkát. Ez rendbe tett. Felnéztem az órára. Épp vacsoraidő volt.

A próféta belépett az ebédlőbe. Várakozóan fürkészte a vacsorára váró tömeget, hátha kap valami jelet, hogy elinduljon az úton. Kicsérélték a VÁLASSZ! feliratot a pultok fölött, most a piros helyett aranybarnán hívogatót. Minden más ugyanolyan volt, mint mindig. A sorban álló emberek csendje, a hideg fényű padlólapok, az ételosztók kiabálása, a pultok alumíniumszíne. És mégis... Mintha valami megváltozott volna. A rend mintha bomlóban lenne. A próféta először tapasztalt ilyet. Nem volt teljesen világos, hogy mitől fogta el az érzés, de határozott volt, és megkérdőjelezhetetlen.

44 Furcsa borzongás futott végig rajtam, ahogy beálltam a sorba. Talán az álom vagy az ital miatt, de valahogy elfogott az idegesség. Valami nem stimmelt. Hátranéztem.

A magas ember megint mögöttem állt, és furcsán nézett rám. Nem láttam tőle semmit. A hideg kirázott a nézésétől. Visszafordultam. Élesen belém hasított az álombeli félelem.

Látszólag semmi nem változott. De valamiképp elviselhetetlen lett minden. Elvesztettem a biztonságomat. Végiggondoltam a mai választásaimat: C, G és most a... Fel-néztem, fel kellett néznom. Igen, G. De öntudatlanul álltam be pont ebbe a sorba.

Nem választottam. És ők már tudják, hogy nem választottam.

A próféta fejében összekavarodtak a gondolatok. Elveszett a rend. De már tisztában volt vele, hogy nem a többi ember, nem a rendszer vesztette el. Minden ugyanolyan, mint mindig. A rend belőle veszett el. Hibát követett el. Óriási hibát. A jóslat kimondja, hogy „lesz, aki vértelenül elpusztul közülünk”. De tudta, hogy ez nem lehet ő. Azt hitte, hogy ez nem lehet ő. Ő a Próféta.

Körbenézett. Még nem mozdult senki. A teremőrök nyugodtan álltak a helyükön. Maradt egy kis ideje.

Megfordultam, és nyugodt léptekkel elindultam a kijárat felé. Igyekeztem minél kisebbre összehúzni magam, de nem feltűnően. Nincs a nem választás vétségénél nagyobb bűn. Ezt biztosan tudtam. Az a műkincskereskedő is így vesztette el minden jogát. A kolónián kívül nincs élet. Ezt is tudtam.

Mit tegyek? Mit tegyek? Lassan lépkedtem az embertömegben, hátha észrevétlenül be tudok kerülni a kijárat felé tartó sorba. És utána? Hiányozni fog egy bejegyzés az étel-regisztrációs lapomról. Valahogy pótolnom kell. Nem, ezt nem lehet pótolni. Nincs kiút. Amíg nem kell leadni, megúszhatom. Talán. Tudják, hogy nem választottam. Biztos vagyok benne. Tudják, hogy elmulasztottam a legfőbb kötelességemet. Mit fognak tenni?

A próféta visszasietett a szobájába, pedig igazából ő maga sem látta értelmét. Segítségre vágyott. Várta, hogy felbukkanjon az a bizonyos tanítvány. Vagy csak hogy történjen valami. Leült az ágyra, és körbenézett a szobában. Semmi sem változott.

Hirtelen a gyávaság, a tehetetlenség és a haszontalanság érzése tört rá olyan erővel, hogy azonnal megértette: eljött a pillanat. Tennie kell valamit. Most azonnal vissza kell mennie az ebédlőbe, és el kell mondania mindenkinek, amit tudniuk kell. Ha ma nem, akkor soha.

Tudta, hogy nem tart már sokáig a vacsora, és az emberek elfáradnak, akkor pedig senki nem fog odafigyelni rá.

Lassan felállt, és kilépett az ajtón. Senki nem várta, pedig számított rá, hogy esetleg elkapják, mielőtt bármit is tehetne. Akkor minden sokkal egyszerűbb lenne. Bezárta maga mögött a 333-ast, és elindult lefelé. A folyosók néptelenek voltak, mindenki az ebédlőben tartózkodott. Az ajtók mindenütt zárva. Lassan haladt. Próbálta kissé húzni az időt.

Az ebédlőben álltam egy asztalon. Hangosan beszéltem, hogy mindenki hallja, és értse, amit mondok. Kissé féltem, de mégis határozottan beszéltem a választásról.

Arról, hogy az senkinek sem kötelessége. Hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ne válasszon. Hogy senkit nem büntethetnek azért, mert nem tud dönteni.

A teremőrök meg sem mozdultak, csak nézték, mit csinálók. Néha félve rájuk sandítottam, de egyáltalán nem reagáltak, ugyanúgy terelgették, igazgatták a sorokat, mint mindig.

Folytattam, de a hangom egyre bizonytalanabbá vált. Én legalábbis úgy éreztem. Beszélttem nekik arról, hogy a Választás Szabadságát nem erőltethetik ránk. Hogy jogunk és végső kötelességünk elérni, hogy ne legyen egynél több lehetőségünk. Hogy az életünk ne legyen a döntés, a választás feszültségétől terhes.

Az emberek értetlenül és egykedvűen néztek rám a még mindig hosszú sorokból. Én meg minél jobban beleéltem magam, annál bizonytalanabb lettem. Mintha én is egyre kevésbé lennék biztos abban, amit mondok. Nagyon megijedtem.

És akkor, amikor a próféta már éppen elveszített minden reményt, és ugyan beszélt még, de már nagyon halkán, akkor az emberek, a kolónia lakói, azok, akik hallották, amit mond, tapsolni kezdtek.

Nem összevissza kezdtek neki, nem értelmetlen káosz alakult ki, hanem ütemesen, egymás ritmusát követve ütötték össze a tenyerüket. Mintha egy emberré váltak volna egyszeriben, mintha feloldódtak volna egy hatalmas masszában, mintha valami felszabadított volna mindenkit az állandó döntési kényszerből, az általános nyomottságból, amely fájdalmasan magányossá, különálló egyénekké tette őket. Egyszerűen feloldódtak a tömegben.

A zúgó tapsviharban mindannyiunk számára megszűnt az egyedüllét, megszűnt a mindennapok nyomorúsága. A mi akaratunkból darabjaira hullott szét az a rendszer, amely annyira nehezzé, szinte elviselhetetlenné tette az életet. Mostantól nem kötelességünk minden energiánkat döntésekre és választásokra fordítani, közösen megteremthetjük végre azt a kolóniát, amelyikre titokban mindig is vágytunk. Ahol a szabadság végre nem a Választás Szabadságát jelenti. Ahol nem a Szabadság Tanácsa diktálja a feltételeket, amelyek meghatározzák az életünket.

Az embereken eufória lett úrrá, mindenki egyszerre beszélt, néhányan elkezdtek lebontani a pultokat, a VÁLASSZ! feliratokat szaggatták a falakról. Az ételosztók pánikszerűen eltűntek a konyhában, a teremőrök pedig bénultan álltak, és nézték, ahogy a régi világ eltűnik, ahogy valami új épül a szemük előtt.

És én egyedül álltam az ujjongó-tomboló tömeg közepén, néztem az ismerős falakat, néztem a körülöttem lévő embereket, és tudtam, hogy a jóslat végre beteljesedett, és én vagyok a Próféta.

Harminchárom megtestesülés, avagy a pokolba vezető út is jó szándékkal...

Hol volt, hol nem, volt egyszer két leányka meg három legény. Volt még öt busz is, amire egy nyáron külön-külön fölpakolták őket, és kicsivel később egy nagy, emeletes szálloda udvarán találták egymást, még vagy kétszáz másik legénykével és leánykával. A szálloda egyik felén nagy medencék voltak, játszótérrel, a másik felén meg egy igen nagy és kék tó. Amikor megérkeztek, egy alacsony, hegyes cipős, csíkos öltönyös, fehér galléros, izadó homlokú, fekete arcú politikus ember jól leteremtette mindüket. Na de csak megtudták, hogy ők mostan azért vannak ott, ahol vannak, mert az a dolguk, hogy boldogok legyenek egymással, és tanulják meg az identitást meg a kultúrát.¹

A Független Színház *Tollfosztás* című előadása baljós mese, tisztító előítéletekről szóló dokumentarista dráma. Talán az első olyan előadás Magyarországon, amelyben fiatalok tartanak tükröt felnőtteknek cigányság- és szegénységellenes diszkrimináció témában. 2010-ben a Budapesti Tavaszi Fesztiválon mutatták be a darabot, azóta besöpört néhány nemzetközi elismerést, de itthon nem látható túl gyakran.

Háromszor néztem meg. Mindannyiszor csoda történt velem. Más és más csodák voltak ezek. Először a szakmai megkönnyebbülés, hogy az aktuális társadalmi problémákat bemutató, hiteles dokumentumok mentén épülő darab is lehet katartikus, absztrakt utazás. Aztán a felismerés, hogy az alkotás mennyire fontos volna minden egyes embernek, hogy megemésszen, hogy eljuthasson addig a bizonyos keskeny, napsütötte sávig, aztán kuco-rogjon ott minél tovább, ha lehet, és legyen ereje elengedni a jó és a rémes dolgokat is. Később, hogy a színház, a közösség ereje, a művészet tényeket, okokat tárhat fel, és sorsokat változtathat meg, alkotó és néző sorsát egyaránt. A tapasztalat, hogy a színház szociális vállalkozásként is funkcionál, képes kiszélesíteni a hátrányos helyzetből tehetséges gyerekeket.

Először a bemutatón néztem meg a különös előadást. Egyértelmű volt a siker. Úgy mentünk oda, hogy egy romagyilkosságokról szóló darabot fogunk látni, ehelyett egy szövevényes, a hazai szegénység helyzetét komplexen láttató tragédiát kínált oda Balogh Rodrigó író-rendező és Illés Márton dramaturg. Egy kortárs bandatörténetet vittek színre, amelyből simán kitelne egy Nagymező utcai beatbox alapú musical is. Valóságos West Side Story ez gyerekekről, amelyben az ellenséges banda a felnőttek világa: a tudósok, a média, a kalauz, a tanár. A felnőtt társadalom, amely megváltó táborokba kényszeríti a gyerekeket valamiféle téves lelkiismeret-furdalástól vezérelve, miközben felmutatja fenyegető erejét.

¹ A szövegrészetek Balogh Rodrigó *Tollfosztás* című drámájából valók. Az előadás szereplői: Szotyí: Oláh Edmond, Babrinka: Lovas Emília a. n., Index: Szkiba József a. n., Mónika: Németh Angelika, akit idén Kalocsai Mercédesz váltott, Rambó: Német Alfréd Roberto.

Babrinka: Ne tessék haragudni, híres zenész bácsi, engedje meg, hogy megkérdezzem, amellet, hogy a pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve, akkor is lesz ma este zenepogrom, ha nem megyek be a híres zenész bácsival a szobájába, hogy ott masszírozza a hátamat...?

Index: ...tisztelettel kérdezném Teréz nénit, hogy miért nem fürödhetiünk meg a nagy kék tóban?

Minket, fiúembereket miért vetkőztettek csurdéra, adtak a kezünkbe egy-egy szappant, állítottak sorba, és locsoltak le slaggal az udvar kellős közepén, közben a kerítés mögül idegen nyelven beszélő rövidnadrágos emberek miért fotózták a mosdásunkat...?

A kényszernyaraltatottak az ellenállást választják, ezért a mosdóba zárják őket, így lesznek egy csodacsapat. Négy roma: Babrinka, Index, Rambó és Szotyí, valamint a nem roma Mónika. Elhatározzák, hogy meglógnak, otthagyják a megalázó új helyzetet, és hazamennek a szegénységbe, a családjuk körébe, a sokszor szörnyű, de legalább ismerős történetek közé.

Egy öregasszony házában húzzák meg magukat először, aki történeteket kér tőlük a menedékért cserébe. Ezekből ismerjük meg a szereplők életét, kiderülnek családi tragédiáik is. A darab ezután elemelkedik, széttöredezik benne idő és tér, a történetnek vége, a történet már csak a mesében létezik. A szökevények később, a vonaton ülve folytatják a sztorikat, míg a kalauz, a barátságos fasiszta színre nem lép.

Kincses János (8 éves): Szarvasbikák, linómetszet

Rambó: Mi sem mászkálunk semmi ilyen helyre. Orvoshoz vagy kórházba. Amikor a kistestvérem megszületett, életképtelen volt, meg a Bakurász is eljött érte. Szépen föl kellett öltözni az ünneplő ruhába. Fölkerekedett a család, és elmentünk meglátogatni az elhunytat. A kórházban az asszonyok rítottak, apukám mondta anyukámnak, hogy mundráme, drágáme, ne ríjál, ne ríjál. Az ügyeleti orvos úgy megijedt, hogy apu valami galibát okoz, hogy hívta a biztonságos öröket. Apukám meg a Sanyi testvére nem akarták a biztonságos öröket odaengedni az asszonyok közé, mert hát gyász volt. A biztonságos örök azt hitték, cselekményes bűn történik, erre kihívták a policot. Jött a polic.

Szotyí: Abban az utcában, ahol én lakom, legalább tíz asszonyt mentettek meg azzal, hogy elkötötték a petevezetéküket, és lekopogom neked, nem ők álltak sorba azért, hogy így legyen. Na, de aláírták a papírost. (...)

Szóval jött a gyorsított eljárás, fiatalokú bűnelkövető... bekerültem egy olyan kóterba, hogy ott laktam... mit mondjak, eléggé gázos arcokkal. Ne tud meg, mi volt ott... annyira semmi volt a kajaadagunk, hogy rendesen nem hordott magán senki fölösleget. Semmi díszítés, rajzok vagy focistaposzterek a falakon. Tiszta kopárság. A hálólhelyiségekben csak az úgy lehetett, semmi más. (...) De ezek a felügyelők... főfelügyelő, felügyelőhelyettes, még egy felügyelőhelyettes, a felügyelőhelyettesek felügyelőhelyettesei, a felügyelők, a felügyelők téglái, a nagy góré, a kis górék ketten, a kis górék bárói, az összes pedagógus igazgatóstul, majdnem mindenestül. (...) Te, ezek nagyon szépen kiegészítették egymást, mindegyik másban volt jó. Térdepeltetés, térden csúszás, pajeszhúzás, a fejünk beleverdesése a falba, pofozás, egymás pofoztatása.

(...)

Mónika: Édesapád tényleg lopott fát a polgármesternek?

Index: Hogyne. Más is lop, ha teheti. A nagy emberek meglopotják maguknak, a kis emberek meg elviszik a balhét.

Azért apám máshol is utánamegy a munkának. Főleg a nagyvárosokban dolgozik, építkezéseken. Ilyenkor hetekig nem látjuk, aztán ha megjött, vagy hopp, vagy kopp.

A szívmengető-szívfájdító mesék közben Babrinka időről időre összegez. Mindez úgy néz ki a színpadon, hogy a szereplők egyáltalán nem hagyják el a kezdeti pozíciójukat, és végig a közönség felé kommunikálnak, nem néznek egymásra, az egyes akciókat pedig csak gesztusokkal jelzik, mégis úgy tűnik, mintha egy roadmovie-t kellene követnünk. Szotyí beatboxol, azzal adja az ütemet a szöveg alá, pergeti a történeteket. Tarka függőszékekben ülnek mindannyian, kivéve Babrinkát, aki egy kalickában kucorog. Minden statikus, ami a társadalmi mobilizáció lehetetlenségét szimbolizálhatja: nem mennek ezek a gyerekek bizony sehova, nekik csak a képzelet maradt. Még a darabidőben is vissza-

érnek arra az állomásra, ahonnan elindultak, nincs menekvés, a peronon már ott tolong a riporter, a pszichológus, meg minden „ellenség”, aki csak létezik. Döbbenetes képeket idéznek fel ezek a jelenetek, hírműsoraink, bulvármagazinjaink mélyrepüléseit.

Média (Babrinka hangján):

Megtennétek, hogy öten összeálltok, és csúnyán néztek a kamerába?

Úú, köszí, nagyon jó lesz.

Mónika, lenne kedves két lépéssel jobbra állni? Igen.

Egy kicsit jobban is félhetne.

Index, megtenné, hogy a sínek mellől hoz néhány követ?

Index: Mennyi kell?

Média (Babrinka hangján):

Háát, legyen tele mindkét tenyere, az lesz a legjobb.

Igen, fantasztikus.

Szotyí: Hé, ne már, hogy kihagyjatok a filmből. Hány követ szedjek föl?

Média (Babrinka hangján):

Elképesztően jók vagytok, srácok! Szotyí, neked is tele lehetne a két kezed.

Rambó: Én is sztár akarok lenni. Nekem még puttyom is van, amibe rakhatom a köveket.

Mónika: Ne menj oda, Rambó!

Index: Na, milyenek vagyunk, Mónika?

Mónika: Mint azok az afrikai gyerekkatonák, akik azzal dicsekszenek, hogy több embert gyilkoltak meg, mint ahány évesek. Ha ezt a képet szívesen mutogatnád az apádnak, akkor pózolj estig!

Valamennyi szereplő szövegét ők öten mondják, de valahogy ezek már annyira ironikusak, hogy felülemelkedünk rajtuk, és felkapunk egy varázsszőnyegre a gyerekekkel együtt, hogy onnan nézzük végig a rideg valóságot. A felhők közül aztán akkor huppantunk le, amikor a szereplők hazatérnek.

Babrinka: Nehéz lépéseket hallok, amik az anyám szobája felé tartanak. /Igen/

Olyan hangosan rúgják ki az ajtaját, hogy odaszegeződök az ágyhoz. /Igen/

Az anyám egy nagyon mélyről jövő sóhajrást enged ki a tüdejéből. /Igen/

Hatalmas durranás. /Igen/

Aztán még egyszer hallok ugyanazt a hangot, csak erősebb mellézkörejekkel, ami olyan, mintha millió gyöngykavics csapódna a falba.

És semmi.

Azt én nem tudom elmondani, hogy milyen sokáig nem hallok semmit. /Igen/

*A nehéz lábbelik megfordulnak, és nagyon, de nagyon határozottan közelítenek a szobám felé. /Igen/
 A rúgástól kiszakad az ajtófélfá a falból. /Igen/
 Valaki szembeáll velem az ágyam végén. /Igen/
 Szétterpeszti a lábait. /Igen/
 Üvegcserepek hullanak a mellkasomra és az arcomra. /Igen/
 A szobámnak nincs is ablaka.*

Hazatérnek a semmibe, és egyszer csak rádöbbenünk, hogy a saját halálukat mesélik el. Harminchárom képet láthatunk öt igaz emberről. Hihetetlen színes történeteket. Az utolsó hideg, és fekete-fehér felkiáltójel a részvétlen társadalom bibliájának a borítóján.

Másodjára jóval később, egy konferencián tekinthettem meg az előadást. Rendesen izgultam, mint egy gyerek, hogy jó vége legyen. Az amatőrökből lett színészek, ha lehet, még jobbak voltak. Aztán tudósok kérdezték a társulatot. A beszélgetés szintén lehetne egy dráma anyaga, felért egy újabb csoda vagy inkább rácsodálkozás élményével. A szereplő fiatalok türelmesen válaszoltak minden kérdésre, körülbelül úgy, mintha a beszélgetés az előadás egy következő felvonása volna. Elmondták, hogy a Független Színházban való tevékenységük kapcsán jobban elfogadják őket az iskoláikban, még ha a tanáraik és osztálytársaik nem is jönnek el megnézni az előadásait. Családjaik büszkéek rájuk, és nekik maguknak határozott céljuk, hogy színészek lehessenek. Fel nőttebben viselkedtek, mint a felnőttek – úgy látszik, ez lett a misszió.

Harmadszorra (mesei szám) ezt a szép nyelvezetű, de kegyetlen Andersen-mesékre emlékeztető darabot a saját falumban éltem újra. A Zsámbéki-medencében forgatta a társulat idén nyáron annak a filmnek egy részét, amely a darabból készült szintén *Tollfosztás* címmel. Szállást adtam nekik, főztem, helyszíneket kerestünk közösen. Végigélhettem velük a próbákat, a készülést a következő napra, a szoros időbeosztás nyűgeit. Elképesztő, hogy három nap alatt, kevés alvással, sok egymás iránti szeretettel, derűvel elkészült a nyersanyag. „Szotyí” egész nap énekelt, zenélt, este a tűznél főztünk, beszélgettünk, előfordult, hogy tízszer énekeltük el vele egymásután a cigányhimnusz, még trip hop változatban is. A falu felélénkült, csodájára jártak a „filmeseknek”, volt, aki statisztálni akart, mondván, ő is roma, meg volt, aki lázasan segített keresni a megfelelő helyet, „kölcsonadta” a kertjét, almafáját, pajtáját. Emlékezetes nyár marad. Két libát kaptam ajándékba. Emlékük örökké élni fog.

A bemutató óta az igen fiatal Német Alfrédot kivéve mindegyikük színiiskolában tanul, illetve zenével foglalkozik, a társulat pedig idén megkapta – magyar csapatok közül elsőként – a norvég Ibsen-díjat. Az Ibsen Awards ösztöndíjának köszönhetően a vállalkozásként működő szociális színház a *Peer Gynt*-öt dolgozza át és mutatja be hátrányos helyzetű, cigány származású fiatalok részvételével. Ahogy a *Tollfosztás*, az új darab is minden bizonnyal korszerűbb megközelítésben láttatja majd az integráció kérdését, az útkeresést, vagyis a minden embert érintő problémákat. Biztos vagyok benne, hogy nem kell sokáig várni az újabb csodára a harminchárom flashból álló, az igazakról szóló nyitány után.

Múzeumok nőnemben

Ne nyúlj hozzá! Maradj csendben! A leggyakoribb mondatok, amelyeket a Nemzeti Múzeum Régészeti tárában bókászva hallani lehet. Feltámad bennem a részvét, megrohanak az emlékek: minket is így vezettek be a múzeumok rejtélyes világába... Persze az sem jobb, ha játszóházat csinálnak a tekintélyes épületekből. Miért népszerűbbek mégis a külföldi múzeumok a hazaiaknál? Fontosabb a szórakozás, mint az ismeretszerzés?

Az iskolás kori rossz élmény rányomhatja a bélyegét az egész életünkre, és örökre száműzzük szegény múzeumokat? Dehogy, csak hanyagoljuk őket egy időre. Amikor megszokott városunkban hajtuk a mókuskereket nap nap után, eszünkbe sem jut körülnézni. Bosszankodunk az útlezárásokon, és eszünkbe sem jut turistaszemmel nézelődni munkába menet. Egészen más viszont a helyzet, amikor külföldi vendégeink érkeznek, esetleg mi utazhatunk el valahová. Akkor átváltunk a másik üzemmódba, és igyekszünk rohamtempóban befogadni a legapróbb ingert is, amely érhet. Ismerősen hangzik, ugye?

A külföldi városnézés elengedhetetlen programja legalább egy híres múzeum megtekintése, ha csak kívülről is. Így mégiscsak kimozdultunk, és kultúrznobizmusunkat is kiélhettük. Olaszországba látogatva Rómában a Vatikáni Múzeum (Musei Vaticani), a Borghese-képtár (Museo e Galleria Borghese), Velencében az Üvegmúzeum (Museo del Vetro), a Nemzeti Régészeti Múzeum (Museo Archeologico Nazionale) kihagyhatatlan. A belépőjegyárak nem borsosak, Angliában vagy Észak-Amerikában pedig még jobb a helyzet. Hihetetlen, de igaz, hogy Washingtonban az összes, Londonban majdnem az összes múzeum ingyenesen látogatható. Míg a hazai múzeumok beérik a fejérenkénti már-már nevetséges ezer-kétezer forintos belépődíjjal, másutt ez akár négyszer-ötször annyi is lehet. Hiszen ki ne adna meg bármennyit, hogy láthassa a világ csodáit, a leghíresebb gyűjteményeket?

Eközben a pesti múzeumok kétségbeesetten próbálják megfogni a látogatókat, akár a harmincöt feletti egyedülálló nők a még épkézláb férfiakat. Odaát a múzeumok üde huszonéves lányok, akik mosolyogva állják a látogatók ostromát. Hogy is van ez akkor? Ez is verseny, mint manapság bármi a kulturális szférában. Az az intézmény marad életben, amelyik több látogatót képes becsábítani a tudomány fellegvárába. A múzeumok árucikkek, akkor válnak eladhatóvá, ha ütős a marketingjük.

Mitől vonzó egy nő? Hát egy múzeum? A kulcsszó ugyanaz: minden a látványról és a megközelíthetőségről szól. Amikor belépünk egy New York-i vagy washingtoni múzeumba, el lehet felejtetni mindent, amit éveken át a derék tanárok a fejünkbe vertek. Ott azt is megtehetjük a kiállított tárgyakkal, amit idehaza soha. Lehet tapogatni, szagolgatni, vele fényképezkedni. A cél valóban az, hogy a látogató jó érzéssel és lehetőség szerint néhány szatyornyi szuvenírral távozzon. Törzsvendégeik is akadnak: visszajárók, mert egy nap nagyon kevés, hogy mindent meg lehessen nézni, hiszen ezek a múzeumok elképesztően hatalmasak. Olyannyira, hogy nekem még térképpel is sikerült párszor eltévednem bennük.

Muzeológia - bevezető

Az alapvető különbség itthon és idegen földön az, hogy a magyar múzeumok legtöbbje állami fenntartású, míg nemzetközi társaik magánkézben vannak. Természetesen vannak vegyes rendszerek is. A leghasznosabb az volna, ha itthon is lennének befolyásos támogatók, és bőségesebb állami segítség is. Viszont, ahogy megszokhattuk, ez egészen máshogy működik. Hiába a civil támogatók, a múzeumok is ki vannak szolgáltatva a változó trendeknek. Tudják-e például, hogy mostanság nem trendi a Nemzeti Múzeum? (Kétségbeejtő helyzetük talán érzékelhető az itt-ott lekapcsolt világításból és a teremőr-ként felbukkanó muzeológus szakemberek láttán.) A Szépművészetinek ezzel szemben jelentősen megnőtt az ázsioja. És ahol a befolyásos „barátok”, ott vannak az új kiállítások. Amióta uniós tagok vagyunk, hál’ istennek már a nemzetközi szintén is lehet pályázgatni. Arról persze nem szól a fáma, hogy ezeket a támogatásokat elképesztően nehéz megszerezni, és még nehezebb megtartani. Odaát – ki tudja, miért? – nagyon érzékenyek a határidőkre, nekünk pedig valahogy sosem sikerül betartanunk ezeket, és akkor bizony volt, nincs kiállítás. A pályázati feltételek folyamatos változtatásai miatt egyre nehezebb eligazodni a bürokrácia útvesztőiben, az idősebb vezetők pedig már feladták a harcot. Rendkívül nehéz ugyanis egyszerre muzeológus szakemberként, rak-tárosként, takarítóként, teremőrként és ki tudja, még miként megfelelni, hogy a tudományos tevékenység parkolópályára állításáról ne is beszéljünk.

Könyvszagú szuperhőseink szélmalomharcot vívnak a sikerért, és sajnos általában hasonló eredménnyel, mint az a bizonyos lovag. Munkájukért szinte alig kapnak elismerést, bár a legutóbbi Az Év Kiállítása díj nyertese igazán büszke lehetett, hiszen a szakma osztatlan elismerését sikerült bezsebelnie. (A Petőfi Irodalmi Múzeumban E. Csorba Csilla és csapata igazán kitett magáért, és folyamatosan bizonyította az év során, hogy kis költségvetésből is lehet maradandót alkotni.) Rendszeresen a Múzeumok Majálisán jelenti be a Pulszky Társaság (a Magyar Múzeumi Egyesület), hogy kinek ítelték oda Az Év Múzeuma és Az Év Kiállítása díjakat. Ez remek ötlet, hiszen jó programra invitálja az egész családot, a díj pedig inspirálja a szakmai közösséget.

Egy egészen más világ

Manhattan, Central Park. A legmenőbb múzeumok, kereken tíz, itt találhatóak. A Fifth Avenue Múzeumi Negyedében mindig van élet. Még azon az esős szerdai napon is, amikor a barátaimmal épp abban reménykedtünk, hogy a cudar idő talán eltántorítja a tömegeket a múzeumlátogatástól. Súlyosan tévedünk. A bejáratnál tömött sorok kígyóztak, a várható bejutási időt másfél órára saccoltam. Mentő ötletként átálltunk a new york pass-sorba. A szuperspeciális és elképesztően drága heti jeggyel elvileg „sorugrási jog”-ra is szert tettünk. Várakozás közben körbenéztem, és meglepve tapasztaltam, hogy a legtöbben családotul érkeztek. Persze az unott arcú iskolás csoport és a japán turisták is kötelezően megvoltak, mégis a helyiek voltak többségben. Miután kivártuk a sort (ami végül nem is volt vészes, ha azt vesszük, hogy az Empire State Building-sor

körülbelül két óráig tartott, pedig az „csak egy épület”), bejutottunk a világ egyik legcsodásabb és leghíresebb múzeumába, a MET-be (Metropolitan Museum of Art). Nem szeretem a közhelyeket, de a várakozásért életre szóló élményt kaptunk cserébe.

De ne szaladjunk előre. Tudták például, hogy a Manhattan indián jövevényszó, azt jelenti: a hely, ahol részek voltak? Körülbelül két hetet töltöttem New Yorkban, amely 1785 és 1790 között az Egyesült Államok fővárosa volt, most pedig méltán a legnagyobbja és leghíresebbje. A turisták olyan sorokban özönlenek a múzeumokba, mint ha ingyen osztogatnák bent a hot dogot. Amerikában nem viccelnek: reklámdömping van az utcán, a metróban, az újságokban... mindenkit múzeumba hívnak. És milyenek ezek a helyek? Elképesztőek, elementárisak. Olyan gyűjteményekkel rendelkeznek, amilyenekről itthon csak álmodnak a jó muzeológusok. A terek európai mércével megdöbbenően nagyok, mégis meg tudják tölteni élettel. A látványelemek és fényjátékok sokat dobnak a kiállított anyagon.

A gyűjtési koncepció erősen eltérő Európában és Amerikában. Az egyik kedvencben, a Smithsonian Történeti Múzeumban (National Museum of American History) szinte mindent gyűjtenek, ami a történelemhez kapcsolható. A First Lady-teremben például az ország első asszonyainak különleges estélyi ruháit láthatjuk egészen napjainkig, Michelle Obama ruhájáig, míg a szomszédos szobában egy hatalmas műanyag Dumbó áll, amelyet nem tudtam elhelyezni a történeti tematikában. Ugyanitt találkoztam az egyenjogúsági küzdelmek, az amerikai közlekedés története és valamiféle természettudományi és numizmatikai, sőt gasztronómiai kiállítással is – és a sornak még nincs vége. A legkülönlegesebb darab kétségkívül egy falragasz volt, amelyen több kelet-európai nyelv mellett magyarul is fel volt tüntetve, hogy „jöjjön az Egyesült Államok nyelvét tanulni”. Elég vegyes tehát a gyűjtemény. A múzeumi negyedben egymás mellett sorakoznak még az afrikai művészetet, a nemzeti repülést és űrhajózást bemutató intézmények is. Az üzenet egyértelmű: lépj be, oh, nagy fehér ember, és szemléld meg Amerika nagyságát! Mintha ezekkel is kompenzálni akarnának, hirdetni, hogy Amerika a legjobb, a leghatalmasabb ország a világon. Van is mit behozniuk, szó szerint és átvitt értelemben is: történelmi múltjuk ötszáz évre tekint vissza. Roppant csarnokaikat így nagyrészt Európából származó műtárgyak terítik be. Ezzel azonban nincsenek egyedül. Sok vitatott tétel létezik a világon, amely több ország katalógusában is hiányként szerepel. Melyek akkor kapnak csak nagyobb publicitást, ha valamelyik ország hirtelen ismét igényt tart évtizedekkel ezelőtt elrekvirált becses tárgyára. Sáros is például az Egyesült Államok, de még Oroszország is, ahol hét lakat alatt őrzik a II. világháborúban foglyul ejtett kincseket, amelyeket eltűntnek hitt a világ, majd hirtelen előkerülnek valahonnan, mint a Priamosz-kincs.

A kiállítási technikák messze meghaladják az itthoni színvonalat. A közlekedési múzeumokban rengeteg jármű található, magyarázó szöveg viszont kevesebb. A falra vetíthető térképek kora már lejárt, most a számítógéppel összekötött projektorok és interaktív látványelemek a megszokottak. A különféle szimulációk és installációk tapinthatóvá teszik a látványt. Az egyik kedvenc kiállítási tárgyunk egyöntetűen az a '60-as évekbeli busz volt, amelybe miután beszálltunk, el sem hittük, hogy kiállítási darab, mert pöfög,

rázkódik, és az ablakra vetített suhanó árnyak miatt tényleg úgy érezni, hogy mindjárt a belvárosba érünk vele.

Tényleg a vizualitás maximalizálásáról szól minden, és akkor még nem is írtam a Természettudományi Múzeum (American Museum of Natural History) tengeri emlősök termében a plafonról diszkréten lelógatott kék bálnáról. Bár amikor a főbejáratra illesztett gumi óriáspókkal találtam szemben magam, már sejtettem, hogy itt boldogan költöm el akár az összes pénzemet. A háromdimenziós és más csúcstechnikák behozása a múzeumokba sosem látott tömegeket vonz, és minden réteg boldogan távozik: apu ihat egy sört, anyu vásárolhat, a kisebb gyerek rajzolhat, a nagyobb pedig kísérletezhet. Aki nem szeretne a kémia vagy a kinetika birodalmában elmélyülni a bostoni Science Museumban, lemehet egy szintet a mozgólépcsőn, és simogathat állatkákat, vagy megnézheti, hogyan kel ki egy kiscsibe. Ha ehhez sem volna kedve, nézhet hatalmas dinoszauruszokat vagy a Föld keletkezését felelevenítő animációkat. A sokféle funkció, amelytől itthon ösztönösen viszolyognak a szakemberek, kint remekül beválik. Érdekes módszer, és nehéz eltalálni a megfelelő arányt. A MET-ből például a dinoszauruszcsontvázak között sétálva egy video e-mailt is küldhetünk haza arról, milyen jól szórakozunk. Naná, hogy én is küldtem!

Még mielőtt bárki elfogultsággal vádolna, el kell mondanom, hogy nem mindig értettem egyet a kiállítások koncepciójával vagy mélységével. A New York-i Holokauszt Múzeumból kilépve például kimondottan hiányérzetem volt. Túl sok az amerikai álomból, és túl kevés a valóságból. Valahogyan megint azt hozták ki az egészből, hogy igen, nagyon rossz volt, de aztán pikk-pakk befutott a hajó a rászoruló emberek tömegével Ellis Islandre, szóval Amerika milyen fantasztikus hely. Az is igaz, hogy a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontot nálam nagyon nehéz szakmailag felülmúlni.

Szakadjunk el most New Yorktól, és nézzünk szét a keleti part többi nagyvárosában is. Számomra Washington az ideális múzeumváros. Rengeteg lehetőség kínálkozik, és meglepő módon az összes múzeum ingyen látogatható!

Bizony, ilyesmi odaát is létezik, és nem a londoni módon, ahol két éve volt szerencsém múzeumvadászatra menni. A legtöbb múzeum ott is ingyenesen látogatható, viszont megtapasztalhattam, hogyan lesz az álomból rémálom. Az egyik legelismertebb londoni múzeumban szerettem volna egy kellemes napot eltölteni, de nem sikerült. Az épület befogadóképességének körülbelül a kétszeresét kitöltő tömeget próbáltak meg a kapukon belül tartani, így a British Museum megtekintése vesszőfutás lett, a Natural History szintén élvezhetetlen. A British Museumot a maga tizenhárommillió kiállítási tárgyával a múzeumok múzeumának szokták nevezni. A világ egyik óriása, ez kétségtelen, viszont a kisebb termek és az irtóztató tömeg miatt élmény szinten csak kulloghat a MET után. Az emberiség egyetemes és kultúrtörténetének valamennyi korszakából származó értékes tárgyak közül itt találhatók a leghíresebbek: a gránitba vésett, háromnyelvű, végrendeletet megfogalmazó rosette-i kő, amelynek segítségével Champollion megfejtette az egyiptomi hieroglif írást, az athéni Akropoliszon álló Athéné-templom díszei, Augustus császár feje, persze szobor formájában, és a híres múmiák is. Talán másik napot kellett volna választanom a felfedezésére.

A MET tetőteraszán frissítő koktélokot szolgálnak fel, és tökéletes panoráma nyílik a kivilágított felhőkarcolókra a kora esti órákban. A múzeumi tárgyak száma kétmillió körül mozog, az intézmény alapvetően művészeti múzeum. Ez persze egészen tág meghatározás, ha valaki úgy akarja értelmezni, márpedig ők úgy akarják. Külön részlegekben mutatják be a Távol-Keletet, Európát, Óceániát, és természetesen Afrika, Egyiptom és az Inka Birodalom is megelevenedik miniatűr formában. Szobrok, nemesfémekből készült évezredes ékszerek, egy felépített mini piramis, ausztrál kenek... Mindez egy logikusan követhető teremrendszeren át. Nem úgy, mint a bostoni Science Museumban, ahol nem találtuk a megfelelő liftet a sok közül, és folyton eltévedtünk a piros, illetve a kék színnel jelölt területek között.

A keleti parti Boston egy kincs, hangulata egészen egyedülálló, határozottan érezhető a New England-i varázs. A múzeumok fantasztikusak, nincsenek tömegek, de azért nem is éreztem magam kriptában. A harvardi múzeumokat nem érdemes kihagyni, bár nem a városközpontban találhatók. Sok egyetemistával lehet bennük találkozni, beszélgetni. Itt is a Natural History az egyik leglátványosabb, ahol különféle csontvázakat és állatpreparátumokat tekinthetünk meg, de nagyon érdekes az ásványtani gyűjteményük is. A város, mivel az egyik legrégebbi amerikai település, maga az élő történelem. Viszont itt ért a legnagyobb csalódás is. A bostoni Science Museumból, amely itthon tudománytörténeti vagy technikai múzeumnak felelne meg, tényleg egy gigantikus játszóházat csináltak. Minden tele volt gyerekekkel és üldögélő szülőkkel. A kiállítás elkészítésénél pedig, a magyar standarddal ellentétben, nem az érettségizett korosztály volt az etalon.

Lassan hiányozni kezdett a pesti közeg. Hiányzott a sok felirat, az iskolás csoportok, a rendreutasítások. Aki itthon nyitott szemmel jár, arra lehet figyelmes, hogy elindult egy folyamat, amelynek eredményeként kisöprik a port a múzeumokból, és igyekeznek a látogatók igényeihez alkalmazkodni. Az Öreg Hölgy, a Nemzeti például tele van gyerekprogramokkal, amelyekkel Lovas Judit és Lovas Márta a közművelődési és a közösségkapcsolati osztály egyesített erejét használva igyekeznek egyre nagyobb sikereket elérni. Az ingyenes és családi napok, mint a Múzeumok Majálisa, a Múzeumok Őszi Fesztiválja vagy az egyre népszerűbb Múzeumok Éjszakája is ezt a célt szolgálják.

Visszatéve a Nagy Almához, azt hiszem, igaz, hogy New York olyan, mint egy jóképű férfi. Rengetegen vannak oda érte, fél karjukat odaadnák, ha csak egyetlen napot együtt tölthetnének vele. Később aztán rájönnek, hogy ez is csak egy a többi közül: zűrös, koszos, változó hangulatú. Ám amikor már épp teljesen kiábrándulnának belőle, az utolsó pillanatban tesz egy olyan gesztust, amellyel elvarázsol. Mi pedig képesek vagyunk elfelejteni minden piszokságot, amit addig elkövetett ellenünk. Hiszen mégis csak Ő a leghelyesebb srác a világon, New York mégis csodálatos.

Menyhárt Dóra

Hajléktalan siker(?)történet

Ez az írás talán nem is hajléktalanokról szól, nem is csupa siker, de hogy történet, az biztos!

A Magyar Faluégészségügyi Tudományos Társaság képviselőjében készült egy uniós pályázat az aktív nyugdíjasokról. Az elképzelés szerint újra aktivizálunk nagy tudással, tapasztalattal rendelkező önkéntes nyugdíjasokat, hogy szervezett felnőttoktatás keretében adják át ismereteiket, vagy még inkább: cseréljék ki tapasztalataikat felnőtt hallgatóikkal. A pályázat nem nyert, de az ötlet tovább motoszkált a fejünkben: nemcsak az otthon ülő, társadalomból, mindennapi életből kivetett nyugdíjasokat próbáljuk megmenteni a dél-amerikai sorozatok özönétől, hanem maga a célcsoport is lehet a tétlenül ülő, társadalomból, mindennapi életből kivetett réteg: a hajléktalanok. És mert nem akartuk veszni hagyni a jól megtervezett és felépített programot, megkíséreltük a lehetetlent: pénz nélkül megvalósítani az oktatási tervet.

És sikerült! Hála a Wesley János Lelkészképző Főiskolának, kaptunk termet, használhattuk a számítógépeket, a kivetítőt, a tévét, a kézműves eszközöket. Hála a 26–81 éves önkéntes oktatóinknak – akik a legkülönbözőbb egyetemek és főiskolák egykori és jelenlegi oktatói, hazai és külföldi karitatív szervezetek, rangos jogi intézmények aktív és nyugalomba vonult munkatársai –, magas szintű, a modern felnőttoktatás minden kritériumának megfelelő, a gyakorlatban azonnal hasznosítható ismereteket adhattunk át. Hála az Oltalom Karitatív Egyesület kórházi dolgozóinak és szociális munkásainak, egy olyan csoport jött létre, amely hajlandó és képes volt az ismeretek befogadására és alkalmazására.

De mi is történt? Először megszerveztük az oktatói gárdát: a nyolcfős „tanári kar” orvos, közgazdász, jogász, magyartanár, ügyvezető, szociális munkás, szociálpolitikus és egy hajléktalan zenetanár részvételével állt össze. A cél az volt, hogy megkönnyítsük a hajléktalanok társadalomba történő visszailleszkedését azzal, hogy hospitalizációs tüneteiket csökkentjük, pozitív/negatív irányban torzuló önértékelésüket a realishoz közelítjük, a társadalmi elutasításra adott, sokszor agresszív/autoagresszív válasz helyett alkalmassá tegyük a konfliktuskezelésre, s nem utolsósorban pótoljuk a tudásbeli-műveltségbeli és magatartásbeli hiányosságait.

Kerestünk hallgatókat... és találtunk! A jelentkezett huszonhat főből heten be is fejezték a három hónapos kurzust, köztük a legalapvetőbb ellátást nyújtó Fűtött Utcáról éppúgy, mint a Dankó utcai Hajléktalankórház Pszichiátriájáról vagy a Női szállóról. Tanultak takarékos gazdálkodást és házi praktikákat (háztartástan), magyar nyelvet és műveltséget, kommunikációt, informatikát, kézművességet, egészségtant, egészséges életmódot, konfliktuskezelést (társadalmilag elfogadott illemszabályokat), zene-relaxációt, jogi és szociális ismereteket. Az órákon sokat bővült a hallgatók ismerete, bár sokszor csak a meglévő passzív tudást kellett élővé tenni.

Még ennél is sokkal fontosabb volt, hogy az oktatást kísérő „társadalmi események” már apróbb-nagyobb lépések voltak a való világ felé: az évnyitó a főiskola dísztermében, a március 15-i ünnepség, amelyet már a hallgatók műsora és saját készítésű dísz tárgyai tettek bensőségesse, emelkedetté. De voltak az Állatkertben, ahol kizárólag nekik biztosítottak zoológus vezetéssel, és templomi koncerten is részt vettek. Eljutottak a Baltazár Színházba, ahol láthatták: nem lehet olyan mentális, fizikai, szociális hátránya az embernek, amely mellett ne lehetne élveznie az életét, és még másoknak is örömet adni. Az eseményeken senki kívülről nem tudta volna megmondani, ki a hajléktalan, és ki a „civil”. Hallgatóink két hónap után közönség elé mertek állni a Ki mit tud?-on, és már nemcsak a tudásukat, hanem a lelkük egy darabját is meg merték mutatni! A csoport további kohézióját segítette a szombatonként szervezett sütés-főzés, mozizás, közös palacsintázás.

A tanfolyam legnagyobb eredménye, hogy végzőseink el merték fogadni önmagukat olyannak, amilyenek, felismerték hiányosságaikat, és ebből a tényfeltárásból el tudtak, el akartak indulni egy másik úton, mint amit addig követtek.

Az évzárón a Wesley János Lelkészképző Főiskola oktatói és hallgatói mellett ott voltak az orvostudományi egyetem, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, az Országos Tisztifőorvosi Hivatal képviselői... és ami a legfontosabb: a társaik ünnepére, előadására kíváncsi „oltalmas” hajléktalanok.

A vizsga nem a tárgyi tudást, sokkal inkább a megnyilatkozást, az önkifejezést volt hivatott bizonyítani – leginkább a hallgatóknak, önmaguk előtt. Mindenki készült, fontosnak tartotta, hogy megmutassa, mennyit változott. A fizikai munkában edződött, már nem tinédzser kezek elektronikus levelet kopácsoltak a klaviatúrán, teszteken és szóban bizonyították újonnan szerzett irodalmi, egészségügyi, zenetörténeti ismereteiket. Helyzetgyakorlatokon mutatták be, hogyan tudják alkalmazni új jogi, szociális, stresszoldó, konfliktuskezelési ismereteiket. Aggódó oktatóik mindeközben a kriminalitás határát súroló módon és eszközökkel próbálták segíteni, biztatni hallgatóikat...

A vizsga talán legkiemelkedőbb teljesítménye volt, amikor az a hallgató, aki maradványtünetekkel gyógyuló stroke-ja, és jó néhány utcán, sok-sok megaláztatásban töltött esztendő után végre átlagos hangerővel, felemelt fővel, a szavakat jól tagolva arról vitatkozott a magyartanárnővel, hogy vajon Ady zseniális költészetére Léda vagy Csinszka volt-e nagyobb hatással. A megmérettetést az oktatók által megrendezett bankett zárta, ahol minden hallgató tanúsítványt kapott az elvégzett munkáról.

A program befejeződött, elkészítettük az összegzést: huszonhat hallgató jelentkezett, ebből három már az évnyitón visszakozott. (Egy jelentkező még az ajándékpólot, jegyzetömböt és tollakat is vissza akarta adni...) A tanfolyam elhagyásának oka: egy fő családi reintegráció miatt, két fő szociális otthonba került, két fő munkához jutott, egy fő felvételt nyert a Wesley János Lelkészképző Főiskola teológus szakára. Indok nélkül elmaradt tíz fő. A tanfolyamot hét hallgató sikeresen befejezte.

A végzetek mindegyike szeretne állandó lakóhelyet, négyen keresnek munkát, ketten rokkantnyugdíjasok, egy fő öregségi nyugdíjat kap. Hárman tervezik a családdal történő kapcsolatfelvételt, ketten szeretnének érettségit tenni. Ám ami a legmeghatóbb: ketten szívesen végeznének önkéntes szociális munkát a hajléktalanok körében!

És ami talán még ennél is fontosabb: a csoport tagjai egymással és oktatóikkal is tartani kívánják a kapcsolatot! Ennek jegyében meghívtuk hallgatóinkat ott-honunkba egy kellemes kávézásra, baráti beszélgetésre vagy fontos eszmecserére. Úgy gondolom, mi, oktatók ezzel adtuk a legtöbbet nekik. Ha Iványi Gábor szavait idézzük: „a hajléktalanságban nem a lakásnélküliség a legnagyobb gond, hanem a kapcsolatok elvesztése”, akkor elmondhatjuk, óriásit léptünk előre a kapcsolatok ki- és újraépítése terén.

Tekintsünk vissza a kezdeti célokra: hogy kiművelt, lehenyerlő stílusú, jól öltözött és elegáns modorú hallgatóinknak munkát szerezzünk. Ez bizony nem sikerült! Rá kellett jönnünk, hogy bár rengeteget fejlődtek tudásban, viselkedésben, önértékelésben, jelen helyzetükben munkaköri felvételi beszélgetésre, önálló életvitelre még alkalmatlanok. Ebből a szempontból tehát mi, oktatók, rosszul mértük föl a lehetőségeket. Ha tetszik, elbuktunk.

És akkor vége? Dehogya! Igazán csak ekkor kezdődött! Kiderült, hogy még nem engedhetjük el hallgatóink kezét. A csoport egyben tartása érdekében gyakorlati foglalkozásokat (kézművesség, informatika, háztartási ismeretek) tartottunk egész nyáron, ősztől önképzőkört alakítottunk. Végzett hallgatóink javaslatait figyelembe vesszük a következő curriculum kidolgozásában, sőt bevonjuk őket az újabb csoportok oktatásába.

Mindeközben pedig szerveztük a nagy jutalomutazást: az „osztálykirándulást” Csengerre. Ismét az Oltalom Karitatív Egyesület segítségével és támogatásával jutottunk el a gyönyörű kisvárosba. Csenger csupa ódon emlék és modern, céltudatosan tervezett Makovecz-épület, a XV. századi kazettás templomtól a cethal formájú szociális intézményig – emlékeztetve Jónás és minden írástudó mások iránti felelősségére. Csenger fővárosi mércével hihetetlenül vendégszerető, feltárulkozó, befogadó közösség, amelyben a Fűtött Utca hajléktalan lakója ugyanúgy minden emberi és földi jóval ellátott vendég, mint a WHO volt magyarországi képviselője. Csengerből Szatmárnémetibe mentünk tovább: történelmi emlékek, káprázatos, lelket melengető idegenvezetés a püspöki palotában.

És következett a hab a tortán: látogatás Szamostatárfalvára, egy háromszáz fős kis faluba, hogy hallgatóink a „kinti világ” küzdelmeit is lássák. Nem telt bele fél óra, és az örökmozgó, mindenre figyelmet fordító, faluját őszanyaként magáénak tekintő polgármesterasszony és hajléktalanjaink egymásba szerettek. Csak kapkodtuk a fejünket, ahogy sziporkáztak az ötletek, törtek elő a lehetőségek: házvásárlás megélhetést biztosító gyümölcsössel, munkalehetőség teremtése rövid és hosszú távon, beilleszkedés a falu hétköznapijaiba. Falugyűlés, tájékoztatás, egyetértés: a falu „örökbe fogadta” végzőseinket!

Gombos Bianka (12 éves): Falu, egyedi rajz

Hol tartunk most, csaknem fél évvel a tanfolyam befejezése után? Keressük a pályázati, adománygyűjtési lehetőségeket, hogy kétmillió forintért végleges lakhelyet, letelepedési lehetőséget, munkát, társadalmi-társasági befogadást biztosítsunk hallgatóinknak.

Kiknek is?

Egy férfinak, aki felismerve, milyen rombolást vitt végbe a szervezetében a szabadnak tűnő, ámde szélsőségeivel testet-lelket romboló hajléktalanlét, lemondva káros szokásairól, a faluban javító-szerelő-karbantartó szolgáltatást akar létrehozni.

Egy nőnek, aki már túl a káros szenvedélyek romboló hatásán, az alkoholról lemondva a tervezett varrodában akar elhelyezkedni, és akinek sikerült időközben kialakult kapcsolatában úgy irányítani partnerét, hogy immár ő sem az alkoholtartja élete legfontosabb tényezőjének. (Mindez nekünk, orvosoknak, a szakmai tudás legjavát adva, tizenévig nem sikerült!) És természetesen a párjának, aki gyerekkori emlékeit felelevenítve boldogan áll elébe a háztáji gazdálkodás minden nehézségének.

Egy másik nőnek, aki szaktudásával a varroda oszlopos tagja lesz, és aki anyai gondoskodásával – ha kell, szigorával – a kis csapat összetartójává, mozgatójává válik.

Egy másik férfinak, akiről igazából még most sem tudjuk, hogyan verekedte le magát a szociális státusznak erre a szintjére. Rossz gazdasági és személyi döntések sorozata, a bánat alkoholba fojtása – de neki aztán tényleg nem itt van a helye! Ő az, aki már most (újra) megállná a helyét önállóan, bármilyen körülmények között a társadalom bármely pontján.

És kiknek nem?

Két férfi azért marad a fővárosban, mert oda köti őket a szállás- és munkalehetőség, a gyerekeik; kettejük önállósodó életvitelét könnyen és egyszerűen tudjuk támogatni.

Egy hallgatónk viszont, megrettenve az önálló élet lehetőségétől és felelősségétől, ismét az alkohol rabja lett, eltűnt a főváros fogatagában. Az Oltalom utcai szociális munkásai keresik, kérve más hajléktalanellátók segítségét is. Ha megtaláljuk, újra segítséget ajánlunk, immár tudva, hogy az ő kezét soha nem engedhetjük el.

Mi hát a tanulsága a „félresikerült” nyugdíjas-rehabilitáló programnak?

A szocializációjukban károsodott hajléktalanok életének a támogatása (étel, ital, szállás, ruha) mellett-helyett az akár élethosszig tartó utógondozásukat tartjuk alapvetőnek szakképzett szociális munkások révén. Ehhez a szűkös keretek ellenére kiválóan képzett, lelkes szociális munkások állnak rendelkezésre, és mellettük a tettre kész, idővel és lekötetlen energiákkal, óriási tapasztalattal és tudással rendelkező nyugdíjasok hada! Ez volna a társadalom számára elfogadhatóbb, az ellátás szempontjából költség-hatékonyabb, a gondozottak számára a leghumánusabb megoldás.

Az első végzett hallgatóknak pedig: irány Szamostatárfalva, hajrá pionírok!

dr. Simek Ágnes Ph.D.

N É M A I M A

A HAJLÉKTALAN SORSRA JUTOTTAKÉRT

Az Oltalom Kórház Foglalkoztatójában hajléktalan sorsra jutott embertársainkért gyertyát gyújtva imádkozunk minden vasárnap este fél nyolc és nyolc óra között.

Ha ügyünket ön is fontosnak érzi, arra kérjük, tartson velünk!

Ajtónk nyitva áll, hogy a jelzett időkeretben bármikor, felekezeti vagy társadalmi hovatartozására való tekintet nélkül bárki csatlakozhasson hozzánk.

Kérjük, hogy az imádkozók csendességét beszéddel ne zavarja meg!

Címünk: Oltalom Kórház Foglalkoztató, 1086 Budapest, Dankó u. 9.

Dicsőségetől megfosztott,
levette fejéről a koronát.

Kitépte reménységemet,

mint valami fát, Letördelt körös-körül: tönkrementem... ..kiáltozom,

nem kapok választ.

Segítségért kiáltok...

...könyörüljetek, könyörüljetek rajtam,

barátaim.

(Jób könyve)

Gyógyító állatok

Autista, sérült, magatartás- és részképesség-zavaros gyerekeket fejlesztenek, idős emberek lelki derűjét segítenek megőrizni a debreceni Csodakutya Alapítvány négy- és kétlábú munkatársai. A terápiás kutyák közelében engednek az addig oldhatatlannak látszó görcsök, kinyílnak a megközelíthetetlennek tűnő gyerekek, az eredményeknek pedig a szakemberek is csodájára járnak. Mi a titka a gyógyító állatoknak? – erről beszélgettünk Fábiánné Mile Alíz szociálpedagógussal, a civil szervezet vezetőjével.

– *Hisz a csodákban?*

– Igen. Bár alapjában véve racionálisnak tartom magam, mégis úgy vélem, csodák igenis vannak. Személyesen is megtapasztalhattam párat, némelyik apró, némelyik nagyobb, de a lényeg, hogy szerintem vannak.

– *Öt éve foglalkozik állatasszisztált terápiával, korábban azonban azt sem feltételezte magáról, hogy „kutyák közelébe mer menni”. Mitől változott ekkorát?*

– Megváltoztatott az élet. Sok-sok dolog történt velem, velünk, amelynek eredményeként a majd harmincéves félelmemet leküzdve ma már három kutyával élek együtt. Jó pár éve még elképzelhetetlen volt számomra az a feltétel nélküli bizalom, amit irántuk érzek. Akkoriban képes voltam átmenni az utca másik oldalára, ha szembe jött egy kutya, akár pórázon vezetve. Egy napon megszületett bennem az elhatározás: négylábú társra van szükségem ahhoz, hogy jobban legyek, hogy ne érezzek magányosságot, hogy elfoglaltságot adjon, elterelje a gondolataimat. A döntésemben a férjem maximálisan támogatott, és pár nap alatt kiválasztottuk Goldyt. Ő az egyik csoda az életünkben.

– *Rengeteg jót hallani a Csodakutya Alapítványról, de én arra is kíváncsi lennék, mi történt annak idején abban az elsős osztályban, ahová először merészkedett be kutyával.*

– Nem volt könnyű dolgunk. El kellett fogadtatni a felnőttekkel – pedagógusokkal és szülőkkel –, hogy egy négylábú sokkal többet és másként képes segíteni. A gyerekek már akkor is nagyon nagy szeretettel fogadtak bennünket. Kíváncsiságuk megkönnyítette a fejlesztésüket, a lehetőségek tárháza nyílt meg előttünk. A kutya kedvéért mindent! – tapasztaltuk meg néhány hét alatt. Ahogy teltek a hónapok, úgy vált egyre elfogadottabbá és ismertebbé a Csodakutya Alapítvány. A pedagógusok érdeklődve kérték véleményünket, a szülők kíváncsiak lettek ránk és a kutyáinkra. A gyerekek izgatottan meséltek kutyás élményeikről, a csodakutyákról. Rajzok készültek, iskolák változtak meg. Persze voltak kétkedők is, akik kevésbé fogadták bizalommal a kutyákat, de az elért eredmények, a gyerekek fejlődése máig minket igazol.

– *Miért éppen Csodakutya? Hogyan született az elnevezés?*

– Aki kutyával él együtt, tudja, hogy mindegyikben rejlik valami, amit szinte szakba sem lehet önteni – a személyisége, a kisugárzása, a szeretete, a bizalma, a kötődé-

se, az önzetlensége. Ezt a fantasztikus dolgot igyekeztünk kifejezni a névadáskor, és azt, hogy mire képesek a terápiás kutyáink. Persze szerettük volna, hogy ne csak a felnőttek, hanem a gyerekek is meg tudják jegyezni a szervezetünk nevét.

– *Hogyan működik az alapítványuk, és miként tartják fenn? A honlapjukon az eddigi legötletesebb „Ön is segíthet” felhívást olvastam!*

– Jelenleg tíz kutya és felvezetőik, valamint több mint húsz aktív önkéntes tevékenykedik nálunk. A kutyusok többsége saját tulajdonban van, tehát gazdájuk egyben a kiképzőjük és felvezetőjük is. Mindenki együtt él és együtt is dolgozik a kutyájával. A csodakutyák „civilben” családi kutyusok. Minden kollégánk önkéntesen vesz részt a munkánkban. Az alapítvány működését pályázati forrásokból, adományokból, valamint a felajánlott adó egy százalékából igyekszünk finanszírozni. A támogatásra igyekeztünk ötleteket adni honlapunk „Ön is segíthet” oldalán is.

– *Volt olyan esemény az alapítvány történetében, amelyet valóban csodaként élt meg?*

– Személyes csoda, hogy megfontolt ember létemre egy éjszaka alatt határoztam a tizenhárom hónapos golden retriever kan, Döme örökbefogadásáról. „Ingyen elvihető” rovatban találtam. Ma ő a Csodakutya Alapítvány arca, az etalon. Megismerik az utcán, mindenki szereti, fantasztikus kisugárzása van, okos, egyszerűen felülmúlhatatlan! Életem egyik legjobb döntése.

A többi csoda már mind a kutyáknak köszönhető. Volt, hogy autista kisfiú szólalt meg életében először, az óvodában, Dömének, volt, hogy kerekesszékből kiszállva indult el egy súlyosan sérült kisgyerek, „sétálni” a kutyával. De csodálatos érzés az is, amikor megismernek bennünket az utcán, nevén szólítják a kutyáinkat, vagy amikor történetek születnek róluk, amelyeket visszahallunk a buszon.

– *Hogyan telnek a munkanapok és a hétvégék, amióta kutyás ember lett?*

– Igazából nincs nagy különbség a hétköznapi és a szabadnapok között. Annyi talán, hogy mivel a terápiák intézményi keretek között – iskolában, óvodában – zajlanak, a kutyusok órarendje a hétköznapiakra korlátozódik. A szombat kutyakiképző nap, csoportos és egyéni tréningeket is tartunk, emellett gyakran jelenünk meg rendezvényeken. Vasárnap pihenünk, ember is, kutya is. Igazi kutyás család vagyunk. Az álmok megvalósítása nem megy a család megfertőzése nélkül. A férjem a mai napig hazatelefonál a munkahelyéről, hogy megkérdezze, mi volt a terápián, sőt rehabilitációs kutyakiképzői végzettséget szerzett, így ő is részt vesz a terápiákban. Kisfiunk már beleszületett ebbe az életmódba, természetes számára, hogy három kutyával éli mindennapjait. Ők is elfogadták az emberpalántát, és azt is, hogy a falkában felettük áll.

– *A lovaknak állítólag nem tesz jót, ha sokan ülik őket. A csodakutyák hogyan bírják a nyüstitést?*

– A terápiás órarendjük készítésekor figyelembe vesszük a munkabírásukat. Fontos, hogy biztosítsuk számukra a megfelelő mennyiségű és minőségű pihenést. Általában a terápia előtt és után is ugyanennyit pihennek, mint amennyit dolgoznak. Ha Dömével délelőtt 10-re megyünk foglalkozásra, akkor szinte az indulásig alszik, azután legfeljebb kétszer negyvenöt percet dolgozik, az óráközi szüneteket játékkal, kikapcsolódással töltjük, és a terápia után ismét alszik egy nagyot.

– Sokat hallani arról, milyen nagy szükségünk van érintésre, és hogy csak az érzelmek képesek megmozdítani a személyiséget. Én arra lennék kíváncsi, miért kell ahhoz kutya, hogy ne essen depresszióba az elmúlással küzdő ember, hogy megszólaljon végre a nem szervileg néma gyerek, vagy felálljon a tolószékből a mozgássérült kisfiú? Miért nem tudjuk mi, emberek eleget érinteni, szólítani, szeretni egymást? Mivel tudnak többet a kutyák?

– Teljes egyszerűséggel azt kell hogy mondjam: ösztönlények. Valami olyasmit is éreznek, tudnak, amit mi, emberek nem vagy már nem. Az is lehet, hogy csupán nincs időnk odafigyelni, vagy mást diktál a tudatunk. A kutyák ösztönösen érzik a gyengeséget, a félelmet. Észreveszik, ki szorul gyámolításra, kit kell játékra hívni, és ki az, aki mellé „csak” oda kell bújni, hogy legyen kit simogatnia. Mindezek mellett a kutyák az evolúció során minden más állatnál jobban alkalmazkodtak az emberhez. Figyelik a viselkedését, reakcióit, szokásait, és maximálisan alkalmazkodnak. Mindezt teljesen önzetlenül, szeretetből teszik. Ez az, amire az emberek már nem, vagy csak oly kevesen képesek.

– Mára tudományosan bizonyított tény, hogy a lovak, a kutyák, a macskák, de még a hiülők és a halak is segíthetnek a gyógyulásban. Netán visszazökkentenek valami ősbibb, természetközeli állapotba, segítenek visszatalálni az univerzumba?

– Részben igen, de nemcsak emiatt tartanak például akváriumot az óvodákban, hanem, mert segít megtanulni a gondoskodást, a felelősségvállalást.

– Mit gondol, ha minden ember mellett élne egy kutya, jobb lenne a világunk?

– Nem gondolom, hogy ez ilyen egyszerű lenne. Az állattartás és annak normái igen eltérőek lehetnek attól függően, hogy milyenek az emberi társadalom tagjai. A kutyatartáshoz nem csak szeretet kell, bár az elengedhetetlen. Eddig még nem beszéltünk a nehézségekről, a többletmunkáról, a néha komoly anyagi megterhelést jelentő állatorvosi költségekről, még ha a kutya egészséges is. Szerintem Magyarországon sajnos még mindig nincs megfelelő állattartási kultúra, ami gazdasági okokra is visszavezethető. A törvényi szabályozás korántsem tökéletes, de ennél is lényegesebb, mi van az emberek fejében. Minden két- és négylábú érdekében azt javaslom, hogy csak és kizárólag az tartson kutyát vagy bármilyen állatot, aki képes felismerni és felvállalni az azzal járó felelősséget.

Czifrik Katalin

Ezeregy éjszaka három tudatszinten

A felvétel időpontja: 2012. október 12., 12 óra

Helyszín: Déli pályaudvar, egy presszó kinti asztalánál

Név: Csodabogár

– A Kertész utca és a Kürt utca között az összes kocsmát ismerem, mert korán reggel hozzá kell jutnom a *Metró*hoz, ha jövök, hogy tájékozott legyek a napi eseményekből. És a legtöbbször ilyenkor veszem meg valamelyik hajléktalantól a *Fedél nélkült* vagy a *Flashtert*. A *Csillagszálló*val nem találkoztam az utcán, azt a Dankó utcai könyvesboltban szoktam nézegetni, hogy melyik példány nincs még meg nekem, mert komoly gyűjteményem van. Erről a főszerkesztő is tudna mesélni, mert olyan példányhoz is hozzájutott tőlem, ami a saját archívumukban sincs meg. Most is van nálam *Fedél nélkül*, ezt a veszprémi vasútállomáson a Máltai Szeretetszolgálatnak a befogadó helyén vettem meg. Ők Budapestről megkapják 30 forintért, nekem meg 45 forintért adják.

– *Veszprémben milyen a hajléktalanhelyzet?*

– A szociális munkás bent ül reggel 8-tól, de 10-nél előbb nem engedik be a hajléktalanokat a melegedőbe. Nem tudom, hogy ez télen is így lesz-e, de föl vagyok háborodva. Közvetlen, jó kapcsolatom van a szociális munkásokkal, a szálló vezetőjével, róluk egy rossz szót se akarok szólni, de hát van egy gyakorlat, ami rosszul alakult ki. Nekem kellett elmondani azt is ma reggel, hogy október 17-én lesz a szegénység elleni küzdelem világnapja, és ebből az alkalomból a korábbi években a non profit alapítvány rendszeresen megrendeztette vidéken is, meg Pesten is a Hajléktalanok éjszakáját. Nem tudom, hogy idén az időjárás milyen lesz, de volt már olyan, mikor az orkán elvitte a fölállított faházat, meg az olajoshordót, amelynél imitáltan hajléktalanok melegedtek a híd alatt. Szóval... kapcsold ki! [*Kisfröccsöt rendel, cigit kínál, piros Bond és Silver van nála. Rágyújt a Silverre, ennek kapcsán kezd magyarul.*] Aki az ezüstöt kapja, annak van módja tanulni a kudarchból. De ha valaki mindig az első, és mindig az aranyat kapja, az elbizakodottá válik. És így vagyok a pénzzel is. Most is „volt” egy négyesem a lottón, nem adtam föl a szelvényt, csak a szokásos számaimat kihúzták, és egyáltalán nem búslakodtam az elszállt négymillió miatt. Mert a könnyen jött pénz könnyen el is megy, és akkor lehet, hogy nem kisfröccsöt rendeltem volna, hanem Unicumot. Szóval, Zoli bácsi unikum, mert 15 maratont futottam szerte a világban, Melbourne-től Los Angelesig, és a legemlékezetesebb a Las Vegas-i volt. Egymagam egy teljesen idegen városban egy lengyel baráttra találtam. A magyar–lengyel barátság odáig tartott, hogy szerzett nekem olcsó szállást, és amikor reggel 6-kor elindultunk a nevadai fennsíkról, rám erőltette a meleg ruhát, de nem tudtam, miért. Kint hat fok hideg volt. Aztán ahogy fölkelt a nap, és messziről megláttuk Las Vegas épületeit, tornyait, és a csodálatosabbnál csodálatosabb mulatókat, elfogott a vágy, hogy minél előbb haza, ezért erősebb iramot diktáltam a szokottnál. És ezen a maratoin a 2 óra 56 perc 20 másodperccel már

egy profihoz közelítettem. Ez mind 45 és 48 éves korom között, ezekre az emlékekre bízvást büszkén emlékezem vissza. De hát az élet nem áll meg, 68 éves vagyok, és a lányom sms-ét föl kéne hogy olvassam, de kikapcsolták a telefonomat.

[Amikor a vonatról hívott, hogy megbeszéljük a találkozót, a beszélgetés vége fele megszakadt a vonal.]

– *Lemerült a telefon?*

– Nem merült le, kikapcsolták. Mindjárt folytatom.

– *Mást is sportolt?*

– Nagyon sok sportággal megpróbálkoztam. Hűséges vagyok, na, nem a nőkhöz, de a szokásaimhoz. 1962-ben kerültem a veszprémi egyetemre, felvételi nélkül fölvettek, mint strébert, mint eminens. Piszkosul unatkoztam az egyetemen, mert Budapesten a Technikai és Vegyipari Technikumban úgy megalapozták a kémia, fizika, matematika szeretetét, hogy nekem gyerekjáték volt vizsgázni. És '62 óta vagyok tájfutó, akkoriban természetjáró tájékozdási futóversenynek hívták, később, a névújítás révén, a főtitkár Grétsy László nyelvismerő segítségével, kitalálták a tájfutást, azóta nagy karriert futott be ez a sportág. Akkoriban csak erdőben és ismeretlen terpeken zajlott, most már gyakori a városismereti verseny meg a tájbringa. Nosztalgiaival gondolok vissza erre. Jövő héten a fiammal és az öt unokából négygel a Kab-hegyen fogunk egy tájfutó nyílt kategóriában elindulni. Ez az első lépés ahhoz, hogy 2014-ben a New York-i maratonit ismét..., nem ismét, hanem először lefussam. Ismét leszek New Yorkban, már jártam ott. A Central Parkban edzettem éjjel két órakor, és a legnagyobb döbbenetemre dobozokra léptem, amikben élő páriák melegedtek. Megláttam én a hajléktalant Párizsban is, hagytam ott néhány sou-t. A dobozok látványa minden világon elkísért. Moszkvában eléggé keményen léptek föl ellenük, ott is árultam az Arbaton, szexnaptárokat meg festményeket, amiket magammal vittem utazásra mindig. Melbourne-ben a Kossuth Kiadónak az akkori pártmunkás naptárait sikerült eladnom 1987-ben.

– *Mi volt a melbourne-i utazás célja? Csak világot akart látni?*

– Soha. Mindig össze volt kötve, és hogy mindenhol kísérték meg követtek meg segítettek, azt majd csak akkor fogod megérteni, ha a *Herminával a Tejúton* című regényemet elolvasod. Nem hosszú olvasmány, négy óra alatt végezni lehet vele, de többet elmond rólam, mint bármilyen mese, amit most itt fölveszel. A *Herminával a Tejúton* ezotéria, családrege, sci-fi, de legfőképp az agykontrollos memóriafogasomnak az adaptációja, párbeszéd az olvasóval. Aztán még megmutatom a három könyvem, az írásaim sorsát. Amit írtam, Dénes napján írtam, és a regény főszereplője dr. Kardos Dénes ügyvéd, aki skizofrén, és író szeretne lenni. Ezt a pszichiátrián a kezelőorvosom tanácsára írtam harmadik személyben, hogy ne ismerjen rá senki. A végső könyvre, aminek már három kötete kész, azt fogják ráírni az én tanácsomra, hogy a regényben szereplő alakok kitaláltak, és ha valaki mégis magára ismer, az csak a véletlen műve. A *Csillagszálló* főszerkesztőjének meg üzenem, hogy nincsenek véletlenek. Csodák vannak, és vannak ilyen csodabogarak, mint én, akik skizofrének. A társadalomnak azért skizofrén, és az orvostudomány azért nevezi skizofrének, mert nem tud mit kezdeni vele. A zseni

és az őrült egy hajsza! Ezért szedem a gyógyszert, mindig van nálam készenlétben, arra az eshetőségre, ha úgy érzem, hogy nagyon elszállok.

– *Milyen csodáról tudna beszámolni?*

– *[Az utca túloldalára mutat.]* Imperial Szálló. Ha neked szimpatikusabb a 39-es étterem és presszó, beülhetünk oda is, mert a te telefonszámodnak 139 a vége. A fiam 39 éves, és az agykontrollos memória fogasmon a 39 annyit jelent, hogy szövetséget kötöttem a gyermekeimmel. A 139-es kódja Nádor, és azt jelenti, hogy meghajoltam gyermekeim akarata előtt. És ha visszakapcsolják a telefonomat, akkor meg fogom mutatni neked azt az sms-t, amit Eszter Cannes-ból küldött. A lányom nyolc éve francia állampolgár, kint dolgozik, és nem akar hazajönni. Azt mondta: Apu, meg vagy őrülve. Ő fogja intézni a New York-i nevezést, a fiam meg a repülőutat. Onnan elmegyek Houstonba a NASA űrbázisára, ahol kétszer fordultam meg, és megmutattak mindent. Fényképezhettem is, csak nem maradt semmi a filmen... Hogyha nem hiszed el, hogy kikapcsolják a telefonomat, és azt hiszed, hogy skizofrén vagyok, akkor semmit se tudsz rólam. Mindenhol követtek. Amit Melbourne-ből föladtam hajóra, egy nagy csomagot... a Magyar Ház vendégei voltunk, egy harmincöt fős csapatot vittem ki a Magyar Ház meghívására. Azért mondom, hogy vittem ki, mert mindenki föladta már, '87-ben nem kaptunk se útlevelet, se pénzt. Eljöttem a Fekete Jánoshoz, az MNB akkori alelnökéhez, és a Tibor Tamáshoz, az OTSH elnökhelyetteséhez, és föl tettem a pléhpfát. Bementem, és mondtam, hogy ezt nem szabad elveszítenünk: harmincöt főre teljes ellátással egy hónapra meg vagyunk hívva. Repülőjegyet kell nekünk szerezni, de azt csak valutában vehettünk, mert az Alitalia akkor még csak kacérkodott a Malévval, úgy tűnt, hogy fuzionálnak, és hajlandók lettek volna elsőként minket forintért elvinni. Aztán az utolsó pillanatban kiderült, hogy mégse, az utazás előtti napon. Így aztán valutát kellett vennünk, amit viszont lehetetlen volt, a BM-től engedélyt kellett volna kérni az útlevelekre, ami megint csak lehetetlen volt ilyen rövid idő alatt. Ezért a segítségével a Balatontourist akkori vezetője hozzájárult ahhoz, hogy a Balaton-parton összejött valutáik tartalékából a Fekete János engedélyével repülőjegyet vegyünk. Úgy csináltuk, hogy látszólag a Balatontourist utaztatott bennünket. Szponzorok mindig akadtak... És hogy miért volt ez olyan egyszerű dolog? Ebben az időben, hangsúlyozom, '87-ben, a városi pártbizottság munkatársa voltam, agitpropot meg minden, meg a pénzintézeteket felügyeltem.

Most megmutatom a memória fogasomat, ami a könyvben van... Az első változatnak az volt a címe, hogy *Mindent a nőknek köszönhetek*, a változás ma hajnalban jött, hogy *Szeretni bolondulásig*.

– *Miért, mi történt a nőekkel?*

– *Mi?*

– *Mi volt a baj a nőekkel?*

– *Te azt kérdezed tőlem a cím után, te mint újságíró, hogy jót is, rosszat is?*

– *Igen, hogy mit köszönhet?*

– *Azt válaszolom rá, hogy eltaláltad... Kocsmában úgy illik, hogy vagy a nőkről, vagy a fociról beszéljünk.*

– *Mi lesz a mai Észtország–Magyarország válogatott focimeccs eredménye, van valamilyen tippje?*

– Kilencven percig fog tartani [*nevet*]. Nem játszottam meg a lottón az ötöst, a totón meg a tizenegyest.

– *Mekkora családban nőtt föl?*

– A regény nagyon sokat foglalkozik a gyerekekkel. Ugyanis a skizofréniám gyökeréhez el akartam jutni, és önhipnózisos regresszióval nagyon sok transzgyakorlatot csináltam, amiben megvilágosodott az, hogy... nekem valahol van egy ikertestvérem, vagy elcseréltek, vagy lekapcsoltak az 1944. június 16-án induló vonatról. Ezért szeretnek annyira, és segítenek mindenhol a világban. Ezt nem illik elmondani, majd megfejtet... Dr. Pál István kikeresztelkedett orvos gyógyított ki a paralízisemből, hároméves koromban béna voltam a jobb lábamra. De hogy kaphattam svájci gyógyszereket 1947–48-ban? Kik segítettek, és miért? 1944. május 26-ra vagyok anyakönyvezve, de ezt is kétségbe vonom. Ez a skizofréniám gyökere. És miután a regényben ezt kiírtam magamból, óriási nyugalom szállt meg. Már nincs szükségem a gyógyszerre, ezért iszom rá, és dohányszom, hogy a toxikus meg a pszichotikus anyagok minél előbb kiürüljenek belőlem. Orvosaim tanácsára nem hagyom abba a gyógyszert, mert szükségem van rá, mert segít, de a tudatom a rengeteg gyakorlás miatt rendben van. Tizenhét évig kemény edzésként gyakoroltam az agykontrollt, a meditációkat, ezért azok a kódok, amikről beszéltem, 400-ig itt vannak bennem. Ha kérdezel, kapásból megmondom.

– *Mi a 400-as?*

– Méltósággal búcsúztam az árnyékvilágtól. És a 400-as a levéltár. Hátravan a kutakodás a levéltárakban, hogy 1944 májusában, a bombatámadások kellős közepén, amikor Győrben elsötétítés volt a kórházban, azon az éjszakán, amikor én kijöttem, milyen anya ölelt magához, és kinek a gyermeke vagyok? Az öcsém föl van háborodva, azt mondja, hogy miért, talán azt állítod, hogy nem is vagyunk testvérek. Hát, az is benne van a pakliban.

– *Ezt nem lehet DNS-vizsgálattal megnézni?*

– Édesapa elhamvasztva, szándékosan. És ha valaki elolvas hat kötetet tőlem, hisz ennyi volt az egész, óriásit téved. Én azt állítom, hogy ezeregy éjszakát nem lehet ezeregy éjszakán át elmesélni, mert jelenleg is három tudatszinten működök. Három tudatszinten egyidejűleg: bétában, alfában, thétában. Ez az agyhullámok Hertztét jelzi, a béta tizenegy Hertz fölött van, tizenegy Hertz alatt kezdődik az alfa, a félálom, elalvás állapota, a thétába gyakorlataim révén tudok átmenni. És ha egyszerre három dologra tudok figyelni, az nem skizofrénia, hanem egy óriási adomány. Isten adta a harmadik szemes látást is, de Isten el is veheti. Ezért erről nem beszélek, hanem bizonyítok.

– *Visszatérve a nőkre, megnősült?*

– '62 óta tudósítok, először sportról, aztán publicisztika, esszé, novella, vers, írok nagyon jó riportokat. [*A pultoslány kihozza a kisfröccsét és a kávé, amit rendelt.*] Tudna mit kezdeni egy ezressel? – kérdezi a lánytól.

– Tudok belőle visszaadni – mondja nevetve.

– 400-ról kérek számlát.

– Nagyon kedves.

– Nem számlát, csak egy olyat, amin a telefonszáma is rajta van – mondja nevetve.

[Visszajön a pultoslány, leteszi a blokkot.]

– Itt van, mert kérte, vonalas a telefon.

– Csak viccelődtem, jól van.

– Én is viccelődtem.

– Szerintem, jövök én ide, bár ott szoktam ülni.

– Igen, a 39-ben, igen. Ez meg 37. És ott jobb a fröccs?

– Drágább. *[Nevet.]* Maga elég drága nekem.

– Nézd meg, mi van a blokkon – mondja immár nekem. – 13.00 óra van a blokkon.

130. Nagyon fontos! Munkalassítás. Alaposan utánanéztem minden dolognak.

– *Ezt jelenti a 130?*

– Igen. Jó helyre szólok?

– *Tessék?*

– Jó helyre szólok? *[A mikrofonra mutat.]*

– *Persze.*

– Jó helyre beszélek?

– *Jó helyre.*

– Oda, abba, igen – mutat a mikrofonra –, de ezt ki fogja lehallgatni?

– *Senki.*

– Te óriási tévedésbe’ vagy.

– *Dehogyan, nem fogják lehallgatni.*

– Tíz éve, tíz éve... mindent lehallgatnak, amit beszélek.

– *Akkor beszéljünk a zenéről.*

– Ez a te kedvenc területed.

– *Igen.*

– Mit szólsz Ravel *Bolerójához*?

– *Szép. Ahogy a dobbal kezdődik...*

– Képzeld el, azt a fantasztikus nagyszerű darabot én úgy háromszázszor hallgattam egy hónap alatt Torontóban a világkiállításon, ahol Magyarország vendégország volt. A Promo Kft. segítségével az egész családot kivittem. Hatan voltunk, a második feleségemmel, az ő két gyerekével meg az én két gyerekemmel, és egy hónapig voltunk Torontóban vendégek.

Egyszer fölvettem stoppal Törökszentmiklós határában egy lányt, Debrecenből jöttem tele könyvekkel, és elbeszélgettünk. Erdélyből jött, mondta, hogy Pestre akar eljutni. Kérdezem, hol tegyem le. Hát, őneki nagyon nehéz dolga van, tudom-e, hogy merre van a Kútvölgyi. Mondom, azt még igen, és elvittem, a Lipótmezői kórház portáján elköszöntünk. Egy keresztnévet kérdeztem meg. Két hét múlva mentő vitt be ugyanazon a portán. Hoppá! Csoda? És amikor szükségem volt bent segítségre, csak mondtam a keresztnévét, és jött. Mondtam, hogy ide kérem a szurit. Csoda? Véletlen? De ha csak ennyit tudnék felsorolni, te uram isten! Emlékszel a zsidó orvosra?

– *Kire?*

– Az orvosra, a paralizisre?

– *Igen.*

– Para, a parajelenségekkel azóta nagyon jóban vagyok. Úgy hívják, hogy Pál. Hogy hívják a *Csillagszálló* főszerkesztőjét?

– *Anna.*

– Pál-fi.

– *Ja, aha.*

– És az L a gyorshívásnál itt a telefonomban a lányom, az F meg a fiam.

– *Játszik valamilyen hangszeren?*

– Nem. Botfűlű vagyok. Nagyon nehezen tanulok, hangra nem figyelek.

– *Akkor hogyan tudott eminens tanuló lenni?*

– Van egy jó tulajdonságom is, itt megmarad [*a fejére mutat*]. Sokszor hetek-hónapok múlva kapcsolok csak, amikor eszembe jut. Egy elszólás... egypár mondat... egy eltévesztett szó. Ez vezetett a második házasságom kudarcához. Amikor először beszélgettünk, valami megütötte a fülemet, de nem kérdeztem rá. Hét év múlva jutott eszembe, és akkor kezdtem el kombinálni. Ez vezetett a tragédiához, féltékeny lettem. Ez nem jelent semmilyen tettlegességet, hanem a belső gyomor, itt, szünet nélkül. Ez vezetett oda, hogy összeomlott a vállalkozásom is, könyvkereskedő voltam Veszprém-ben... Abbahagyjuk, légy szíves, kapcsold le!

– *Hívó embernek tartja magát?*

– Megmondom a memóriafogásról a 100-ast, jó? Tűcsúcs. Nem maradtam egyedül, mert Isten velünk van... [*Képeket vesz elő.*] Itt vagyok a NASA űrbázisán, nézd meg! Ez Houston.

– *Mikor készült ez a fotó?*

– '92-ben.

– *Ő a fia?*

– Nem, az én vagyok. Tizenöt maratoni futam után, 67 kiló voltam, most 90 vagyok. És figyelj a versre! [*A könyve hátoldaláról olvas föl.*] „Eszkendőre, keszkenőre, vágyott Dénes egy olyan nőre, s felállt tőle haja, szőre, kinek szava nyom a latban, felhőbe burkolózva, ibolyaillatban. Vége. Sőhajt az égre, rádől egy olajos képre, sikít, még ne.” És írásaim sorsa, csak egy pici morzsa. Esetleg itt be is fejezhetjük.

Bekapcsolja a mobilt, megmutatja a lánya sms-ét, amely arról szól, hogy csodálatos, nagyszerű dolog a New York-i maraton ötlete, és meg fogják csinálni.

Az interjút Kiss Géza készítette

LÉKÓ SÁNDOR

Egy másik világban

A bácsi igazi P. Howard-i figura. (Remélem sem ő, sem a munkaszolgálatra hurcolt író nem sértődik meg ezért.) Csakhogy a bácsit nem Rejtő Jenő, hanem az élet találta ki. Köztudott, hogy az író meglehetősen sok időt töltött orvos barátja vendégeként (és nem ápoltságként!) a Lipótmezőn. Elegendő élménye volt hát ahhoz, hogy egzaltált regényalakjait hitelesen formálja meg.

A bácsit az élet formálta meg. Kemény kezekkel, de megadva neki a jólétet, a barátokat, a gyerekeket (nem találkoztam még emberrel, aki ennyire büszke lenne lányára, fiára), és aztán mindent elvéve tőle, szinte a semmibe taszítva. Annyi nélkülözésben és szenvedésben részesítve (amelynek középpontjában a szív, pontosabban a szerelem áll), hogy az már ép ésszel szinte ki sem bírható. Ő sem úszta meg szárazon. De nem hagyja legyűrni magát. Ha néhány napig nem tűnik fel irodánk előtt mackós alakja, szinte már hiányzik, és aggódni kezdek.

A bácsi tele van ötletekkel és bizonytalansággal. Elvégezte az agykontrolltanfolyamot, folyton élesíti a memóriáját. (Szeret sakkozni is, de a nagy rohanásban még egy partira sem tudtunk összeülni...) Különösen az elesett, mentálisan sérült emberek érdekeiért szeret kiállni.

Most például kérésére azt kell elképzelnem, hogy a hozzá hasonló rászorultakról gondoskodó Horgony Alapítványnál új szabályt vezettek be. A két ellátási forma közül (ebéd vagy pszichiátriai kezelés) csak az egyiket vehetik igénybe kedvezményesen. Vagyis megint azokon ütnek, akik nem tudják megvédeni magukat. Hogy ki „üt”, a kormány, a politikusok vagy csak az emberi ostobaság? Szinte mindegy is. Az eredményen mit sem változtat.

A bácsi belülről ismeri a pszichiátriai rendelők világát, tisztában van azzal, hogy kicsit másképp látja a dolgokat, mint mások. De ki látja jobban? Ő fel meri tenni és ízelgetni ezt a kérdést.

Valamikor szaladt vele a szekér. Volt pénze, lakása, autója, kiegyensúlyozott élete. De megnősült. Tudjuk, a feleség néha olyan, mint a hurrikán: váratlanul csap le, és amikor távozik, mindent elvisz... Az anyagiakat nem (azt adta), csak a reményt vették el tőle. A bácsi is inkább egy hurrikánba lett volna szerelmes, de ő még most sem bánta meg választását. Furcsa ember, megmondtam.

Most jórészt az utcán él. Albérlete van, lakcím-kártyáján a „lakcím nélküli” megnevezés szerepel. Valamiért ezt is viccesnek találja, noha adódnak emiatt kellemetlenségei.

Mint említettem, a bácsinak is voltak boldogabb napjai. Hja, még nem volt 68 éves... Tájfutó is volt. Többször lefutotta a maratoni távot. Itthon is, Houstonban is, az Óperenciás tengeren is túl. Volt, hogy szeretett lányával „karöltve”. A lány Cannes-ban él. Unokájának, Ginónak az én számítógépemről küldött a bácsi video-üzenetet tizedik szülinapjára.

A bácsi fia informatikus, kutató. Egy jó nevű intézet első és meghatározó embere. Műszerei eljutnak szinte a csillagokig. A bácsi is szeret a csillagok között járni, pedig valamikor egy aluljáróban érezte jól magát. Könyvet, de nem is könyvet: hitet, önbecsülést, szeretetet és kitartást árusított az embereknek. Az aluljáróból kiebrudalták, amitől megint szegényebb lett a veszprémi utcakép. Most is árul, újságot. Mozgó árus. Izgó-mozgó.

A bácsi legjobb barátját Nyírlakon ápolják. Vagy inkább sanyargatják. A bácsi állandó levelezője az újságoknak, amelyek le is hozzák papírra vetett gondolatait. Verseket ír – jó verseket, egyéni ízüket –, de írt már könyvet is. A legutóbbi még bestseller is lehet. De nem most. Majd egy másik, egy jobb világban.

KISS OTTÓ

Ati a tükör mögött

Aznap este, amikor Ati megtudta a hírt a keresztanyjáról, annyira hideg volt, hogy a város utcáin megfagyott a hó. Ha éppen nem járt arra autó, ha néhány másodpercre csend lett, még a csukott ablaknál is hallani lehetett, ahogy csikorog a járókelők léptei alatt. Fent, az égbolton pedig úgy ragyogtak a csillagok, mint amikor valaki magára borít egy kiszürkált fekete kartont, és az apró lyukakon át beszűrődik a napfény.

Ati a szobája ablakánál állt, onnan figyelte az utcát. A lámpaoszlopok alatt csillogott a hó teteje, és a fényes foltoknak ugyanolyan színük volt, mint az égen a csillagoknak. Késő délután óta nem hullott, pont akkor állt el, amikor Ati abbahagyta kint a játékot. A keze addigra már teljesen átfagyott, és amikor belépett a lakásba, az orrát nem is érezte. Ahogy vetkőzött, az előszobatükörben megnézte, biztosan megvan-e.

Mindent rendben talált, kivéve kétoldalt az arcát, mert ott a hidegtől olyan piros lett, mintha befestették volna.

Lehúzta a cipőjét, a sapkáját, a kabátját, és meleg vízzel megmosakodott.

Vacsora után ment oda az ablakhoz, várta az anyját, hogy bejöjjön a szobába, és mesélni kezdjen. Miközben figyelte az utcát, azon tűnődött, vajon mennyit kell még nőnie, hogy elérje az ereszcsontról lelógó jégcsapokat. Délután többször megpróbálta, de hiába nyújtózkodott, még a leghosszabb is elérhetetlen magasságban volt. Aztán elképzelte, hogy az egyiket a markába fogja, és hirtelen megborzongott. Közelebb kellett lépnie a radiátorhoz, és ahogy megérezte a meleget, eszébe jutott a nyár.

Tavaly két hetet töltött a keresztanyjéknál. Majdnem végig hármásban voltak, mert a szülei másnap visszautaztak, az unokatestvére, Erika pedig csak az utolsó napokra érkezett haza.

Ati nagyon jól érezte magát vidéken, szinte mindennap fürödtek a városszéli tóban, és esténként a tornácon vacsoráztak.

Abban a házban is lógott egy tükör az előszobában, de nem olyan, mint az itthoni, sokkal régebbi és nagyobb, egészen a parkettáig leért, és ha valaki elé állt, jóval vékonyabbnak látszott benne, mint a valóságban. Ha Ati szemben állt a tükörrel, talán még tíz centi szélesnek sem tűnt, ha pedig elfordult, és oldalról nézte magát, a teste csak egy csík volt a tükör közepén. Amikor Berber, a hatalmas kuvasz elsétált előtte, a feje és a teste összement, de a lába annyira megnyúlt, hogy úgy nézett ki, mint valami emeletes kutya.

– Ez egy csodatükör! – mondta a keresztanyja, amikor először látta meg benne Atit.
– Megmutatja, milyen sovány leszel, ha nem eszel rendesen!

– Keresztanyád is szereti nézegetni magát benne, mert ott éppen olyan, mint lány korában – tette hozzá a keresztapja, mire az asszony megcsiklandozta a férfit, az meg felkapta őt, ölbe vette, de ugyanazzal a mozdulattal az ágyra is dőlt vele. Akkor már mind a ketten nevettek, és ahogy Berber észrevette őket, berohant a tornácról, felugrott hozzájuk, szaladgált körülöttük, és közben nagyon csóválta a farkát. A keresztszülei

szerettek így játszani, Ati is gyakran meggyömösölték a hatalmas ágyon. A legváratlanabb pillanatokban emelték fel a kezénél és a lábánál fogva, meghintáztatták a levegőben, aztán amikor már annyira nevetett, hogy sikoltozás nélkül nem bírta ki, az ágyra dobták, és kezdődhetett a dögönyözés meg a csiklandozás.

Jó volt az a nyár, jól érezte magát abban a házban. Sokat játszott, sokat nevetett, és evett is mindig rendszeren. Ati most nem is értette, miért mondta neki ezt a keresztanyja, amikor meglátta őt a tükör előtt. Igaz, a reggelihez néha tényleg nehezen kezdett hozzá, de amúgy soha nem kellett őt biztatni. Finomakat ebédeltek, vacsorakor pedig Berber is velük tartott a tornácon. Miután mindnyájan jóllaktak, a kutya elnyúlt az asztal alatt, onnan hallgatta őket.

A keresztanyja sosem könyvből mesélt, mindig azt mondta, ami éppen eszébe jutott, de azért általában így is érdekes volt.

Egyik este a csillagképekről beszélt, és arról, hogy a világon a leggyorsabb dolog a fény. Egy szempillantás alatt megelőzne bármilyen sportkocsit, ám a csillagok olyan messze vannak, hogy akár több ezer év is eltelik, mire a fényük ideér, így aztán lehet, hogy az a csillag, amelyet látunk, már vagy ezer éve nem létezik.

Ati nem tudta, hogy elhiggye-e, amit hall, ezért a keresztapjára nézett, de ő komoly maradt, még bólogatott is.

– Amit látunk, az nem biztos, hogy van, és ez fordítva is igaz: nem mindent látunk, ami létezik – mondta. – Holnap mutatok neked valami érdekeset, amit még nem láttál, pedig mindennap csak egy karnyújtásnyira vagy tőle.

Ati el sem tudta képzelni, mit akar mutatni neki a keresztapja. Nagyon várta már a reggelt, és ahogy kinyitotta a szemét, azonnal átszaladt hozzá.

Az előszobába mentek, és hozzáláttak kihúzogatni a tükör oldalába tűzött fényképeket. Sokféle volt belőlük, fekete-fehérek, megbarnultak és színesek is vegyesen, összesen legalább száz fotó. Ati korábban már felfedezte magát néhányon, mindegyik a ház udvarán készült, de hogy pontosan mikor, azt nem tudta, mert egyáltalán nem emlékezett rá, hogy itt valaha is lefényképezték volna.

– Keresztanyád igazat beszélt, ez tényleg csodatükör! – mondta a keresztapja, amikor már minden fotó az előszobaasztalon hevert. Aztán elfordított egy rejtett kallantyút a szélső parkettalapok közötti résben. Abban a pillanatban a tükör három oldala elvált a faltól, és a keretével együtt úgy nyílt ki, akár egy ajtó. De ez az ajtó nem egy másik szobába vezetett, csak a fal látszott mögötte, legalábbis Ati először azt hitte. Ám a keresztapja akkor egészen közel hajolt a mintás tapétához, és kiemelt belőle egy négyzet alakú fabetépet. Ati észre sem vette volna, mert a betét színe ugyanolyan volt, mint a tükör mögötti előszobafalé.

– Na, lemászol? – hallotta a háta mögül.

A falon négyzet alakú nyílás tátongott. Ati behajolt rajta, és egy rozsdás vaslétrát fedezett fel a fal belső oldalához támasztva. Nem kellett tovább biztatni, megfordult, és mindkét lábát bebújtatta a lyukon.

Hét létrafok vezetett lefelé. A helyiségben sötét volt, csupán a nyíláson át szűrődött be némi fény. Amikor leért, megtapogatta a téglafalakat, aztán az érdes betonpadlót is, és mire felnézett, a keresztapja ott állt mellette egy elemlámpával.

A fényben jobban is megvizsgálhatták a helyet. Körülbelül négy méter hosszú és három méter széles lehetett. Míg elkészült a reggeli, Ati a keresztanyjától kapott plédokkal kibélelte az egyik sarkot, és kétmaréknyi legóból állványt épített az elemlámpának, így amikor levitte a többi játékot is, már otthonosan érezte magát.

Reggeli közben megtudta, hogy a rejtékhelyet évtizedekkel ezelőtt, még a második világháború idején választották le a ház alatti pincéből. A keresztanyja szülei a háború vége felé ott bújtatták az egyik rokonukat, Géza bácsit, aki akkor még fiatal volt, de nagyon bátran viselkedett, a lakásában rejtegette azokat, akiket üldöztek, ezért akarták később őt is elfogni a katonák. A keresztanyja személyesen sajnos nem ismerhette, mert közel húsz évvel később, amikor megszületett, Géza bácsi már külföldön élt, ráadásul nagyon messze innen, Svájcban.

Ati alig várta, hogy véget érjen a reggeli. Aztán már csak ebédkor látták, egész nap a tükör mögött vagy a pincében bujkált.

A pincében korábban többször is járt, de semmi érdekeset nem talált. Az egyik sarokban három zsák krumpli, a másikon hatalmas hagymakupac hevert. A rejtékhely felfedezése azonban új értelmet adott a pincének is, már nem csak akkor volt jó oda lemenni, amikor kint negyven fokhoz közelített a hőmérséklet.

Néhány nap múlva, amikor Erika hazaérkezett, azt játszották, hogy fegyveres katonák keresik Géza bácsit. Először Berbert bújtatták el, és ők voltak a katonák. Beszaladtak a lakásba, végignézték a konyhát, a szobákat, megvizsgálták az előszobatükört, de semmi különösét nem láttak rajta. Akkor a pince felé vették az irányt. Megkerülték a házat, a hatalmas kulccsal kinyitották a tornác alatti lépcsőket takaró rozszant faajtót, belestek a krumpliszákok mögé, széttúrták a hagymakupacot, de hiába. Végül megkopogtatták a pince rejtékhely felőli falát, kiáltoztak, aztán hallgatóztak, benéztek a téglák közötti résekbe, ám onnan se fény, se hang nem szűrődött ki. Pedig miután lecipelték a kutyát a rejtékhelyre, égve hagyták neki az elemlámpát. Berber azonban így sem érezte ott jól magát, de csendben volt, legfeljebb halkán nyüszített, várta, hogy felszaladhasson a rozsdás vaslétrán. Ezért később Ati lett a kutyás járőrkatona, Erika meg átvette Géza bácsi szerepét. Erika egyébként is szeretett lent lenni, s míg egyedül volt, kihasználta az időt, kartondobozokból tűzhelyet és konyhabútort készített, a plédokat pedig úgy rendezte el, hogy mindkettőjüknek jusson fekhely. Aztán, amikor már megunták a katonás játékot, vagy nagyon meleg lett az udvaron, egész délutánokra leköltöztek a tükör mögé.

Ez az utolsó két nap nagyon jó volt Erikával. Ati szerette volna őt újra látni, ám azóta sem sikerült. Pedig másfél hónapja, néhány nappal karácsony után megint leutaztak a vidéki házba, de Erikával nem találkoztak, sítúrára ment az iskolájával.

Amikor Ati meglátta a keresztanyját, alig ismert rá. Ugyanolyan vékony volt, mint lány korában, vagy amikor a csodatükör előtt állt, csak sokkal ráncosabbnak tűnt.

– Nem eszel rendesen? – kérdezte tőle.

– Megbetegedtem, azért vagyok ilyen csinos – nevetett az asszony, ám ez a nevetés egyáltalán nem hasonlított a nyáriakra.

– És mikor gyógyulsz meg? – nézett fel rá Ati.

– Nemsokára – mondta a keresztanyja, aztán végigsimított a fiú haján, és szó nélkül visszament a szobájába. Egész nap nem jött onnan elő, csak feküdt a hatalmas ágyon, még ebédre sem kelt fel, a keresztapja vitte be neki az ételt, de alig evett belőle.

Az a látogatás nagyon rossz volt, valahogy nem illett hozzá a játék. Ati meg se kérdezte, hogy lemehet-e a rejtékhelyre. Mindenki gondterheltnek tűnt, még Berber is komoran járkált a lakásban, lekonyult fülekkel és lába közé hajtott farokkal követte Ati keresztapját mindenhová, és amikor végre leültek az ebédhez, a férfi lábához feküdt. Ati is hallgatott, és egy ideig a felnőttek sem szóltak, aztán orvosokról és műtétekről kezdtek beszélni, később Géza bácsiról, de csak annyit, hogy vele is jó lenne újra felvenni a kapcsolatot.

– Mindjárt jövök! – hallotta most Ati, és egy pillanatra nem is tudta, hol van, annyira belemerült az emlékekbe. Csak aztán fogta fel, hogy az anyja szólt be neki a konyhából, és hogy ez a „mindjárt jövök” azt jelenti, készülhet a meséhez.

Kínézett az ablakon. Az utca változatlan volt, ugyanolyan, mint néhány perce. A hó még mindig nem esett, csak a teteje csillogott sárgás fénnel a lámpaoszlopok alatt.

Kicsit hátrébb lépett a radiátortól, és akkor megpillantotta magát az ablaküvegben. Tudta, hogy a tükörképe az, de mégis úgy tűnt, mintha benne állna az üvegben. Ha valaki csak azt látná, gondolta, tényleg azt hihetné, hogy ő van ott. Akár a csillagoknál. Látjuk őket, közben lehet, hogy nincsenek is ott. És mindez persze fordítva is igaz. Azok, akiket nem látunk, lehet, hogy mégiscsak itt vannak valahol.

Ebben a pillanatban lépett be az anyja a szobába.

– Jó hírem van! – mondta mosolyogva. – Keresztanyád telefonált, és képzeld, már sokkal jobban van! Géza bácsi két hete küldött neki gyógyszert Svájcból, csak addig nem akartak szólni, míg ki nem derül, hogy hatásos-e. De most már biztos, hogy segít rajta, mert újra jókedvű, és sokat eszik!

Ati arca is felderült.

– Akkor a nyáron megint elmehetek hozzájuk? – kérdezte.

– Mindnyájan elmegyünk, jó?

– Jó – felelte Ati, és amikor az anyja leült mellé az ágyra, hogy elkezdje a mesét, hozzátette, hogy ma különleges alkalom lesz: ő fog az anyjának mesélni.

Aztán mindent elmondott a tavalyi nyárról, mindent ugyanúgy, ahogy visszaemlékezett rá az ablak előtt. Nem kellett hozzá könyv, ahogy a keresztanyjának sem kellett soha.

És a végén még azt is hozzátette, hogy ha Erika egyszer beteg lesz, ő pedig egy messzi országban fog élni, biztosan küld majd neki gyógyszert, hogy hamar meggyógyuljon.

VERES ÁGOST

Vadmacska

– Lángot már nem látok sehol, de a tetőfák bármelyik pillanatban leszakadhatnak! Mindenki kifelé! – adta ki az utasítást a parancsnok. Az alföldi tanyavilág egyik volt gyöngyszeme vált a tűz martalékává. Igaz, az utóbbi öt évben már teljesen lakatlan volt. Nádori Zsiga bácsi halálával a tanya sorsa is megpecsételődött. Gyermeke nem született, feleségét is hamar maga mellé vette az Úr. Az öreg egyedül dolgozott a hajdan tíz embernek is kenyeret adó gazdaságban.

Sándor, a fiatal tűzoltó még egyszer körüljárta az üszkös romokat. Társai nevettek is rajta emiatt, de ő mindig abban reménykedett, hogy egy-egy háziállat csodálatos módon talán túlélheti a legpusztítóbb tüzet is. A ház istálló felőli oldalánál kaparászást hallott az üszkös zsindelyek alól. Gyakorlott, gyors mozdulatokkal kutatott a törmelék alatt, ahol egy ferde lejáróajtót talált.

Biztos valami veremféle! – gondolta magában, és felnyitotta a megperzselődött, de egyébként sértetlen ajtót. A lámpája fényében egy szempárt pillantott meg. Közelebb hajolt, de ekkor éles fájdalmat érzett az arcán. Hátrahőkölt.

Valami megkarmolt! Mi lehet az? – Óvatosan visszalépett, és újra az üregbe világított. A látvány nagyon meglepte. Egy aprócska lány volt ott egy öreg vállkendőbe burkolózva.

– Gyere, ne félj! Nem bántalak! – szólt oda neki. Ekkor azonban az üszkös tetőszerkezet, elhagyva tartását, remegve elindult lefelé. Sándor beugrott a kislány mellé, és fölé hajolva testével védte a lezúduló törmeléktől. A gyermek ijedtében átkarolta a férfi nyakát, és kicsi fejét a durva zubbony gallérja alá dugta. Amikor csend lett, a tűzoltó felegyenesedett, ám rajta csüngött kis védence. Gyorsan a kocsinhoz sietett vele.

– No, mit találtál? Verebet? – gúnyolódtak a társai.

– Nem verebet, vadmacskát! – szólt vissza megvetően a többieknek, akik hirtelen el is szégyelltek magukat, amikor meglátták a kislányt Sándor kezében. – Engedd el szépen a nyakamat, hadd ültesselek be az autóba! – mondta, de a leányka még a fejét sem emelte ki a gallér alól.

– Menj be vele te is a kórházba, az arcodat úgyis el kell látni! – szólt oda a parancsnok. A fiatal férfi alig tudott beszállni az autóba, de hiába kérlelte a kislányt, az csak nem engedett a szorításból. A kórházba is így mentek be. Még az ügyeletes orvos is Sándor ölében vizsgálta meg a kicsit. Ekkor egy kedves hang szólalt meg mellettük:

– Az én ölem sokkal puhább, és a ruhámnak sincs füstszaga. Gyere át hozzám, angyalom! – Eszti nővér utat talált a megszeppent gyerekekhez. Az először csak kisandított, majd szép lassan át is csimpaszkodott a fiatal lányra.

– Légy jó, Vadmacska! – köszönt el kis védencétől Sándor, akinek az arcát éppen akkor látta el az orvos.

Másnap a helyszíni szemle borzalmas eredményt hozott. A romok alatt két felnőtt és egy nagyobbacska gyermek összegegett holttestét találták meg. Hogy kik lehettek, senki

sem tudta. Illetve egyvalaki igen. Az egyetlen túlélő, a négy év körüli kislány. Sándor nehéz szívvel ment vissza a városba. Amikor megállt az autóval, a kórház parkolójában találta magát.

Nem is ide akartam jönni! De ha már itt vagyok, benézek hozzá! – gondolta magában.

A kórteremben az ágya mellé lépett, aludt a leányka. Most látta először igazán az arcát. Fekete, göndör fürtök fogták közre kicsi arcocskáját, pisze orra és meggyipiros szája a mesék szereplőire emlékeztette a férfit. Ekkor hirtelen felpattant a lány csillogó szeme, tekintete Sándoréval találkozott. A kislány felugrott az ágyból, és újra a tűzoltó nyakát kulcsolta át kicsi kezeivel.

– Most nincs tűz! Ne félj! Csak látni akartalak – motyogta zavarodottan a férfi, de az apró kezek szorítása melegséggel öntötte el a szívét. Eszti nővér hangja csendült fel mögöttük:

– No, maga nagyon érthet a gyerekekhez! Egész nap meg sem mozdult, még enni sem volt hajlandó, most meg ott csimpaszkodik a nyakában!

– Én csak benéztem hozzá, és a nyakamba ugrott! – szabadkozott zavarodottan Sándor.

– Ugyan, ne vicceljen! Örülök, hogy valakihez kötődik. Talán próbálja meg megetetni!

– Még sohasem etettem gyereket, de szívesen megpróbálom.

Leültek az ágy szélére, és Sándor falatokat törve etette az ölében ülő kislányt.

– Ugye többet nem karmolsz meg, Vadmacska? – kérdezte az ebéd végeztével. A leányka ekkor két tenyerével simogatni kezdte a férfi arcát. Eszti jót nevetett.

– Ez ám az igazi orvosság!

– Most mennem kell, várnak a laktanyában! Holnap benézek megint. Légy jó! – búcsúzott el a kislánytól, majd a nővérkével az iroda felé indultak.

– Szegény kislány! Vajon kik lehetnek a többiek? Honnan jöhettek ide? – kérdezte Eszti.

– Sajnos még nem tudunk róluk semmit, az áldozatok papírai is elégtek – válaszolta Sándor.

– Az azonban biztos, hogy a család tudott magyarul, mert a leányka eddig ugyan még nem szólalt meg, de mindent megért, amit mondanak neki – mondta a nővérke.

A laktanya felé menet a városban már mindenhol a karácsonyi készülés látszott. Szinte minden kapualjban fát vagy díszeket árultak, a főtéren pedig javában tartott a karácsonyi vásár. Sándor nem nagyon szerette ezt a nagy nyüzsgést. Három éve vesztette el öreg szüleit, azóta nem tudott mit kezdeni a családi ünnepekkel. Ilyenkor mindig elbújt legénylakásában, és az emlékei felelevenítésével próbálta meg átvészelni a napokat. A szolgálat végén hazaindult. A főtér melletti utcácskában megérezte a frissen sült gesztenye illatát. Hirtelen eszébe jutottak azok a régi szép karácsonyok, amikor az édesapja zalai barátjától szerzett gesztenyéjét sütötték meg az édesanyjával.

– Az volt ám a finomság, a „papa kapta” gesztenye! – sóhajtott nagyot, majd eszébe jutott a kicsi Vadmacska. – Tán még nincs késő, viszek neki, hátha ő is szereti! – majd követve az illatot, az árushoz sietett. A tömött, még forró zacskót a kabátja alá dugta, hogy ki ne hűljön, amíg a kórházba ér. A folyosón megállt, tétován toporgott, hirtelen nem is tudta, hogy mit keres megint ott.

– Már fél órája az ágya szélén ül, és lesi az ajtót! Eddig nem értettem, hogy miért teszi, de már tudom, hogy magát várja! – szólalt meg Eszti nővér a háta mögött.

– Hazamenet megláttam a gesztenyeárust, gondoltam, hozok egy kis kóstolót, talán még nem hűlt ki – válaszolta Sándor, és előhúzta kabátja alól a zacskót.

– No, menjen, ne várassa tovább! Majd jövök én is.

Sándor belépett a kórterem ajtaján. A kislány, meglátva látogatóját, boldogan ugrott ismét a férfi nyakába.

– Kicsi Vadmacskám, hoztam neked sült gesztenyét!

Eszti nővér már a folyosón megérezte a karácsonyi csemege illatát. Az ajtóban hirtelen megállt egy pillanatra, mert nem tudott betelni a gesztenyét pucoló tűzoltó és az ölében megbúvó, jóízűen majszoló kislány látványával.

– Kér egyet, nővérke? – térítette magához Sándor kérdése.

– Igen, igen, de csak akkor, ha nekem is megpucolja! – válaszolta mosolyogva.

– Hol tölti a karácsonyt, Eszti?

– Itt, a nővérszállón – válaszolta kicsit szomorkodva, kicsit pironkodva a nővér.

A kórházból kilépve Sándort hatalmába kerítette a karácsonyvárás feléledő érzése. Hirtelen nem is értette, hogy mi változott meg benne, de miután boldogság töltötte el a szívét, nem is nagyon kereste az okát. Egyszerűen hagyta, hogy ez a csodálatos hangulat eluralkodjon rajta. Az első kapualjnál megállt, és vásárolt egy kétméteres fenyőfát. A másodiknál díszeket, lámpafüzért és csillagszórót vett. Másnap, 24-én korán felkelt. Elment a piacra, és mindenféle finomságot válogatott össze. Nem volt biztos benne, hogy a terve sikerül, de ez cseppet sem csorbította az előkészület izgalmát. A vásárban ajándékokat is vett, majd hazasietett. Gyorsan feldíszítette a fát, szépen kitakarított, majd ünnepi ruhába öltözve bement a kórházba. A főorvos csak hallgatta az izgatott, néha összefüggéstelenül beszélő tűzoltót, majd így szólt:

– Ha Eszti nővér felelősséget vállal a gyerekért, akkor ezt a pár órás eltávozást jó szívvel engedélyezem.

A nővérke éppen a műszakját adta le, amikor a főorvos elmesélte neki telefonon a különös kérést. Sándor akkor ért az osztályra. Megállt a telefonáló nővér előtt, a két ember tekintete találkozott egymással.

– Rendben, főorvos úr, természetesen vállalom.

A legénylakban a díszbe öltöztetett fenyőfán Sándor felkapcsolta a fényeket, és meggyújtotta a csillagszórókat. Ott álltak hárman egymás mellett. A leányka meglepetten és boldogan kéredezkedett fel a férfi karjába, majd egyik kezével Eszti, a másik kezével Sándor nyakát kulcsolta át. Gyönyörű szemében tükröződött a csillagszórók fénye, majd halkán, gyámoltalanul énekelni kezdett:

– Men-ből az an-dal, le-gyütt hoz-zá-tok, pász-to-jok, pász-to-jok...

SZABÓ IMOLA JULIANNA

Még mielőtt meg sem születnénk...

Thierry Lenain-Olivier Tallec: *Mi lenne, ha...*
Fordította: Tóth Krisztina

A *Mi lenne, ha...* meselapjai szinte magukba rántják az olvasót. Elvárásolják, majd rádöbbsentik, hogy milyen világban is él. Jó értelemben „utálatos” a francia szerzőpáros alkotása. Igaz, felkavaró, költői és sejtelmes. Magával ragad, miközben tükröt tart.

A papírszínház, avagy a kamishibai Japánból érkezett Európába. A „játék papírból” a húszas évek óta nyújt tartalmas élményt „olvasóinak”. Más, mint egy könyv, de mégsem mozgókép vagy bábelőadás. Leginkább a diavetítéshez hasonlítható, de itt minden a mesélőn múlik. Hogyan olvassa az illusztrált lapok hátoldalán lévő szöveget, milyen tempóban helyezi őket a fakeretbe. Teljesen más élményt nyújt, mint a könyvből olvasás. Nem is csoda, hogy terápiás módszerként is működik a gyermekeknél.

A Mozgásjavító Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthon „Csillagház” (halmozottan sérült) tagozatának gyógypedagógusai kérték fel a Csimota Könyvkiadót egy speciális igényeket is figyelembe vevő sorozatra. Így csoportosan és játékosan lehet számukra érdekes történeteket mesélni. Később akár a gyerekek is készíthetnek papírszínházat. Az immár tizenhárom megjelent „utazó színház” sorában az olyan klasszikusok mellett, mint a *Jancsi és Juliska*, a *Hamupipőke* vagy a *brémai muzsikások*, a Lackfi János által fordított *Circus Maximus* is helyet kapott. Kárpáti Tibor *Valentin* című szerelmes története pedig pusztán képekkel beszél a legfurcsább érzésről. Értékes vállalkozás a mai túlanímált piacon egy ennyire közvetlen és figyelemigényes játék megismertetése. De a Csimota köztudottan bátor kiadó. Progresszív és különösen érdekes könyveiknek gyakran választanak nem éppen könnyű alapanyagot. Legyen az a kaki vagy a halál, esetleg a Down-kór vagy a másság. Mondhatni, partnerként kezelik a gyerekeket az élet nagy kérdéseiben is. Nem titkolják el előlük az ismeretlent, csak éppen mesevilágba helyezik, amitől érthetőbb lesz számukra. A papírszínházi mesékhez persze szükség van a szülőre is, aki nemcsak elmeséli, hanem tovább is tudja gondolni a gyermekével. Nem hagyja őt „magára” a történettel.

A *Mi lenne, ha...* című papírszínházmese pont ezért érdekes és egyben megosztó. Olivier Tallec illusztrációja naiv vonásokra épít. Természetesen a tőle megszokott erős és érzékletes világgal. Kicsit skiccszerű, kicsit festett képek ezek, amelyek mintha mélyre, a lebegő mélységbe hívnának minket. Pont annyira életszerűek, mint amennyire egy álom. Kavarnak a színek és a vonalak. A vékony ceruzavonások pedig életre keltik a főszereplő kisfiút, jelezve, hogy benne is van a történetben, meg nem is. Hogy

nem maradéktalanul áthidalható a valóságok közti távolág. A híres francia illusztrátor, aki olyan könyveket mondhat a magáénak, mint a *Liza és Micsoda* sorozat vagy a finom humorú, az időt górcső alá vevő *Maintenant* és a gyermeki gyászt feldolgozó *La Crôte*, most is különleges képi világot választ a szöveghez.

Thierry Lenain, a szöveg szerzője nem csupán mesét írt. Sokkal inkább egy álmodozó költeményt. Egyszerű és szép mondatokkal mutat rá az élet fájdalmaira, csapdáira és lehetetlenségeire. Kifejezetten azokra, amikbe akaratlanul beleszületünk. Azokra, amikhez úgy van közünk, hogy nincs is. Rólunk szól, az emberről, aki „anyagából fakadóan” alakítja úgy a világot évezredek óta, hogy abból ne hiányozzon a szomorúság. Tóth Krisztina fordítása költői és pontos. A rövid mondatok tisztán és erőteljesen adják át hétköznapi katasztrófáink lényegét. A szöveg a megoldást keresi, tele álmodozó és olykor humoros ötlettel. Tele olyan gondolatokkal, amelyek a máshogyról szólnak. Háttartalanságot ébreszt az olvasóban, és vágyat: bárcsak meg lehetne tanulni jól osztani, hogy ne legyen éhezés, és bárcsak bele lehetne veszni az erdők csendjébe.

A kiadó öt éves kortól ajánlja a „könyvet”. Nagy kérdés, hogy egy gyermek számára mennyire befogadható egy ilyen módon a szikár valóságtól elemelt és filozofikus mese. Nekik való-e? Nekik szól-e, vagy nekünk, felnőtteknek? Nehéz eldönteni. Számos kutatás bizonyítja, hogy hatéves korunkig képesek vagyunk visszaemlékezni a születésünk előtti és utáni pillanatokra. Hogy tudomásunk van az azelőtről. Természetesen a könyv másfajta azelőtről beszél, de akár képes lehet előhívni ezeket az emlékeket is. Hogy a gyerekeket nem a halál rémiszti meg, hanem az a fájdalom, amely bennünk (felnőttekben) lesz miatta. Hogy az eltitkolt dolgok sokkal félelmetesebbek, mint a megbeszéltek.

A gyerekeket érdekli a dolgok vége és miértje. Korán kérdeznak a születésről, és akár a halálról is. Lehet, hogy nekünk, felnőtteknek nehéz erről beszélünk? Netalán nekünk nehéz elmesélnünk, mi zajlik a világban? Milyen magyarázatot is adhatunk az éhségre, a háborúra és a szeretetlenségre? Az őszinte kíváncsiságuk milyen kérdéseket szegez nekünk? Mit válaszoljunk rájuk?

Talán az őszintét. Ezért nehéz ez a pár lapból álló papírszínház. Nem lehet belőle és előle elbújni. Nem gügyög, és nem is cuki, sőt még aranyos sem. Ezért sem egyszerű eldönteni, mikortól érdemes ebbe a sokrétű és mély játékba hívni a hallgatót. Bizonyára mást jelent egy iskolás és egy érettebb óvodás számára az a finoman elemelt és különös világ, amely a történeten keresztül kirajzolódik. És bizonyára másfajta fantáziát hoz működésbe egy olyan gyermekben, akivel máskor is beszélgetnek az erdőről, az óceánról és a könnyekről.

Bármilyen döbbenetes is, a lélek gyermeki része, amíg még gyermeki, sokat gondol akár lassózható felhőkre, akár a fákra. Még nem érti, miért nem mindenki gazdag, és miért dobálnak palackokat a tengerbe. Tudja már, hogy van gonosz, és van képzelet. Hogy a Holdra tényleg szemtelenség zászlót tűzni. Lehet, hogy számára a Hold a Nap testvére, vagy az éjszaka ékszere. Ha szabadon szárnyal a fantáziája, nem csupán egy égitestet lát. Talán azt látja, amit a főszereplő kisfiú, csak ő egy másik szigetről. A főszereplő a szörnyűségekről és a nélkülözésről mesél, mégis úgy dönt, hogy megszületik.

Nem tudom, hogy felnőtteknek vagy gyerekeknek szól-e ez a könyv. Azt hiszem, az embernek. A léleknek, aki megérkezik a pocakba, ott éldegél, és aztán idepottyan a világra. Erre a napról napra érthetlenebb, kusza helyre. Lehet, hogy nem is kell értenünk, de jó, ha tudunk róla. És ha merünk róla beszélni.

Csimota Könyvkiadó, 2012, 17 lap (3400 Ft)

Szabó Barnabás (7 éves): Kedvencem a tehén, vegyes technika

THIERRY LENAIN-OLIVIER TALLEC

Mi lenne, ha...

(részlet)

Ott üldögélt a gyerek a saját szigetén.
Bámulta a világot, és töprengett.

Háborúkat látott.

Arra gondolt, át kéne festeni az egyenruhákat.
Hogy a fegyverek csövéből ülőrudat kéne fabrikálni
a madaraknak, vagy pásztorsípot.

Látta az éhezést.

Arra gondolt, be kéne lasszóval fogni a felhőket,
és odébb vontatni őket,
hogy a sivatagra is essen eső.
Tejjel kéne elkeverni a folyók vizét.

Szerzőink

Brenzovics Marianna Beregszászon született 1977-ben. Író, a Kárpátaljai Magyar Főiskola oktatója. *Kilátás* című regénye 2010-ben jelent meg a Kalligram Kiadó gondozásában.

Czifrik Katalin 1968-ban született Hatvanban, újságíró, szerkesztő.

Fenyvesi Kristóf 1985-ben született Budapesten, író, újságíró, közgazdászhallgató.

Kerecsényi Zoltán 1984-ben született Pápán, szociálpedagógus, újságíró, webkommunikációs szakember.

Kiss Géza 1970-ben született Budapesten, zenész, szellemi szabadfoglalkozású.

Kiss Ottó 1963-ban született Battonyán, költő, író, szerkesztő. Számos verses- és prózakötet szerzője, legutóbbi *Focisták kézikönyve* címmel jelent meg 2012-ben (Pozsonyi Pagony).

Lékö Sándor 1956-ban született Jászdózsán. Független újságíró, volt a Magyar Televízió, majd kisközösségi televíziók munkatársa, a Veszprém TV főszerkesztője. Jelenleg a Társasházak Veszprémi Egyesületének alelnöke.

Menyhárt Dóra 1990-ben született Budapesten, egyetemi hallgató.

Mézes Gergely 1978-ban született Győrben, költő, író, újságíró. 2005-ben jelent meg verseskötete *Miféle nyár* címmel (Parnasszus Könyvek).

Pálfi Anna 1969-ben született Budapesten, szerkesztő, író.

Papp Máté 1987-ben született Kecskeméten, kritikus, esszéíró.

Simek Ágnes, dr. Ph.D. 1955-ben született Budapesten, orvos, egyetemi oktató, a Háziorvosi Szakmai Kollégium tagja, a Magyar Falugészségügyi Tudományos Társaság elnöke, hazai és nemzetközi tudományos szervezetek vezetőségi tagja.

Sós Dóra 1989-ben született Pécsen. A legrangosabb kortárs irodalmi folyóiratokban jelennek meg szövegei a költészet, a próza és a vizuális költészet területéről.

Szabó Imola Julianna 1984-ben született Budapesten. Táncelméleti szakíró, író. Számos irodalmi és szakmai kiadványban publikált. Első kötete 2001-ben jelent meg *Sáska-tánc* címmel (Kráter Kiadó).

Veres Ágost 1996-ban született Ajkán, jelenleg középiskolai tanuló.